DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 10. februarja 1966

Št. 5, leto XXIII

... no, ja, tovariš inšpektor, prodajne cene smo res popravili za nekaj stotakov navzgor, zato pa so tudi surovine domače in ne uvožene!

Karikatura: ANDREJ NOVAK

Minuli petek se je v Ljubljani sestal plenum Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo, ki so se ga razen članov udeležili tudi predsedniki občinskih sindikalnih svetov — Zgoraj desno: predsednika občinskih svetov Ilirska Bistrica in Žalec sledita uvodnemu referatu Franca Urevca (levo), predsednika komisije za gospodarska vprašanja pri RS. Po opoldanskem premoru je plenum nadaljeval delo pozno v popoldne, ko je imel predsednik RZ ZSS tovariš Franc Popit zaključno besedo. Slika spodaj: člani plenuma in povabljeni so pozorno sledili razpravi o nekaterih nalogah sindikatov v sedanji fazi gospodarske reforme in o notranji organizaciji dela ter o programu aktivnosti republiškega sveta.

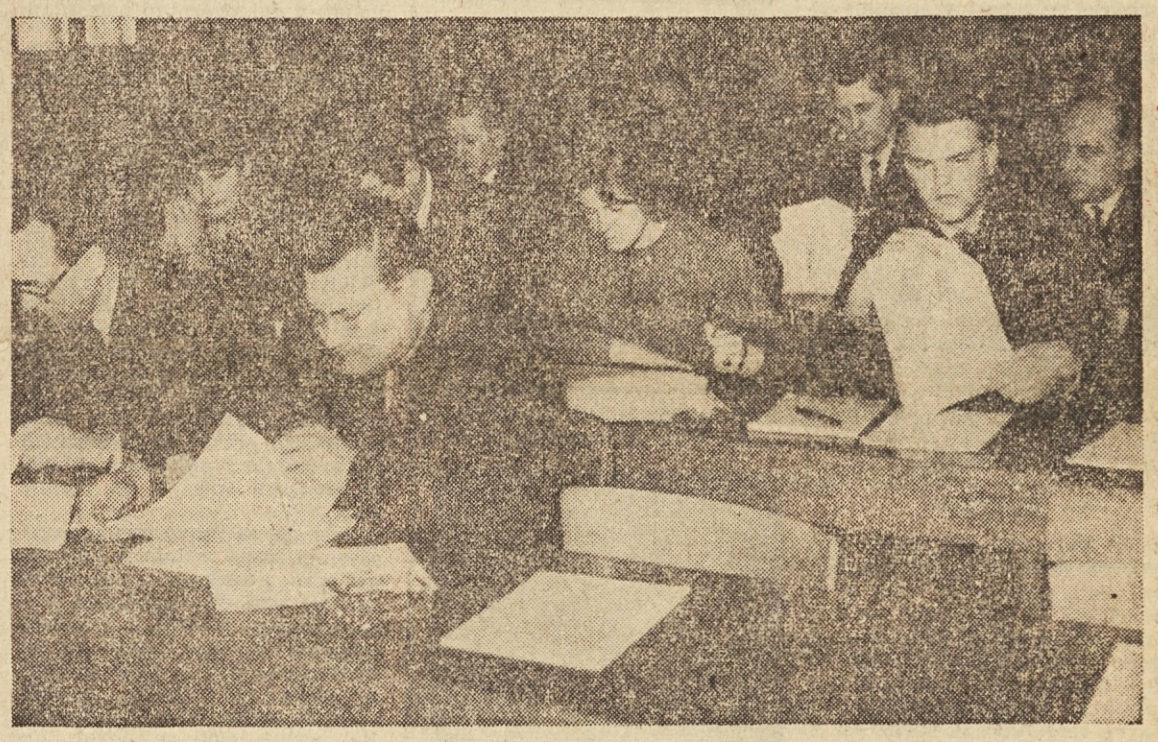

● FRANC POPIT

Krepiti vlogo sindikatov kot politične sile

Iz zaključne besede na razširjeni seji plenuma Republiškega sveta ZSS

Namen današnjega plenuma je bil, da opozorimo na tiste činitelje, ki zavirajo, oziroma ki krepijo ekonomsko učinkovitost socialističnega sistema gospodarjenja in utrjujejo, oziroma slabijo razvoj samoupravljanja v sedanjem trenutku. Koliko smo s tem namenom zadeli v polno, bo presodila praksa.

Osnovno vprašanje je bilo vprašanje stagnacije slovenskega gospodarstva, ki negativno vpliva na naraščanje osebnih dohodkov, na zaposlovanje in seveda na standard našega delovnega človeka. Zato se v sindikatih zavzemamo za politiko stabilizacije gospodarstva ob istočasnem zagotavljanju pogojev za optimalni razvoj gospodarske rasti.

Eden izmed zelo važnih činiteljev pri urejanju teh problemov je seveda predvsem naše vključevanje v mednarodno delitev dela. Iz tega izvira naš interes, da zunanjetrgovinsko politiko postavimo tako, da bo po eni strani omogočila naše večje vključevanje v mednarodno delitev dela in seveda hkrati tudi obratno: povezovanje zunanjega sveta z našo ekonomiko. Če hočemo to doseči, je predvsem potrebno postaviti devizni režim tako, da bo omogočil večjo samostojnost gospodarskim organizacijam in da bo omogočil tudi na tem področju močnejše delovanje zakona vrednosti. Menim, da prav na ta način lahko urejujemo razne probleme, za katere danes mislimo, da so zašli v »slepo ulico«.

Nujno je tudi, da uredimo problem razširjene reprodukcije, oziroma da dobimo jasnejšo sliko na področju investicij. Zavzemamo se za to, da se investicije uskladijo z našimi objektivnimi možnostmi, da se začasno zaustavi gradnja tistih objektov, ki jih nismo sposobni hitro financirati. Tako pridobljena sredstva je treba usmeriti v tiste naložbe, ki lahko dajo hitrejše in boljše rezultate.

Glede uporabe dopolnilnih sredstev skupnih rezerv gospodarskih organizacij v višini 2 % prispevka iz dohodka iz delovnih razmerij pa sindikati menimo, naj se z njimi ne rešujejo stari »grehi«, ampak naj z njimi res pomagamo reševati tiste probleme, ki so nastali, ali pa se zaostrili po gospodarski reformi. Delovnim organizacijam naj pomagajmo predvsem z dajanjem obratnih sredstev, in sicer po bančnem načelu, ki naj zagotovi, da bodo rezultati čim večji in da bomo s temi sred-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Po plenumu republiškega sveta

Težko je na tako skopo odmerjenem prostoru podati vsaj kolikor toliko celovito podobo dela zadnjega plenarnega zasedanja republiškega sveta. Še veliko težja naloga v nekaj stavkih, kolikor jih je na voljo, rezimirati prizadevanja slovenskih sindikatov. Zato naj kar takoj dodamo: če tokrat nismo mogli omogočiti vsem, ki so na plenumu sodelovali, da ta svoja mnenja posredujejo tudi preko našega lista širši javnosti, potem s tem še ni rečeno, da bi tega ne storili kdaj v naslednjih dneh. A tudi sicer se bo treba znova in znova vračati k problemom, ki jih je razkril ta zadnji plenum republiškega sveta.

A označimo zdaj še v nekaj besedah vsebino tega zadnjega razširjenega plenuma republiškega sveta. Na prvi videz je dnevni red vseboval dve povsem ločeni področji. Najprej: nekatere naloge sindikatov v sedanji fazi gospodarske reforme s poudarkom na vzrokih stagnacije gospodarske rasti. In nato: program in notranja organizacija dela republiškega sveta ZSS. Vendar pa je bila ta ločnica med obema temama plenarnega zasedanja samo navidezna. Vsebina prve teme namreč pomeni v svojem bistvu akcijski program slovenskih sindikatov in še posebej republiškega vodstva, da pa bi ta program sindikati kar najbolj učinkovito tudi uresničili, so bile nujno potrebne nekatere spremembe v organizaciji dela republiškega vodstva.

In ko govorimo o nalogah, ki se razkrivajo pred sindikati v sedanji fazi gospodarske reforme, se pravi na sedanji stopnji razvoja ekonomskih in družbenih odnosov pri nas, potem je očitno, da predstavljajo predvsem dva sklopa še nerazrešenih protislovij in problemov. Prvega bi lahko poimenovali kar z notranjimi odnosi v delovnih kolektivih. Zaviralni momenti ekonomskega in s tem tudi družbenega razvoja na tem torišču predstavljajo pravzaprav že dolgoletna prizadevanja sindikatov. Seveda pa se v času vse večje intenzifikacije gospodarjenja in predvsem vse večje zahteve po vključevanju v mednarodno delitev dela še veliko bolj zaostrujejo zahteve po nadaljnjem uveljavljanju načela dohodka. Sistem formiranja in delitve dohodka, nagrajevanje, zlasti nagrajevanje strokovnega kadra, razreševanje kadrovskih protislovij, nadaljnji razvoj samoupravnega mehanizma, poglabljanje neposrednega upravljanja proizvajalcev v delovnih enotah — vse to so problemi, za katere sindikati vztrajajo pri zahtevi po intenzivnejšem razreševanju. Drugi sklop zaviralnih momentov gospodarskega razvoja pa predstavljajo pomanjkljivosti gospodarskega mehanizma. Naj nekatere samo omenimo: neopredeljeni koncepti gospodarskega razvoja v prihodnje in s tem zamegljena perspektiva vključevanja v mednarodno delitev dela, z načeli reforme povsem nasproten sistem zunanjetrgovinskega poslovanja, nekatera cenovna nasprotja, bančni in kreditni sistem...

Premiki na teh področjih so vse preveč počasni in bistveno paralizirajo prizadevanja delovnih kolektivov za intenzifikacijo gospodarjenja. Zato je tudi plenum vnovič zatrdil, da sindikati vztrajajo pri zahtevi po hitrejšem razreševanju vseh teh nasprotij. S. B.

● FRANC UREVC

PROTI GOSPODARSKI STAGNACIJI SLOVENIJE

— Če ne bomo zelo hitro odpravili vzrokov, ki povzročajo gospodarski zastoj v SR Sloveniji, potem so ocene o 7—8-odstotnem povečanju naše gospodarske rasti v letošnjem letu nerealne, ker take rasti glede na sedanje stanje ne bomo dosegli.

S temi besedami je France Urevc, predsednik komisije za gospodarstvo pri Republiškem svetu ZSS označil najvažnejše vprašanje slovenskega gospodarstva in z njim življenjskega standarda slovenskih delovnih ljudi. V svojem referatu, ki je dal podlago za razpravo na razširjeni seji plenuma RS ZSS, je France Urevc analiziral gospodarska gibanja po reformi, še posebno po V. plenumu republiškega sindikalnega sveta, ocenil delo in vlogo slovenskih sindikatov v tem obdobju in načela za nadaljnje delo sindikata od sindikalnih podružnic v delovnih organizacijah do republiškega sindikalnega sveta.

Glede uresničevanja reforme lahko ugotovimo — je dejal France Urevc — da smo v sedanjem obdobju v glavnem uspeli zajeziti inflacijo, stabilizirati gospodarska gibanja in dobiti veliko podporo delovnih ljudi pri uresničevanju ciljev reforme. Ne moremo pa mimo dejstva, da je zlasti v Sloveniji po reformi prišlo do stagniranja gospodarske rasti, ki nam ne more zagotoviti dviga življenjskega standarda. Zato moramo ugotoviti, kje so vzroki, da sposobnejši in vitalnejši proizvajalci ne gredo v ekspanzijo, kje so vzroki, da obstoječe zmogljivosti ne izkoriščamo bolje kot smo jih pred reformo, da ne uvajamo novih izmen in da so mnogi odnosi ostali v bistvu takšni, kakršni so bili pred reformo.

INVESTICIJSKA FRONTA ŠE VEDNO PREŠIROKA

Kot enega najvažnejših vzrokov za stagnacijo slovenskega gospodarstva je referent označil posledice ekstenzivne investicijske politike prejšnjih let, ki močno zavirajo prehod k intenzivnejšemu gospodarjenju. Uspeli smo sicer nekoliko zmanjšati investicijsko potrošnjo, toda tako, da smo nadaljevali tako rekoč z vsemi začetnimi investicijami, samo s počasnejšim tempom. Taka politika pa pomeni veliko omrtvičenje sredstev, kar se je moralo nujno odraziti negativno na gibanja gospodarstva.

Slovenski sindikati so že na svojem III. plenumu, še bolj določno pa na zadnjem, V. plenumu (lani septembra) opozorili na nevarnosti, ki jih rojeva preširoka investicijska fronta. Sindikati so ob tem opozarjali predvsem na dejstvo, da ni na razpolago sredstev za rekonstrukcije, za odpravljanje ozkih grl, za modernizacije itd., kar bi nam hitro dalo večjo proizvodnjo in novo ustvarjeni dohodek. Žal pa takrat pristojni činitelji niso posvetili potrebne pozornosti zahtevam in predlogom sindikatov. Slovenski sindikati zato tudi sedaj podpirajo prizadevanja, da se investicijska fronta zoži, pa čeprav bo to ponekod boleče, ter da s pospešenim tempom zaključimo predvsem tiste investicije, ki nam bodo hitro začele dajati dohodek, s katerim bomo potem izvajali tako potrebno modernizacijo našega gospodarstva.

Glede razširjene reprodukcije — je nadaljeval France Urevc — pa smo mnenja, da naj preide na delovne organizacije in na banke, ki jih bodo upravljali predstavniki delovnih organizacij. Toda dejstvo, da bodo sredstva prejšnjih družbenih investicijskih skladov ostala izven takega upravljanja, vzbuja bojazen, da bodo zaradi takih podedovanih pravic o ogromnih investicijskih sredstvih odločali ponovno v preozkih krogih, kar še posebno velja za ogromne investicijske potenciale prejšnjega zveznega investicijskega sklada.

NE IZPOPOLJNJEVATI, TEMVEČ ZAMENJATI DEVIZNI REŽIM

Devizni režim, ki je sedaj v veljavi, je tov. Urevc prav tako označil kot enega izmed bistvenih činiteljev, ki so povzročili stagnacijo slovenskega gospodarstva. Vezava uvoza na izvoz je sicer dala določene uspehe, ni pa odogovorila na najvažnejše vprašanje — to je, katera gospodarska področja, panoge in organizacije lahko najrentabilneje izvažajo. Sedanji devizni režim še vedno daje prednosti tistim organizacijam, ki so prej malo izvažale. Mimo tega ima tudi celo vrsto neobjektivnih kriterijev in zelo mnogo drobnih, nesmiselnih administrativnih spon, zaradi česar bi ga morali zamenjati, ne pa samo počasi izpopolnjevati, kot delamo sedaj.

V blagovni menjavi z inozemstvom sedaj silimo v izvoz tako tiste, za katere je to smotrno, kot tudi tiste, ki se jim iz raznih vzrokov ne izplača izvažati. Doseči moramo, da ekonomski in administrativni ukre-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SPREMEMBE V NOTRANJI ORGANIZACIJI DELA RS ZSJ ZA SLOVENIJO

Za večjo učinkovitost sindikatov

Plenum RS ZSJ za Slovenijo je sprejel sklep o ukinitvi tajništva sveta ● Imenovane so nove stalne in občasne komisije ● Predsedstvo republiškega sveta postaja operativni organ

FRANCE UREVC

Vse od ukinitve okrajnih sindikalnih svetov dalje je bila čedalje bolj očitna potreba po ustreznejši notranji organizaciji dela republiškega sindikalnega sveta. Čedalje bolj očitna je bila namreč potreba po neposrednejši povezavi republiškega vodstva z občinskimi sindikalnimi sveti in s sindikalnimi podružnicami. A tudi sicer je dosedanja organizacija dela organov in služb republiškega sindikalnega sveta razkrivala nekatere šibke točke. Tako je bila zanjo značilna vse prevelika resorna delitev dela, kar pa je vnašalo nejasnost v razmejevanje odgovornosti posameznih sektorjev pri uresničevanju

SLAVKO BOHANEC

dela. Ta način dela pa je tudi povzročal, da občinski sindikalni sveti pravzaprav niso imeli možnosti, da bi vplivali na prokonkretnih nalog. Razen tega je predsedstvo ugotovilo, da je taka delitev dela navajala vse plačane, voljene sindikalne delavce republiškega sveta, da so svoja prizadevanja usmerjali predvsem na tista področja in naloge, za katere so bili zadolženi, veliko manj pa so imeli možnost in priložnost aktivneje poseči v prizadevanja sindikatov na terenu, za proučevanje problemov, ki so bili izven njihovega neposrednega področja

BRANKO BABIČ

gramsko usmerjenost republiškega sveta.

Značilnost dosedanje organizacije je bila tudi pogosta neskladnost dela med republiškimi odbori sindikatov in republiškim sindikalnim svetom zaradi česar je bila dokaj zamegljena funkcija republiških odborov v reševanju splošnih nalog sindikatov, pogosto so bila prizadevanja in sile speljane po dveh tirih. Dosedanja izrazito resorna delitev dela ter vloga in pomen posameznih komisij pa so v sistemu dela republiškega sveta prepuščali tajništvu v številnih primerih odločilno funkcijo. Predsedniki komisij, ki so bili hkrati tudi člani tajništva, so se zavoljo tega čutili odgovorne predvsem tajništvu, veliko manj pa predsedstvu in plenemu republiškega sveta. Vse to pa je seveda zmanjševalo pomen predsedstva pri reševanju pomembnejših problemov ter omejevalo njegov vpliv na usmeritev sindikalnih organizacij in organov.

Spričo tega in sprico čedalje bolj intenzivnega razvoja samoupravnega sistema, upoštevaje tudi razvejanost sindikalnih organizacij, je predsedstvo sklenilo predlagati plenumu reorganizacijo dela republiškega sveta. Po tem predlogu naj bi bili poslej organi Zveze sindikatov za Slovenijo občni zbor, plenum in predsedstvo z nadzornim odborom. Namesto ukinjenega tajništva naj bi predsedstvo pogosteje uporabljalo kot metodo dela razgovore profesionalnih in drugih delavcev republiškega

ANDREJ VERBIČ

sveta in republiških odborov o posameznih problemih, ali pa naj bi organiziralo razgovore z drugimi strokovnimi in političnimi delavci, kot bi pač to narekovale konkretne potrebe.

Kot pomožne organe predsedstva naj bi plenum imenoval šest stalnih komisij in po potrebi tudi občasne komisije, ki bi obravnavale povsem konkretne naloge in to problematiko v elaboratih in analizah posredovale predsedstvu ali plenumu republiškega sveta. Stalne in občasne komisije naj bi bile sestavljene iz širokega kroga sin-

MITJA ŠVAB

dikalnih in strokovnih delavcev, vodili pa bi naj jih člani predsedstva republiškega sveta, ki so poklicni družbeno politični delavci ali pa delajo v svetu kot volonterji.

Plenum je soglasno sprejel vse te predloge predsedstva republiškega sindikalnega sveta, izvolil namesto dosedanjega 31-članskega predsedstva 23-članско predsedstvo ter imenoval komisije. Za predsednika komisije za organizacijsko kadrovska vprašanja in izobraževanje sindikalnih kadrov je bil izvoljen Andrej Verbič, za komisijo za družbeno samoupravljanje Mitja Švab, za predsednika komisije za gospodarstvo in gospodarski sistem Franc Urevc, za komisijo za kulturno izobraževanje Slavko Bohanec, za predsednika komisije za mednarodne zveze Branko Babič in za predsednika komisije za upravno, materialno finančno in pravno poslovanje RS ZSS Marijan Jenko.

MARIJAN JENKO

● ANDREJ VERBIČ

Delo v sindikatih postaja načrtna politična aktivnost

Predno so člani plenuma glasovali o novem programu dela republiškega sindikalnega sveta, je podpredsednik slovenskih sindikatov Andrej Verbič podrobneje obrazložil, kakšne težnje so vodile republiški svet pri sestavi tega programa. Tovariš Verbič je še poudaril, da mora delo v sindikatih čedalje bolj postajati načrtna in programsko zasnovana družbeno politična aktivnost, od sindikalne podružnice pa do republiških organov. Program, ki ga tokrat sprejema plenum, je prvi korak k takemu načinu dela v sindikatih, prvi korak od stihijnega in pogosto močno prakticističnega razreševanja posameznih problemov v načrtno razreševanje temeljnih problemov ekonomskega in družbenega razvoja.

Tovariš Verbič pa je opozoril plenum, da programa sindikalnega sveta ne kaže pojmovati togo in ozko. »Ob njem bi morali predvsem ugotoviti osnovne probleme, ki bi jim bilo treba pri nadaljnjem delu posvetiti največ pozornosti, med letom pa bomo seveda morali reševati tudi tekoče naloge in probleme, ki se bodo pri našem delu porajali.

Ob razpravi o programu dela so se nekateri občinski sindikalni sveti posvetovali s podružnicami. Tako ugotavljamo, da se že čuti pozitiven vpliv podružnic na delo občinskih sindikalnih svetov, ki so doslej pogosto predvsem usklajevali stališča z drugimi organi in organizacijami, zato pa veliko manj razpravljali o problemih delovnih organizacij. Ti razgovori o našem programu dela pa so nas tako tudi opozorili, da bo treba v prihodnje reševati predvsem tiste najbolj konkretne probleme v delovnih organizacijah in v občini ter da bomo morali prenehati v dolgoveznimi načelnimi prepričevanji.

Moram tudi povedati, da so predstavniki sindikata na terenu izrekli veliko kritičnega o delu republiškega sveta in strokovnih odborov. Pred vsem nam priporočajo, da bolj uspešno koordiniramo delo odborov in republiškega sveta, da se bolj načrtno lotimo zlasti tistih problemov, ki zahtevajo hitrejše rešitve in učinkovitejšo pomoč pri razreševanju. Nadalje smo lahko slišali, da se je pri dosedanjem delu vse preveč čutila sektorska delitev republiškega sveta in da bi bilo potrebno v bodoče bolje obveščati članstvo o tem, kako posamezni odbori in podružnice obravnavajo probleme in sklepe, ki smo jih sprejeli na plenumih.

Vse te razprave nas opozarjajo, da resno razmislimo o tem, ali naš dosedanji način dela ustreza sedanjim potrebam. Naša dejavnost je sedaj v glavnem omejena na seje, sestanke in konference, kar je sicer potrebno, toda vse premalo se naša stališča pojavljajo v javnosti. Ne poslužujemo se dovolj tovarniškega tiska, dnevnih časopisov in radia, kar bi vse moralo postati sredstvo političnega dela. Verjetno je veliko organizacij, ki dobro delajo, toda javnost o tem ni obveščena. Seveda pa je ponekod taka zaprtost tudi posledica oportunizma in strahu pred odgovornostjo, ali so konkretna stališča v skladu s sprejetimi načelnimi smernicami.«

Ko pa je podpredsednik po teh splošnih pripombah prešel na program dela, je poudaril, da bo po predlogih sindikatov na terenu treba reševati v letošnjem letu predvsem naslednje probleme:

● **Vprašanje perspektivnega razvoja gospodarskih organizacij in njihovega vključevanja v jugolovansko gospodarstvo, v gospodarstvo sosednjih držav in v mednarodna tržišča.** »V podjetjih je vedno močnejša zahteva po srednjeročnem načrtu gospodarskega razvoja Slovenije, da bi tako gospodarske organizacije dobile jasnejšo orientacijo,« je dejal Andrej Verbič. »Zelo razširjeno je mnenje, da je v podjetjih brez tega težko zasnovati dolgoročnejše plane razvoja, na kar pa se navezuje tudi problem vlaganj, izobraževanja kadrov, integracijskih procesov itd. Na osnovi takšnega perspektivnega razvoja bi bilo potrebno oceniti tudi dosedanje ukrepe v reformi in preceniti, kakšne naj bi še storili za nadaljnje intenziviranje gospodarjenja. Glasneje bi bilo treba povedati, ali smo res prelomili z dosedanjo ekstenzivno investicijsko politiko in kakšna usmeritev se razkriva pred našim gospodarstvom.«

● **Delitev dohodka v delovnih organizacijah.** Podpredsednik Verbič je dodal, da se že vrsto let nazaj srečujemo s to problematiko in da je tudi to plenarno zasedanje razkrilo še številna protislovja in probleme na tem področju.

● **Osebni dohodki in standard proizvajalca.** »V pogledu osebnih dohodkov je precej nejasnosti, kakšne so pravzaprav perspektive na tem področju.« je ugotovil v svoji razpravi Andrej Verbič. »Nekateri mislijo, da bi bilo treba predvsem zviševati najnižje osebne dohodke, drugi spet menijo, da so razponi prenizki in da zato strokovnjaki uhajajo. Ponekod spet ugotavljajo, da jim povzročajo težave razlike v osebnih dohodkih med podjetji. Veliko je tudi razprav o tem, za koliko so porasli življenjski stroški, nekateri pri tem delajo primerjave z zveznim in republiškimi povprečji, zahtevajo posebno metodologijo, po kateri bi zajemali te podatke. Nič manj pereči niso problemi širšega standarda.«

● **Notranji odnosi v gospodarskih organizacijah.** Tov. Verbič je dejal, da nekateri signali s terena pričajo, da v podjetjih zelo kampanjsko urejajo svoje interno zakonodajo. Ponekod menijo, da je to delo sploh odveč. Pojavljajo se celo težnje, da bi tudi notranje odnose uredili z zveznimi predpisi. »Nekateri dodajajo,« je dejal tov. Verbič, »da zakonodaja v podjetjih omejuje poslovnost gospodarskih odnosov voditeljev; kjer pa so predpise že sprejeli, se pogosto primeri, da jih ne upoštevajo v celoti in za vse člane kolektiva.« Podpredsednik Verbič je še ugotovil, da nekatera vodstva podjetij menijo, da je nered v kolektivih posledica delavskega samoupravljanja, delavci pa pristavljajo, da upravno tehnični aparat pritiska predvsem nanje, medtem ko sam bore malo prispeva k izboljšanju notranjih odnosov in organizacije dela.

● **Oblike in metode dela sindikalnih organizacij v sedanjih razmerah.** Ugotoviti moremo, da je vloga sindikalnih organizacij v marsikaterem podjetju še zelo nejasna. V tistih podjetjih, kjer so še močni ostanki mezdnih odnosov, menijo, da bi moral sindikat predvsem zaščititi delavce, kar pa ponekod razumejo tudi kot zaščito pred predpisi. Druga skrajnost je spet mišljenje, da je sindikat zdaj odveč in da delavsko samoupravljanje sprejema njegovo funkcijo. In ko je tovariš Verbič zaključeval svojo razpravo, je dejal: »Razmisliti bi bilo treba tudi o zaščitni vlogi sindikata. Kršenje pravic delavcev, nezakoniti postopki pri urejanju delovnih razmerij, zaščita pri delu, vse to so problemi, s katerimi se delavci srečujejo, njihova rešitev pa je več ali manj prepuščena dobri volji sindikalnih podružnic in drugih sindikalnih organov.«

Imenovanje občasnih komisij

Na predlog predsedstva in po soglasju članov plenuma RS ZSJ za Slovenijo, so bile na plenarnem zasedanju imenovane tudi prve občasne komisije kot pomožni organi predsedstva. Prednost teh komisij je v tem, da jih bo mogel imenovati Republiški svet vselej, kadar bo to terjala specifična problematika, ki bi je ne mogle obdelati stalne komisije. Občasne komisije tudi omogočajo, da v njih sodelujejo predstavniki sindikata iz delovnih organizacij in strokovnjaki za posamezna področja, kar tudi obeta zares kvalitetno in strokovno razreševanje posameznih problemov.

Po sklepu plenuma so bile imenovane naslednje občasne komisije:

— enajstčlanska KOMISIJA ZA PROUČEVANJE PROBLEMOV ZAŠČITE ČLANSTVA, predsednik komisije VLADO VODOPIVEC, član RS ZSJ za Slovenijo;

— desetčlanska KOMISIJA ZA OBRAVNAVANJE SISTEMA IN FINANCIRANJA IZOBRAŽEVANJA, predsednik MARIJAN JENKO, predsednik RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije;

— osemčlanska KOMISIJA ZA PROUČEVANJE FINANCIRANJA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA, predsednik DOLFKA BOŠTJANČIČ, član RS ZSJ za Slovenijo;

— trinajstčlanska KOMISIJA ZA PROUČEVANJE PROBLEMOV REKREACIJE, predsednik JOŽE GLOBAČNIK, predsednik RO sindikata delavcev industrije in rudarstva Slovenije.

Kot smo že poročali, je republiški sindikalni svet osnoval v letošnjem letu tudi poseben sklad za financiranje sindikalnega tiska in raziskav, v katerega se steka del sredstev iz sindikalne članarine. Na predlog predsedstva RS je plenum imenoval tudi UPRAVNI ODBOR tega sklada, čigar predsednik je ANDREJ VERBIČ, podpredsednik RS ZSJ za Slovenijo.

PROTI GOSPODARSKI STAGNACIJI SLOVENIJE

Stališča slovenskih sindikatov o vzrokih zaostajanja gospodarske rasti SR Slovenije in o načinih zagotovitve dinamičnejšega gospodarskega napredka in zboljšanja življenjskega standarda

(Nadaljevanje s 1. strani)

pi forsirajo predvsem velik izvoz tistih panog in podjetij, ki imajo komparativne prednosti, ostali potrošniki deviz pa naj devize, ki jih potrebujejo, na tak ali drugačen način kupujejo po realnih cenah od tistih izvoznikov, ki ji ustvarjajo.

Zaradi nekaj tisoč dolarjev, ki jih določena gospodarska organizacija nima, nastane sedaj pogosto ogromna gospodarska škoda. Predvideva se sicer, da bodo podjetja dobila določen procent pridobljenih deviz v svojo last, ne kaže pa, da jih bodo lahko tudi prodajale po kurzu, ki bi se zanje svobodno formiral. Če pa takšnega kurza ne bo, potem podjetja ne bodo prodajala deviz, tudi če jih sama ne bodo rabila in bodo raje uvažale tudi tisto, kar z družbenega stališča ni smotrno, druge gospodarske organizacije pa do deviz ne bodo mogle priti, čeprav bi zanje nudile realno ceno.

V nasprotju z drugimi republikami je lani Slovenija precej povečala blagovni izvoz na konvertibilna področja, uvoz s teh področij pa zmanjšala in tako dosegla pozitivno bilanco s temi področji. Ker pa vemo, da imamo v Sloveniji skoraj enako strukturo gospodarstva kot Jugoslavija v celoti, je na dlani, da je sedanji devizni režim zelo pristranski do bolj produktivnih in zato ni ustrezen. Za slovensko gospodarstvo je vsak večji uvoz reprodukcijskega materiala takoj pomenil veliko obremenitev za izvoz na konvertibilna področja; ker pa tako hitre preorientacije slovensko gospodarstvo ni moglo narediti, se je pač odločilo za pot zoževanja gospodarske rasti, kar pa lahko za nas postane usodno.

Slovensko gospodarstvo je močno prizadeto tudi zaradi navidez nevažnega predpisa, da se podjetjem doma iztržene devize praviloma ne priznavajo v izvozno kvoto. Še posebno na obmejnih in turističnih področjih pa pri nas podjetja lahko preko drobne trgovine prodamo za devize marsikakšno blago, za katerega v rednem izvozu ne bi iztržila toliko, kot dobimo zanj pri nas, ko ga prodamo za devize. Če bi te stvari postavili tako, kot treba, bi nam tak posreden izvoz lahko prinesel precej konvertibilnih deviz. Sicer pa do konvertibilnega dinarja ne bomo prišli s tem, da se bomo togo držali deklariranega kurza in z nesmotrnim izvozom, temveč samo, če bomo tudi na tem področju pustili vsaj delno delovati zakon vrednosti in zakon ponudbe in povpraševanja, ki bo edini pokazal, kaj se nam res izplača izvažati in kakšen izvoz pomeni v resnici samo poceni izvažanje tistega, kar smo drago uvozili.

JAVNA UPRAVA JE ZA GOSPODARSTVO ŠE VEDNO PRETEŽKO BREME

Slovenski sindikati menijo, da nam glede sredstev, ki jih mora gospodarstvo odvajati za tako imenovano negospodarsko sfero, mora biti jasno, da tu ne zadostujejo le majhne korekture, temveč da moramo postopno a radikalno zmanjševati skoraj vse oblike splošne potrošnje. Če tega ne bomo storili, se bo naše gospodarstvo lahko vključevalo v mednarodno delitev dela samo tako, da bo zunanji primanjkljaj pokrivalo z dobičkom na notranjem trgu.

Dosegli smo sicer minimalno zmanjšanje stroškov na nekaterih področjih javne uprave, kar pa še zdaleč ne zadostuje. Potrebno bi bilo zato izdelati akcijski načrt, po katerem bi v nekaj letih radikalno zmanjšali stroške za javno upravo, socialno zavarovanje, družbeno knjigovodstvo, banke, zavarovalnice itd. Na vseh teh področjih gredo stroški v zneske, ki jih gospodarstvo enostavno ne more prenesti. Kljub govorjenju ta področja niso naredila preloma, ki ga reforma od njih zahteva. Prav nasprotno: nekateri novi nesmiselni in komplicirani administrativni predpisi delujejo prav v obratno smer.

VEČ MOŽNOSTI ZASEBNIM KMETOM!

Tudi za kmetijstvo velja, da celo visto stvari nismo proučili,

Krepiti vlogo sindikatov kot politične sile

Zaključna beseda Franca Popita na plenarnem zasedanju Republiškega sveta

(Nadaljevanje s 1. strani)

stvi reševali probleme, ki so najbolj pereči.

Mislim, da je prav, da nekaj rečemo tudi o povečevanju pritiska na sredstva delovnih organizacij. Sindikati smo skupaj s Socialistično zvezo in s Sekretariatom za šolstvo šli v akcijo, da sfinanciramo strokovno šolstvo, dokler ne bo izšel ustrezni zakon o financiranju. Tej akciji smo dali vso podporo in tudi rezultati niso izostali. S tem pa seveda ni rečeno, da bodo sindikati šli prav v vse akcije, ki si jih zamišljajo nekateri ljudje izven gospodarstva. Tu so pritiski za gradnjo bolnic in razne druge gradnje. Skratka — to je stara politika, ki skuša različne probleme urejevati s sredstvi delovnih organizacij, namesto da bi te probleme reševali s sistemom. Ne zanikamo potrebe, da imajo delovne organizacije razumevanje za nekatere probleme, vendar pa moramo upoštevati, da se delovne organizacije danes zavestno usmerjajo na ustvarjanje skladov. Če hočejo namreč renovirati zastarelo tehnologijo, če hočejo intenzivirati proizvodnjo, potem seveda potrebujejo tudi sredstva za te namene. Ta sredstva delovnih organizacij tako niso za to, da bi z njimi reševali vse mogoče programe in želje izven gospodarstva; zato moramo v tem smislu dati vso podporo delovnim organizacijam.

Z druge strani pa moramo podpreti zahteve občin, da se spremeni sistem delitve med federacijo, republiko in komunami. Delovni človek mora v svoji občini in v svoji republiki dobiti večji vpliv na delitev presežne vrednosti, ki jo ustvarja. Ni prav, da je ta pravica pod neprestanim pritiskom nekoga od zunaj, ki kroji usodo tem teritorialnim skupnostim. Sedanji način te delitve postaja vedno bolj nevzdržen, saj pomeni mimo drugega neprestano nevarnost za stabiliziranje ekonomskih gibanj.

Glede problemov, ki nastajajo v delovnih enotah, predvsem glede dileme tržnih ali kalkulativnih cen bi bilo prav, da sindikati damo pobudo za sklicanje simpozija, na katerem bi lahko slišali vse argumente za in proti tržnim cenam. Trenutno o tem ne moremo zavzeti cept kalkulativnih cen dajeta stališča, saj praksa kaže, da tako koncept tržnih cen kot konsvoje rezultate. Kolikor je bilo to vprašanje postavljeno v referatu, je bilo postavljeno predvsem zato, da zajezimo enostranski pritisk v diskusiji na Centralnem svetu ZSJ, ki je enostavno postavil zahtevo po uvedbi tržnih cen v ekonomskih enotah. Smo torej za sklicanje simpozija v slovenskem, ali pa tudi v jugoslovanskem merilu, na katerem bi razčistili tudi vprašanje fakturirane in plačane realizacije. To so vprašanja, ki imajo odraz tudi na odnose znotraj delovnih kolektivov in smo zato zainteresirani, da se čimprej strokovno prediskutirajo in utemeljijo.

V zvezi z našimi nalogami v delovnih organizacijah smo že večkrat govorili o potrebi revalorizacije strokovnega dela. V sindikatih se zavedamo, da je strokovno delo oziroma pritegnitev inteligence izredno pomembna stvar za uspeh naše gospodarske reforme. Pri tem pa se moramo boriti na dveh frontah: na eni proti uravnilovskim tendencam, na drugi pa proti tendencam, ki naša prizadevanja po vključitvi čim širšega kroga inteligence v borbo za uresničitev gospodarske reforme skušajo izkoristiti za konserviranje starih, birokratskih, privilegiranih pozicij. Želimo, da se nam pri urejanju problemov priključi vsa inteligenca, ne moremo pa nekaterim strokovnjakom dati »pooblastil« za to, da likvidirajo delovne enote, sistem nagrajevanja po delu, demokratične diskusije v delovnih kolektivih itd. Tistim, ki stvari ne poznajo, ali pa jih težko razumejo, smo bili vedno pripravljeni te stvari pojasnjevati, ne moremo pa podpirati tistih, ki delavsko upravljanje poznajo, pa ga nočejo razumeti.

S tem v zvezi se postavlja tudi izredno važno vprašanje — vprašanje reelekcije. Vzeli smo jo preveč formalistično, več smo razpravljali o tem, ali naj odloča o reelekciji kolektiv sam, ali skupnost, premalo pa o potrebi radikalnih sprememb vodilnega kadra. Celotna naša akcija bi morala iti v smeri, da z ene strani informiramo in usposobimo kolektive, da si ustvarijo kriterije, po katerih bodo merili sposobnost ali nesposobnost vodilnih ljudi, po drugi strani pa, da tudi preko paritetnih komisij vplivamo na to, da se prepreči ponovna izvolitev nesposobnih ljudi, ki jih je čas prerastel. Sindikat bi v tem pogledu moral biti bolj aktiven, ne pa da se skupaj z drugimi političnimi činitelji omeji od tega problema in ga prepušča formalističnemu reševanju.

Glede aktivnosti sindikata je slišati mnenja, da je omejena pravzaprav samo na načelna razpravljanja. Tudi zadnja raziskava javnega mnenja, ki smo jo izvedli, je pokazala, da je vloga subjektivnih sil v delovnih organizacijah razmeroma majhna. Kar zadeva sindikate, mislim, da je za to več vzrokov. Eden je ta, da sindikalna vodstva v podjetjih mislijo, da so že izpolnila svojo nalogo in dosegla svoje cilje, če na ravni podjetja ustvarijo soglasje z upravo in z delavskim svetom. V resnici pa bi sindikat moral imeti izdelano politiko do slehernega problema v delovni organizaciji, in bi se moral za to politiko tudi boriti. Navaditi se bomo morali, da se bomo spuščali v diskusijo, v boj za naša stališča v delovnih organizacijah. Če so stvari »zbalansirane« na ravni podjetja, če so mnenja usklajena, potem se že vnaprej odrekamo kresanju mnenj in seveda mobilizaciji čim širšega kroga ljudi za reševanje problemov. Ljudje v vodstvih podjetij pa se bodo morali navaditi, da ne bodo imeli vsak naš ugovor kot napad na njihovo znanje, temveč kot sestavni del demokratične diskusije. Kako naj sicer pridemo do demokratičnega vzdušja v delovnih organizacijah, če ne bomo po vseh linijah razvili kritične, konstruktivne diskusije? To pa bomo dosegli le takrat, ko bodo ustvarjeni takšni pogoji, da si bo vsak upal govoriti o problemih, ki jih zapaža.

Za majhno vlogo sindikata v delovnih organizacijah je značilno tudi to, da člani vodstev sindikalnih organizacij z nekakih praktističnih stališč odstopajo od tega, da bi o problemih diskutirali s svojimi člani po liniji sindikata. Pogosto se dogovarjajo z organi delavskega upravljanja, da bodo oni postavili neki, problem pred delovni kolektiv, sami pa menijo, da je dovolj, če se pojavijo kot organizator teh sestankov. Tako

utapljanje sindikatov v delavsko upravljanje ni sprejemljivo za funkcijo in vlogo sindikatov, ki se morajo pojavljati kot političen faktor nasproti delavskemu upravljanju. Boriti se moramo za to, da bo fiziognomija sindikata izpeljana do konca in da se bo vloga sindikata kot politične sile čutila na slehernem mestu, ne pa samo v vodstvu delovne organizacije.

Vpliv sindikatov slabi tudi formalistično reševanje problemov, ki nastajajo znotraj delovnih organizacij. Čestokrat se naši ljudje zadovoljijo s tem, da sprejmejo statut in pravilnike, ki naj urejajo medsebojne odnose, nič pa ne naredijo, da bi se ti interni akti tudi izvajali v konkretni praksi. Dogaja se, da se kršijo določila statutov in pravilnikov in da se pri tem sindikat ne pojavi kot sila, ki bi zaščitila delavca pred birokratskimi posegi. Če govorimo o zaščitni vlogi sindikata, potem je ta naša zaščitna vloga predvsem v tem, da branimo delovnega človeka pred birokratskimi postopki, bodisi s strani uprave podjetja bodisi s strani organov delavskega upravljanja. Pri nas nekateri čestokrat napačno mislijo, da je delavsko upravljanje že samo po sebi najbolj demokratična forma in da je imuna za vse birokratske pojave. Toda to je idealiziranje samoupravljanja in ni prav, da se sindikat sprijazni s takimi pogledi.

Mislim, da je eden izmed činiteljev, ki slabijo vpliv sindikatov tudi ta, da nismo uspeli mobilizirati širšega kroga članstva za politiko sindikatov. Tu je več razlogov — organizacijski, politični in ne nazadnje tudi to, da članstvo premalo seznanjamo z našimi stališči preko tiska. To je izredno važno vprašanje in bi predlagal, da čimprej postavimo na dnevni red vprašanje vsebine, financiranja in naklade Delavske enotnosti, da bi tudi na ta način čimbolj vplivali na mobilizacijo našega članstva za uresničevanje ciljev, ki si jih zastavljamo.

M. P.

zaradi česar imamo veliko škodo. Prav je, da spreminjamo cene v korist kmetijstva, toda samo to, skupaj z nezadosti proučeno davčno politiko, nam ne zagotavlja, da bi v kmetijstvu dosegli takšno proizvodnjo, kot si jo želimo.

To še posebej velja za zasebno kmetijstvo. Na kratko povedano: namesto politike, da nudimo velike možnosti zasebnemu kmetu, predvsem skozi kredite in z oskrbo s tistimi proizvajalnimi sredstvi, ki jih kmet potrebuje, ter z garantiranjem nekaterih kmetijskih cen s sočasno politiko večjih zahtev do zasebnega kmeta, vodimo pri nas politiko dajanja majhnih možnosti zasebniku, hkrati pa od njega tudi zelo malo terjamo. Pustiti kmeta, da ostaja nizko produktiven, potem pa mu ukinjati davke — to je morda socialno upravičeno, z ekonomskega stališča pa popolnoma zgrešeno. Na področju zasebnega kmetijstva moramo uvesti načelo nagrajevanja v tem smislu, da bomo dali delavnemu in sposobnemu kmetu velike možnosti, tako da bi tudi na tem sektorju namesto uradniško-fiskalnih in socialno-varstvenih ukrepov začeli delovati v večji meri ekonomske zakonitosti in ukrepi.

DELOVNE ENOTE — POT K BOLJŠEMU GOSPODARJENJU

Ko je govoril o notranjih odnosih v gospodarskih organizacijah je France Urevc poudaril, da tistim delovnim organizacijam, ki nimajo izdelanih sistemov nagrajevanja po delu, ki nimajo izdelanih jasnih načel za formiranje dohodka v delovnih enotah ter osebnih dohodkov delavcev, manjka osnovni vzgon za hitro gospodarsko rast in dobro poslovanje.

O dejanski vlogi in pomenu delovnih enot imamo pri nas kaj različna stališča, predvsem pa dve skrajni stališči. Po prvem, ki ga zastopajo predvsem operativna vodstva različnih podjetij, bi uvedba formiranja in delitve dohodka po delovnih enotah pomenila nepotrebno drobljenje sredstev in zanikanje načela, da je podjetje ekonomska, sociološka in pravna celota. Druga skrajnost pa je v tem, da nekateri zahtevajo delovne enote, ki bi formirale dohodke izključno na podlagi tržnih cen tam, kjer je to mogoče, in tam, kjer to ni možno.

Slovenski sindikati menijo, da je treba uvajati tržne cene, ali pa vsaj kalkulativne cene, ki bazirajo na tržnih cenah in ki bi jih v določenih obdobjih prilagajali tržnim cenam povsod, kjer je to možno. Forsiranje izključno tržnih cen, ne glede na realne možnosti, pa nedvomno ne bi prineslo koristi, ker bi namesto večjega interesa delovnih ljudi za boljše gospodarjenje dosegli ravno nasprotno — nered in anarhijo. Upoštevati namreč moramo, da je razreševanje tega vprašanja ozko povezano z reševanjem osnovnih problemov in s stabilizacijo in sprostitvijo trga v družbenem merilu.

K bolj ekonomskim odnosom v podjetjih bomo prišli postopoma, v procesu, ki se bo odvijal v okviru družbe kot celote in v okviru delovnih organizacij. Kakršno koli vsiljevanje delovnih enot, brez temeljite analize problemov s tega področja, lahko več škoduje kot koristi. Še bolj pa bi nam škodovalo, če nam ne bi bili jasni cilji, h katerim moramo težiti — to pa so afirmacija formiranja in delitve dohodka po delovnih enotah in s tem boljše gospodarjenje ter utrditev samoupravljanja. Sindikalne organizacije bi zato morale ostro kritizirati vodstva tistih delovnih organizacij, ki na tem področju niso naredila ničesar, ki ekonomskih enot sploh niso uvedla, ali pa so jim dala samo minimalne ali formalne pristojnosti. Organizacijo delovnih enot lahko izvedejo le strokovni delavci in organizatorji proizvodnje, ki morajo pri tem tudi sproti reševati številne zamotane probleme. Zato pa je izredno važno, da prav ti kadri spoznajo, da pri delovnih enotah ne gre za nekakšen političen »larpurlartizem«, temveč za proces uveljavljanja boljšega gospodarjenja in neposrednega upravljanja. Če bodo hkrati s tem v podjetjih imeli jasno proizvodno in poslovno orientacijo, potem bodo sicer zamotane probleme razmeroma lahko reševali.

MOČ SINDIKATOV JE V MOBILIZACIJI KOLEKTIVOV

V zvezi z delom sindikatov v zadnjem obdobju je France Urevc dejal, da je glavna hiba bila v tem, da sicer pravilnih stališč nismo znali dosledno uresničiti. To velja tako za stališča sindikalnih organizacij v delovnih organizacijah kakor za stališča, ki jih sprejemajo občinski, republiški in zvezni sindikalni organi.

V mnogih podjetjih se sindikalne organizacije še vedno niso uspele uveljaviti kot samostojna politična sila, katere glavna naloga je sedaj, da naredi vse za uresničenje z reformo sprejete politike — seveda na način in v konkretni obliki, ki posameznemu kolektivu najbolj ustreza. Še vse preveč je sindikalnih organizacij, ki niso aktivne, ali pa so samo podaljšek operativnih organov podjetja in celo nekritična transmisija politike posameznih birokratsko-tehnokratskih skupin, ki včasih delujejo pod videzom samoupravljanja, včasih v imenu Zveze komunistov, včasih pa pod videzom strokovnosti. Take skupine poskušajo paralizirati večjo vlogo sindikata, ker se zavedajo, da bi bile dobro organizirane sindikalne podružnice, ki bi znale mobilizirati kolektive, najbolj zanesljiv grobar tehnokratske in birokratske samovolje.

Podobne pojave imamo tudi v občinah in v širših družbeno-političnih skupnostih. V mnogih občinah še vedno menijo, da mora biti občinski sindikalni svet predvsem realizator politike, ki jo formirajo občinski komite ZKS, občinska skupščina in Socialistična zveza, ne pa soustvarjalec takšne politike, predvsem pa samostojen kreator in izvajalec politike zlasti na tistih področjih, ki neposredno vplivajo na materialni in družbeni položaj delovnih ljudi. Tu pa ni pričakovati izboljšanja, če na čelu sindikalnih organizacij ne bo sposobnih ljudi in če se vodstva sindikalnih organizacij ne bodo znala nasloniti na kolektive kot celote. Moč sindikatov v podjetjih in ustanovah je samo v mobilizaciji kolektivov!

M. P.

ŠTEFAN ŠABJAN — MURSKA SOBOTA

Skrajševanje delovnega časa je ekonomski ukrep

Izhodiščna misel, ki si jo je v svoji razpravi zastavil Štefan Šabjan, predsednik občinskega sindikalnega sveta v Murski Soboti, je bila pravzaprav vprašanje, kako naj se tudi sindikat vključi v prizadevanja za uveljavljanje gospodarske reforme. In predvsem kako naj dela, da bo kar najbolj prispeval pri reševanju posameznih problemov, ki se porajajo v delovnih organizacijah. V odgovoru na tako zastavljeno vprašanje pa je Štefan Šabjan nadaljeval:

Iz analize, ki je bila pripravljena za današnjo razpravo, je razvidno, da obseg proizvodnje, če že ne stagnira, pa vsaj ne raste tako intenzivno, kot smo predvidevali in kot bi moral. Spričo tega postaja tudi aktualno vprašanje, kako naj bi subjektivne sile, torej tudi sindikalne organizacije odločilneje vplivale na intenzifikacijo proizvodnje.

Menim, da bi morale sindikalne organizacije v vseh delovnih organizacijah usmeriti svoja prizadevanja predvsem v to:

- *kako pospešiti izdelavo elaboratov za prehod na skrajšani delovni čas in*
- *kako nato dosledno uveljaviti ukrepe, ki jih ti elaborati predvidevajo za intenzifikacijo gospodarjenja in s tem za skrajševanje potrebnega delovnega časa.*

Kaj pomenijo temeljite priprave na prehod na skrajšani delovni teden, naj ponazorim na konkretnem primeru. V mislih imam namreč prizadevanja dvestopetdesetčlanskega kolektiva Panonije, industrije kovinske galanterije iz Sobote. Ta naša industrijica, če ji sploh lahko tako rečem, se je v minulem letu znašla v precejšnji zagati. Naj ponazorim te njene težave samo z dvema oštevilčenima podatkoma: v kovinsko predelovalni industriji se je reprodukcijski material podražil za približno 45 %, cene pa so porasle le za kakih 15 %. In če k temu dodam še to, da bi kolektiv spričo občutno poraslih življenjskih stroškov moral revalorizirati osebne dohodke, potem je podoba težav, s katerimi se je moral spoprijeti, skoraj popolna.

Na pobudo sindikata in osnovne organizacije ZK so se samoupravni organi in vodstvo v Panoniji odločili, da vsa svoja prizadevanja usmerijo v intenzifikacijo gospodarjenja. Po več tednih intenzivnega študija, kako na slehernem delovnem mestu povečati produktivnost dela, so službe podjetja pred desetimi dnevi dale elaborat o prehodu na 42-urni teden v javno obravnavo. Naj resumiram nekatere najbolj bistvene zaključke tega elaborata. V Panoniji tako predvidevajo, da bo možno dokončno preiti na 42-urni delovni teden do leta 1968. V letošnjem letu predvidevajo povečanje obsega proizvodnje za 6 %, dvig osebnih dohodkov za 12 %, število zaposlenih pa se naj ne bi spreminjalo. V prihodnjem letu predvidevajo povečanje fizičnega obsega proizvodnje za 12 %, osebnih dohodkov pa za 14 %. V letu 1968, ko naj bi torej dokončno prešli na 42-urni delovni teden, pa predvidevajo 15 % povečanje obsega proizvodnje in 16 % povečanje osebnih dohodkov. Analazia še poudarja, da bo potrebno 45 % proizvodnje preusmeriti, če hočejo rentabilno poslovati, razen tega pa naj bi se skrčili tudi sam asortiment proizvodnje, in sicer od 800 artiklov, ki jih proizvajajo danes, na 360 proizvodov v prihodnje.

In če se od tega konkretnega primera povrnem k našim nalogam, potem tole: priprave na prehod na 42-urni delovni teden ne smejo postati samo formalna akcija in zbir napisanih ukrepov, ki pa jih v praksi ne bo mogoče uveljaviti. Prav sindikat pa je dolžan terjati od strokovnjakov v podjetju, da predvidijo zares take ukrepe, ki bodo lahko zagotovili porast produktivnosti dela in s tem odprli kolektivom možnosti nadaljnjega porasta osebnih dohodkov in sploh njihove življenjske ravni.

IVAN KUZMA — MARIBOR CENTER

V kreditno politiko poslovne odnose

Predsednik sindikatov v mariborski občini center Ivan Kuzma je v svoji razpravi ugotavljal občuten padec v industrijski proizvodnji minulega leta, saj se je fizični obseg v 11 mesecih minulega leta zmanjšal za 1,2 odstotka v primerjavi s prejšnjim letom. Vzrokov za to je več: notranji problemi delovnih kolektivov, kot so na primer neustrezen asortiment, pomanjkanje strokovnega kadra, slaba organizacija dela itd., nadalje pomanjkanje reprodukcijskega materiala, energije, še ne v celoti urejeni cenonvni odnosi. K tem vzrokom pa je prištel tudi kreditni sistem in kreditno politiko.

Moram reči, da predstavlja precejšen problem v gospodarjenju delovnih organizacij sistem najemanja kreditov za obratna sredstva. Glavne značilnosti minulega leta na področju kreditne politike so bile v tem, da so se bistveno zmanjšale možnosti za odobravanje kreditov za obratna sredstva, saj se je obvezna rezerva bank povečala od 20 na 35 %, poleg tega pa so se tudi sicer zaostrili pogoji za najemanje posameznih vrst kreditov za gospodarske organizacije. Naj nekatere od njih samo omenim: skrajšali so se roki odplačil, povečala se je udeležba gospodarskih organizacij pri najemanju kreditov, ukinjeni pa so bili krediti za gradnjo stanovanj za tržišče, zaostrili so se kriteriji kreditne sposobnosti podjetij in podobno. K vsemu še kreditna nesposobnost naše komunalne banke, ki se je zavlekla tja do 20. septembra minulega leta. Res so krediti po septembru spet naraščali, do konca novembra so celo presegli absolutni znesek iz prejšnjega leta za 7,7 %, vendar pa je spričo precejšnjega porasta cen za reprodukcijski material gospodarstvo vendarle razpolagalo z znatno manjšimi sredstvi.

V dokaz naj navedem nekaj podatkov: realizacija gospodarstva je bila v 11 mesecih minulega leta večja od realizacije v enakem časovnem obdobju predlanskega leta za 21,6 % krediti za obratna sredstva pa so se povečali le za 7,7 %. Še posebej sta bila prizadeta trgovina in gostinstvo. Ta panoga je dosegla v enajstih mesecih minulega leta za 35 % večjo realizacijo, krediti za obratna sredstva pa so se ji povečali le za 8 %. Vse to pa seveda vpliva na bistveno zmanjšanje zalog in sevega tudi na desortiranost blaga na tržišču.

Rekel sem že, da je to pomanjkanje kreditov za obratna sredstva negativno vplivalo na povečanje obsega proizvodnje, na založenost tržišča. Ta pojav pa je imel za posledico tudi številne tožbe in izvršbe, kar pa je spet povzročilo dokajšnjo nelikvidnost v gospodarstvu in pogosto nesmotrno trošenje finančnih sredstev. Samo za primer: Ferromoto je imelo samo v minulem letu kakih 100 milijonov sodnih stroškov.

Res pa so imele te zaostritve v najemanju kreditov tudi dobro stran, saj so okrepila prizadevanja gospodarskih organizacij, da si postopoma ustvarijo lastna trajna obratna sredstva. Toda kljub temu ostaja še vedno aktualno vprašanje, kako urediti sistem kreditiranja, da bi s krediti podprli predvsem tiste organizacije, ki so odločneje stopile na pot intenzifikacije gospodarjenja.

● PAVLE PEČAR — KOPER

Vloženo delo mora dobiti realnejšo vrednost

Predsednik koprskih sindikatov Pavle Pečar se je v svoji razpravi pomudil predvsem pri politiki sindikatov do delitve sredstev za osebne dohodke. Pri tem je ugotavljal, da je prav nagrajevanje po delu v zadnjem času osnovno gibalo gospodarskega razvoja pri nas. Toda k temu nekaj pripomb. Najprej ta, da v delovnih organizacijah pravzaprav vse prepočasi oblikujejo svoje sisteme delitve, in slednjič, še vedno je v strukturi cene vse prenizka vrednost živega dela. Takole je dejal tovariš Pečar:

Iz podatkov, ki smo jih zbrali v naši občini, je razvidno, da se po uveljavitvi gospodarske reforme na splošno zmanjšala cena živega dela v strukturi proizvodne cene. Če bi se primerjali z gospodarsko razvitejšimi državami v svetu, bi mogli ugotoviti, da je tam znatno više ovrednoteno delo delavca. Torej pomeni za nas uspešno vključevanje v mednarodno delitev dela tudi to, da si prizadevamo v proizvodnji vzpostaviti realnejše proporce med vrednostjo živega dela in drugimi proizvodnimi stroški. In zlasti v sindikatih bi si morali odločneje prizadevati, da dobi živo delo ustreznejšo ceno. Seveda pa pri tem ne gre za enostransko akcijo povečevanja osebnih dohodkov, za nekakšno mezdno gibanje, neodvisno od racionalizacije dela, izboljšav v tehnologiji, povečevanja produktivnosti dela.

Kakšni disproporci so v tem primeru, naj ponazorim z nekaterimi podatki. S kamionom prevoženi kilometer stane v podjetju Intereuropa 350 starih dinarjev, v strukturi stroškov za ta kilometer pa znašajo osebni dohodki 20 %. Sorodna podjetja v Italiji dosegajo ceno za prevoženi kilometer 250 dinarjev, preračunano po današnji pariteti dinarja. V tej ceni pa znašajo stroški za osebne dohodke kar 30 %. Podatki so sami po sebi dovolj zgovorni, da ne potrebujejo nobenega komentarja. Morda le to, da bi na tak odnos ali pa celo na veliko slabši, bržčas naleteli v vseh panogah našega gospodarstva v veliki večini naših podjetij.

Drug problem v naši politiki razdeljevanja sredstev za osebne dohodke je nagrajevanje strokovnega kadra. V naši občini opažamo — in verjetno je tako še marsikje drugje — da se v kolektivih odločajo za linearno povečevanje osebnih dohodkov upravnim in strokovnim delavcem. Pri tem pa se porajajo številni konflikti. Iz ankete, ki je zajela koprsko občino, smo lahko ugotovili, da proizvajalci soglašajo, da so organizatorji proizvodnje in strokovnjaki, ki dejansko prispevajo k boljšim rezultatom gospodarjenja, tudi primerno nagrajevani, in če so rezultati zares veliki, da prejmejo tudi najvišje osebne dohodke. Toda prav iz te ankete je tudi razvidno, da je med proizvajalci povzročilo veliko negodovanja in hude krvi linearno povečevanje osebnih dohodkov pri upravnem in strokovnem kadru, torej povečanje osebnih dohodkov brez kakršnih koli meril in kriterijev.

Toda to je samo ena plat te medalje v nagrajevanju strokovnega kadra. Iz ankete, ki jo je pripravil naš svet, naj navedem enega najbolj zgovornih podatkov: samo 7 % strokovnjakov, ki so predlagali konkretne racionalizacijske ukrepe in tehnične izboljšave, ki so bile v podjetjih tudi osvojene in realizirane, je bilo za ta svoja prizadevanja tudi nagrajeno. To pa pomeni, da večina strokovnjakov ni nagrajenih niti za najbolj konkretne dosežke v proizvodnji.

● ALEKSANDER ČERČE — NOVA GORICA

Z malenkostnimi vlaganji do novih delovnih mest

V svoji razpravi je predsednik občinskega sindikalnega sveta v Novi Gorici Aleksander Čerče ugotovil, da je gospodarska reforma bolj ali manj prizadela vsako delovno organizacijo. Sleherno podjetje je tako moralo na novo proučiti svoj nadaljnji razvoj in marsikatero tudi bistveno spremeniti dosedanje koncepte. Seveda pa so v prvem obdobju uresničevanja gospodarske reforme posegale delovne organizacije po takih ukrepih, od katerih so pričakovale rezultate v najkrajšem času. Za te prve ukrepe pa je bilo značilno tudi odpuščanje delavcev, ali, kot so v marsikaterem podjetju zagovarjali ta svoj ukrep, »redukcija odvečne delovne sile.«

Zdaj pa lahko rečem, da se je polegla ta prva nervoza v zmanjševanju števila zaposlenih. Za večino delovnih organizacij naše komune velja, da so se lotile resnega proučevanja ukrepov, ki bi lahko prinesli trajnejše gospodarske rezultate, predvsem pa veliko bolj odločilno vplivali na povečevanje ekonomičnosti in rentabilnosti proizvodnje in poslovanja, kot pa je to primer z odpuščanjem zaposlenih. Tem prizadevanjem za odkrivanje notranjih rezerv, za povečevanje produktivnosti dela, za boljšo in sodobnejšo organizacijo dela, za sodobnejše tehnološke postopke, lahko pripišemo nekatere dobre rezultate v gospodarjenju v minulem letu. Tako se je lani v primerjavi z letom 1964 povečal obseg proizvodnje v naši občini za 20 % in po prvih odpustih je tudi število zaposlenih spet poraslo za 5 %. Povprečni osebni dohodki so se v gospodarstvu povzpeli na 75.000, v negospodarskih dejavnostih pa celo na 80.000 starih dinarjev. A ko sem že pri tem, mimogrede tole: žal ta porast osebnih dohodkov ni povsod temeljil na povečani produktivnosti dela, temveč so ga pogojevali predvsem porasli življenjski stroški. Ponekod so se odločili tudi za nominalno povečanje osebnih dohodkov, ne na osnovi meril, ki bi vzpodbudila še k boljšim proizvodnim in poslovnim rezultatom, ponekod pa so celo povečevali osebne dohodke bolj, kot pa jim to dovoljuje njihov ekonomski položaj.

A naj se vrnem k izhodišču, k odpuščanju, ali bolje rečeno k zaposlovanju. Na tem področju se namreč srečujemo z novim problemom. Problemom, ki bi mu tudi lahko rekli zaposlovanje mladine. Na področju naše občine je približno 250 mladih občanov starih do 18 let, ki ne morejo dobiti zaposlitve. Prepuščeni so sebi in cesti. To pa je problem, ki ga bomo morali v prihodnjem obdobju razreševati resneje kot doslej. In prepričan sem, da bi ga lahko tudi uspešno razrešili. Izkušnje nekaterih delovnih kolektivov namreč izpričujejo, da bi v podjetjih z razmeroma skromnimi sredstvi lahko odprli nova delovna mesta, s tem pa bistveno povečali tudi obseg proizvodnje.

Prav odpuščanje v prvem poreformnem obdobju pa nam tudi razkriva, kako neurejena je še interna zakonodaja v delovnih organizacijah in kako neizoblikovani so še notranji odnosi. Tako je iz tega časa pred rednim sodiščem kakih 30 tožb, za katere se bo morala porota izreči, ali so bili odpusti zares zakoniti. Zato moram reči, da tudi zaščitna vloga sindikata — zaščitna v tem, ko gre za očitne nezakonitosti — ni bila vselej dovolj učinkovita. To pa je spet napotek za našo nadaljnjo akcijo, za izpopolnjevanje interne zakonodaje in za oblikovanje takih notranjih odnosov, ki ne bodo več dovoljevali samovolje posameznih vodilnih in ki bodo tudi kar najbolje vplivali na dobro gospodarjenje.

● MILAN POGAČNIK — DELAVSKA ENOTNOST

ADMINISTRACIJA — COKLA GOSPODARSTVA

V svoji razpravi na plenarnem zasedanju RS ZSJ za Slovenijo je glavni in odgovorni urednik Delavske enotnosti Milan Pogačnik ugotovil, da smo kljub najrazličnejšim napovedim ob uveljavitvi gospodarske reforme pravzaprav zelo malo storili za zmanjšanje administracije na vseh ravneh in na vseh področjih. Gospodarstvo se dandanes še vedno šibi pod bremenom stroškov za administracijo v najširšem pomenu te besede, strokovni kadri v delovnih organizacijah pa tratijo svoj dragoceni čas, da bi zadostili formalnostim predpisov. In čeprav tedaj napovedi, da bomo poenostavili zakone in predpise, smo ostali pri starem, marsikdaj pa celo na slabšem.

Ob koncu lanskega leta smo z govorniške tribune zvezne skupščine slišali, da se v Jugoslaviji vsak tretji zaposleni bavi

z zbiranjem, oziroma z obdelavo raznih podatkov. Pri pisarniškem prekladanju papirjev nam dela torej ne manjka in nam ga tudi še ne bo tako kmalu zmanjkalo, saj si ga sproti izmišljujemo v čast sveti Birokraciji in v pokoro gospodarstvu.

V normalnih pogojih je administracija v pomoč gospodarstvu, oziroma igra vlogo nekakšnega servisa, ki skrbi za to, da se poslovanje gospodarstva odvija v redu in čimbolj nemoteno. Pri nas pa je administriranje pogosto samo sebi namen, spreminja se v svojevrsten »larpurlartizem«, ki prav nič ne pomaga, da bi se poslovanje gospodarstva odvijalo v redu, še manj pa, da bi se odvijalo nemoteno. Z našim admistriranjem pogosto postavljamo samo coklo gospodarskim gibanjem, račun za to pa plačuje vsa naša skupnost.

Naj navedem nekaj konkretnih primerov v podkrepitev tega, o čemer govorim:

- lani so se prispevki iz osebnega dohodka kar štirikrat zamenjali in če upoštevamo dejstvo, da je po zakonu predpisan bruto sistem obračunavanja, si lahko mislimo, kakšno »veselje« so v računovodstvih imeli z ugotavljanjem realnih kalkulacij;
- kontni plan smo leta 1964 menjali kar trikrat;
- lani smo imeli 8 obrazcev za zaključni račun, letos pa imamo en obrazec več;
- zvezni sekretariat za delo je lani decembra izdal pravilnik o evidenci na področju dela, s katerim je uvedel 48 evidenc, za katere je potrebno 1012 podatkov; samo za izplačilo starostne pokojnine se po tem pravilniku zahteva kar 70 podatkov.

Prav sedaj vsa podjetja in ustanove pripravljajo zaključne račune. Vsi, ki imajo s tem opravka, so pravi mučeniki, saj morajo obračuni po predpisih vsebovati 260 podatkov v predpisanih oblikah in kolonah, pri čemer pa je važno samo to, da so formalno, ne pa tudi vsebinsko v skladu s predpisi.

Mnogi naši zakoni in predpisi so slabo proučeni, saj jih proizvajamo tako rekoč na tekočem traku in jih potem tudi menjamo in dopolnjujemo na tekočem traku. Upam si trditi, da bi kot skupnost večkrat imeli manj škode, če bi ostali pri starem, pomanjkljivem predpisu, kot pa da stari predpis zamenjamo z novim, ki sicer zares odpravi razne pomanjkljivosti, hkrati pa povzroči nove, včasih še večje nevšečnosti.

Zaradi zanimivosti podatkov v zvezi s temo, o kateri govorim, bi rad navedel samo še nekaj podatkov iz dela bank in službe družbenega knjigovodstva, ki jih je na občnem zboru ObSS Ljubljana-Center ob koncu minulega leta omenil neki tovariš, ki dela v SDK. Povedal je, da je za gospodarske organizacije v veljavi okoli 250 zveznih predpisov, mimo tega pa seveda še množica republiških in občinskih predpisov. Vsemu temu se pridružujejo še dodatni predpisi Narodne banke in SDK; sedaj je »v prometu« kakih 1000 okrožnic NB in SDK, ki jih morajo v teh službah seveda upoštevati. Kdo ima lahko v glavi vse te silne predpise in navodila in kdo jih res lahko upošteva, še posebno, ker vemo, kako slabo je s kadri tudi v teh službah?

Nujna je poenostavitev bančnega poslovanja in poslovanja SDK, to pa velja tudi za poslovanje javne uprave, socialnega zavarovanja itd. — skratka vseh služb, ki jih označujemo z besedo administracija. Za to poenostavitev pa je prvi pogoj, da počistimo s strahotno kramo vseh mogočih predpisov, ki po nepotrebnem grenijo življenje občanov, predvsem pa zavirajo naš družbeni in gospodarski razvoj.

Prav je, da gospodarstvo išče notranje rezerve, da išče pota in načine, kako bi bolje poslovalo. Ni pa prav, da puščamo, da še naprej bohotno cvete birokracija, ki zavira ta prizadevanja gospodarstva. Smo družba samoupravljavcev, hkrati pa vemo, kakšna je naša splošna izobrazba; kako to, da dopuščamo, da so predpisi v takšnem nasprotju z znanjem in sposobnostjo kadrov, ki so nam na voljo? To je paradoks naše družbe in zato z vsem srcem podpiram sugestijo referata, da gremo v izdelavo akcijskega načrta za radikalno zmanjšanje administriranja in stroškov administracije.

Novo predsedstvo RS ZSS

Spričo zahtev po učinkovitejših metodah dela v sindikatih in s tem tudi zahtev po bolj funkcionalni organizacijski strukturi republiškega sindikalnega vodstva, je plenum sprejel sklep o ukinitvi tajništva. Njegovo funkcijo zdaj v celoti sprejema predsedstvo republiškega sveta. Da pa bi lahko postal ta forum tudi operativni organ, se je število članov skrčila na 23.

V novo predsedstvo republiškega sveta je plenum izvolil naslednje tovariše:

FRANC POPIT, predsednik RS ZSJ za Slovenijo

IVO JANŽEKOVIČ, podpredsednik RS ZSJ za Slovenijo

ANDREJ VERBIČ, podpredsednik RS ZSJ za Slovenijo

V predsedstvo so bili izvoljeni tudi vsi predsedniki republiških odborov strokovnih sindikatov in predsedniki stalnih komisij republiškega sveta:

BRANKO BABIČ, predsednik komisije za mednarodne zveze

SLAVKO BOHANEC, predsednik komisije za kulturo in izobraževanje

LOJZE CAPUDER, predsednik RO sindikata gradbenih delavcev

LOJZE FORTUNA, predsednik RO sindikata delavcev storitvenih dejavnosti

HUMBERT GAČNIK, predsednik RO sindikata delavcev prometa in zvez

JOŽE GLOBAČNIK, predsednik RO sindikata delavcev industrije in rudarstva

MARIJAN JENKO, predsednik RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti in predsednik komisije za upravno, finančno-materialno in pravno poslovanje RS ZSS

JULIJ PLANINC, predsednik RO sindikata delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije

MITJA ŠVAB, predsednik komisije za družbeno samoupravljanje

FRANC UREVC, predsednik komisije za gospodarstvo in gospodarski sistem

V predsedstvo pa so bili še izvoljeni naslednji tovariši:

DOLFKA BOŠTJANČIČ, republiški svet

MILAN POGAČNIK, glavni in odgovorni urednik Delavske enotnosti

VALENTIN BREZNIK, Stavbar, Maribor

ALBIN BOŽJAK, Rudnik rjavega premoga Trbovlje—Hrastnik

Inž. FRANC KAPUS, Cinkarna, Celje

Inž. arh. NIKO KRALJ, Fakulteta za arh. gradb. in geod.

IVAN KUZMA, predsednik ObSS Maribor-Center

Dr. BORUT RUS, Zdravstveni dom, Bled

MILAN RUSTJA, Meblo, Nova Gorica

MARIJA VILD, Mura, Murska Sobota

● LOJZE CAPUDER — REPUBLIŠKI SVET

Posledice slabega gospodarjenja najbolj občutijo delavci

Ko je posegel v razpravo na plenumu predsednik RO sindikata gradbenih delavcev Slovenije Lojze Capuder, je poudaril, da je ena izmed značilnosti današnjega časa vse večja diferenciacija med gradbenimi podjetji. Nekatera napredujejo, druga nazadujejo. Selektivnost, ki jo je v gospodarsko življenje vnesla reforma, se je morda najbolj očitno začela razkrivati prav v gradbeništvu. Potem pa se je predsednik RO gradbenih delavcev pomudil pri nekaterih negativnih pojavih, ki jih srečujemo v gradbeništvu.

Pogosto lahko zasledimo, da posamezna gradbena podjetja prevzemajo naročila pod tako nizkimi cenami, da je že na prvi videz očitno, kako jim gre samo za naročilo, ne pa tudi za rentabilno poslovanje. Pogosto so te nižje cene tudi na račun osebnih dohodkov delavcev, ki bodo gradili te objekte. Zato tudi ne more biti naključje, da je kolektiv izključen, kot bi lahko rekel, pri sprejemanju takih naročil, saj se pogodbe sklepajo v zaprtem in ozkem krogu upravnih vodstev. Taka politika nekaterih gradbenih podjetij na Slovenskem pa v nobenem primeru ne more voditi k njihovemu napredku, temveč samo v propad.

Ni naključje, da v zadnjem času tako zelo poudarjamo pomen strokovnega dela. Gospodarska reforma je zaostrila zahtevo po boljšem gospodarjenju, po zniževanju stroškov, po intenzivnejšem delu, skratka po višji produktivnosti dela. Prav večja strokovnost pri delu pa je nedvomno tisti element, ki lahko v tem času odločilno vpliva na porast proizvodnje in produktivnosti dela. Zato je tudi strokovnost kadra ena izmed tistih zahtev, ki so z gospodarsko reformo najbolj prišle v ospredje. S tem pa smo seveda pri naši kadrovski politiki v delovnih organizacijah. Ni namreč vsak strokovnjak tudi že strokovnjak na vsakem delovnem mestu. Nekdo bo uspešen na gradbišču, drugi v službi podjetja, tretji spet kje drugje. Zato je zdaj tako zelo pomembno, kako bodo v delovnih organizacijah uspeli razrešiti svoje kadrovske probleme in zares načrtno zasnovali svojo kadrovsko politiko. In lahko zatrdim, da imajo največ uspeha v tistih podjetjih kjer so uspeli angažirati prav strokovnjake, pa naj že bo to v proizvodnem ali poslovnem procesu, pri oblikovanju interne zakonodaje, pri oblikovanju sistema formiranja in delitve dohodka. In seveda nasprotno, kjer tega niso uspeli, se že leta in leta borijo vedno z enakimi težavami.

Za primer naj omenimo Gradis. Že leta hodimo na sestanke v ta kolektiv, pišemo zapisnike in sprejemamo sklepe, kako naj bi podjetje v prihodnje poslovalo, da bi doseglo boljši uspeh. Toda vse je ostalo pri starem. Delitev dohodka je na skrajno nizki ravni, kadrovska politika nenačrtna. Metode dela, ki so se v drugih gradbenih podjetjih zelo obnesle, so se v Gradisu izjalovile. In ni naključje, da je v minulih šestih mesecih zapustilo ta kolektiv kar 2.000 delavcev. Kaj pa naj store drugega, če v podjetju ne vidijo svoje perspektive! Značilno pa je tudi to, da se vodstvo podjetja razburja zaradi javne kritike, češ da umazanega perila ne bi bilo treba prati

pred široko javnostjo. Delavci pa so to kritiko v celoti pozdravili. In kako bi je tudi ne! Kdo bo najbolj prizadet, če bo podjetje zaradi slabega gospodarjenja moralo v likvidacijo? Bo občinska skupščina dala nekaj sto milijonov, ki bi jih v tem primeru bilo potrebno zagotoviti? Ne, najbolj bodo delavci sami prizadeti. Zato je tudi prav, da se v teh razpravah okoli poslovanja v Gradisu razgiba zares ves kolektiv. Tako kot v vseh drugih podjetjih, ki so zašla na rakovo pot.

Zavod za napredek delavskega samoupravljanja je skušal ugotoviti, kakšno je samoupravno razpoloženje v gospodarskih organizacijah naše občine in je zato razpisal dve anketi.

Prvo med našimi vodilnimi kadri v podjetju, drugo med člani delavskih svetov.

Na anketnih listkih prve in druge ankete je bilo samo eno vprašanje:

»Kaj sodite o sedanjem načinu delavskega samoupravljanja?«

V analizi prve skupine anketirancev je bilo med drugim rečeno:

»Vsi vodilni kadri, ki smo jih anketirali, so se izjavljali za samoupravljanje, vendar sodijo, da ga uživajo le toliko, kolikor jim ga dopustijo višji forumi.«

In potem:

»Posebej opozarjamo na naslednje misli anketirancev:

— Pride k nam načelnik za občinsko gospodarstvo in pravi, da moramo na vsak način povečati našo proizvodnjo za 10 %, ker mu je tolikšno povečanje naše proizvodnje nujno potrebno, da bi izpolnil občinski gospodarski plan.

— Potem pride predsednik občinske skupščine in nam naroči, da moramo za 18 % povečati osebne dohodke vseh pri nas zaposlenih — ne glede na to, odkod bomo vzeli ta denar in tudi, če zavoljo tega ne bi mogli za 10 % povečati proizvodnje, kot je poprej zahteval načelnik za gospodarstvo. Je pač tako, da višji osebni dohodki v podjetjih avtomatično povečujejo dohodke občine.

— Pride k nam predsednik občinskega sindikalnega sveta in nas v imenu sklepov občinskih forumov sili, da bi dali več za družbeni standard ter zahteva, da moramo izboljšati delovne pogoje.

V IMENU SAMOUPRAVLJANJA

Ker je bila anketa anonimna, ne bi vedel povedati, kdo je napisal tole:

»Če ste nas, vodilne kadre v gospodarskih organizacijah, že vprašali, kako je pri nas s samoupravljanjem, potem vam moram odkrito povedati, da v naše upravljanje posegajo vodilni ljudje izven kolektivov, ki pa imajo različne težnje. Zato pravim: naj nam dovolijo, da sami upravljamo!«

V analizi druge skupine anketirancev pa je bilo rečeno:

»Vsi, ki so odgovorili na našo anketo, želijo, da bi samoupravljanje postalo njihova vsakodnevna praksa in trdé, da doslej še ni postalo, ker jim vodilni kadri to preprečujejo.«

In potem:

»Še zlasti so zanimive naslednje misli anketirancev:

— Tovariši iz uprave naredijo predlog proizvodnega plana, ki ga moramo poslati na občino, denimo 15. februarja. Dva dni poprej, torej 13. februarja, pošljejo nam, članom delavskega sveta, gradivo za sejo, ki je 14. februarja. Ko njihov plan, ki je za 10 % večji kot lanski, komajda preberemo, ga že moramo potrditi.

— Pride na sestanek delavskega sveta šef kadrovskega sektorja tovarne, ki je predsednik komisije za nagrajevanje in nam pove, da bomo morali v bodoče deliti za 18 % večje osebne dohodke vsakemu pri nas zaposlenemu: delavcu, ki je za toliko presegel normativ in tudi tistemu, ki ga sploh ni dosegel. Ko ugovarjamo, nam reče, da moramo omenjeno spremembo sprejeti še danes, ker bo le tako veljala za tri mesece nazaj. Pa jo sprejmemo.

— Prihajajo k nam funkcionarji družbeno političnih organizacij v podjetju in zahtevajo, da bi morali na primer odločati o planu in o zvišanju osebnih dohodkov šele potem, ko se bodo oni dogovorili za svoja stališča.

Nekdo je celo zapisal:

»In jaz naj se po vsem tem odločim.«

Ob koncu analize prve ankete je pisalo: »Med anketiranimi vodilnimi kadri se je 93 % tovarišev izreklo, naj občinski in drugi činitelji izven podjetja ne krčijo samoupravnih pravic gospodarskih organizacij.« Ob koncu analize druge ankete pa je bilo rečeno: »Od anketiranih članov delavskih svetov je 92,7 % tovarišev protestiralo proti nedemokratičnim posegom vodilnih kadrov na področju samoupravljanja.«

Te analize sem našel v predalih pisalnih miz funkcionarjev družbenih organizacij.

Ni pa res, da jih tovariši ne bi v praksi nikoli uporabili!

Predsednik občinskega odbora Socialistične zveze je na primer na zadnjem plenumu uporabil v svojem poročilu tisti podatek, ki zadeva samoupravno razpoloženje vodilnih kadrov, predsednik občinskega sindikalnega sveta pa je na občnem zboru omenil podatek, ki govori, kaj o samoupravljanju sodijo člani delavskih svetov.

JANEZ VOLJČ

(P. s.: Kaj pa o samoupravljanju sodijo proizvajalci, ki naj bi bili upravljavci, ne vem povedati; njih namreč zavod za napredek delavskega samoupravljanja sploh ni anketiral.)

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVA JE NALOGA ZDRAVSTVENIH DELAVCEV

Aktualno vprašanje zdravstva: kako organizirati zdravstveno službo ● Odločiti se o tem vprašanju je naloga predvsem zdravstvenih delavcev ● Družbena skupnost naj določi potrebe po zdravstveni dejavnosti in zagotovi stalne vire financiranja.

Organizacija in nagrajevanje v zdravstvu sta bila minuli ponedeljek osrednja tema sicer obširnega dnevnega reda seje predsedstva Republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti, ki se je je udeležil tudi podpredsednik centralnega odbora družbenih dejavnosti ZSJ tovariš Leković. Osnova za razpravo, ki naj bi nakazala sindikatom konkretne naloge na področju zdravstvenega varstva za prihodnje obdobje, je bila informacija o predlogih za organizacijo zdravstvene službe in njenega financiranja. Izdelanih je več variant, kako urediti ta vprašanja. Čeprav vsi predlogi obravnavajo predvsem nujnost rešitve naslednjih problemov: samouprave, strokovnega usmerjanja in nadzora, vodenja zdravstvene politike in njenega izvajanja, ekonomsko politiko ter sklepanje pogodb, so med posameznimi koncepti precejšnje razlike.

Namen razprave na predsedstvu Republiškega odbora sindikata družbenih dejavnosti ni bil opredeliti se za tak ali drugačen koncept, temveč še bolj vzpodbuditi razprave in jih prav

SVET ZA BELIMI HODNIKI
FOTO SLUŽBA DE

usmeriti. Posebno pozornost, je bilo rečeno v razpravi, morajo sindikati posvetiti vlogi občana-koristnika zdravstvenih uslug na eni strani, na drugi strani pa samoupravnim pravicam ter odgovornostim zdravstvenega delavca in samostojni materialni osnovi zdravstvene službe, ki naj omogoči objektivizacijo delitve po delu. **Odločitev, kako organizirati zdravstveno službo, morajo dati strokovni delavci, torej zdravstvo samo. To pa pomeni večjo aktivnost delavcev, kar naj bi tudi bila usmeritev zdravstvenih sindikalnih organizacij za letošnje leto. Vendar pa se bo zveza sindikatov lahko strinjala samo s tistimi koncepti, ki bodo izhajali iz osnovne namembnosti zdravstvene službe sploh in iz koncepta, ki obenem zagotavlja samoupravnost in materialno samostojnost zdravstvenega delavca in nujno potrebno materialno osnovo zdravstvene službe.** Pri tem pa je izredno važno, da družbena skupnost natančno, temeljito in strokovno določi potrebe po zdravstveni dejavnosti in zagotovi stalne vire financiranja. Strokovnost za potrebe družbene skupnosti pri določanju zdravstvene politike pa lahko zagotovi le stroka sama. Organizacijo funkcionalne zdravstvene službe za izvajanje aktivne zdravstvene zaščite pa lahko zagotovi — oziroma da strokovno podlago za to — le horizontalno in vertikalno povezani strokovni organ zdravstva sam s točno določenimi in predpisanimi strokovnimi kompetencami. Tak način organizacije ne negira samouprave v zdravstvenih institucijah, kajti njen namen in njeno bistvo v družbenih službah sploh je v tem, da na zahtevani način po obsegu in kvaliteti zadovoljuje družbene potrebe, medtem ko politika dobi strokovno osnovo in se obenem že v organih družbene skupnosti usklajujejo družbeni in strokovni interesi glede na materialne možnosti družbe. Torej bistvo problema ni v večji materialni samostojnosti in odgovornosti zdravstvenih delavcev samo v okvirih njihovih lastnih delovnih organizacij, pač pa je treba neposredno zagotoviti njihov strokovni vpliv na zdravstveno politiko družbeno političnih skupnosti. S takim načinom bo dobila zdravstvena politika svojo strokovno osnovo, samoupravljanje v zdravstvenih delovnih organizacijah pa svojo vsebino, ki je v tem, da zdravstveni delavci racionalno, ekonomično in strokovno izvajajo svoje naloge. Na predsedstvu so še posebej poudarjali, da morajo sindikati ta prizadevanja na razpravah z zdravstvenimi kolektivi podpreti in pravilno obrazlagati bistvo samoupravljanja. Predsedstvo Republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti bo stališča za delo sindikatov na področju samouprave in delitve dohodka v zdravstvu še posebej izdelalo in poslalo tako zdravstvenim delovnim kolektivom kot občinskim sindikalnim svetom.

N. L.

SODELOVANJE JESENIŠKIH IN BELJAŠKIH SINDIKATOV

NE SME BITI RAZLIK

Jeseniška občina je obmejna. Znano je, da je večina ljudi zaposlenih v železarni. Razen nekaterih manjših podjetij, ki jih v občini ni veliko, daje železarna delo in kruh velikemu številu občanov. Vendar pa je delo v železarni primerno samo za moške roke. Ženske v občini teže najdejo delo. Občinska statistika o nezaposlenosti trdi, da je precej žensk brez redne zaposlitve.

Že nekaj let nazaj iščejo na Jesenicah možnosti, kako bi zaposlili odvečno žensko delovno silo, vendar kljub ustanovitvi različnih podjetij in servisov vseh žensk le niso mogli zaposliti doma. Lani je zavod za zaposlovanje navezal stike tudi s sosedno Koroško in v predelovalni industriji v Beljaku zaposlil 54 delavk. Letos računajo, da bodo pri različnih podjetjih prehrambene industrije v Beljaku zaposlili še več delavk iz jeseniške občine. Zaposlovanje žensk v Beljaku namreč ne povzroča večjih ovir, ker sta obe mesti povezani s precej dobrimi železniškimi zvezami. Vse delavke se dnevno vozijo na delo in se po delu tudi vračajo domov.

Zaposlitev večjega števila delavk v Beljaku je povezala tudi sindikalni vodstvi na Jesenicah in v Beljaku. Pojavili so se tudi problemi, ki so jih sindikati skupno reševali. Prav zaradi dobrega medsebojnega sodelovanja smo se spustili v razgovor s tajnikom občinskega sindikalnega sveta na Jesenicah **Aleksandrom Kotnikom.**

»Slišali smo, da imate na Jesenicah trdne delovne stike z vodstvom okrožnega sindikata v Beljaku. Zvedeli bi radi, kako so se ti stiki začeli in kakšne so vaše skupne naloge?«

»Kot rečeno je navezava stikov z beljaškimi sindikati sprožila zaposlitev večjega števila naših delavk v Beljaku. Sindikati na Jesenicah pa tudi v Beljaku smo mnenja, da je naloga zavodov za zaposlovanje omejena na zasnovo delovnega raz-

STIKI S TUJINO

merja in na naloge, ki iz tega izhajajo, trdnost delovnih pogodb, nadzorstvo nad zaposlovanjem, sindikati pa smo poklicani, da skrbimo, da bodo tudi odnosi v podjetjih pravilni.«

»Če pravilno razumem smisel teh besed, sklepam, da odnosi niso bili čisto v redu. Ker verjetno s sklenitvijo delovne pogodbe vse stvari okrog zaposlitve še niso urejene, nas zanima, zakaj ste potovali v Avstrijo?«

»Rekel sem, da je potrebno z avstrijskimi sindikati razčistiti nekatera stališča v zvezi z zaposlitvijo naših delavk. Vodstvo okrožnega sindikata v Beljaku je namreč želelo pritegniti tudi naše delavke v članstvo njihovega sindikata. Vsekakor o tem predlogu nismo imeli pomislekov. Vendar se nekatere delavke niso takoj včlanile v sindikat, ker jih je ovirala članarina. Da bi to stvar razčistili, smo se domenili za sestanek skupaj s predstavniki avstrijskega sindikata v podjetju, kjer so bila dekleta zaposlena. Za sestanek smo izrabili opoldanski odmor. V Avstriji imajo namreč deljen delovni čas. Stvari smo jim skupaj pojasnili. Sindikat bo namreč lahko zagovarjal njihove zahteve samo v primeru, če bodo enotne. Ko smo jim podrobno pojasnili stališča avstrijskega sindikata in potrebo po enotnosti, so se vse po vrsti odločile za članstvo.«

»Kakšen vtis ste dobili na sestanku in kako je razgovor potekal?«

»Sindikalni voditelji v Beljaku so nas lepo sprejeli. Dobili smo trdna zagotovila, da med zaposlenimi sindikat ne bo delal razlik. Naše delavke so ocenjevali kot dobre delavke. Na splošno smo prepričani, da smo sporne stvari, ki so v podjetju nastale, lepo uredili. Sindikalni voditelji pa so zagotovili, da bodo brez razlik nastopili tudi pri zahtevah za povišanje zaslužka. Sporazumeli smo se tudi, da se bomo spet v kratkem sestali na Jesenicah.«

Z. T.

Pravna posvetovalnica DE

● 32. **VPRAŠANJE:**

V naši delovni organizaciji so ukinili moje delovno mesto v administraciji in me premestili na delovno mesto snažilke, kjer prejemam manjše osebne dohodke, poleg tega pa tudi fizično tega dela ne zmorem, ker sem fizično slabotna in bolehna.

V. J. — RAVNE

Delavca lahko delovna skupnost razporedi (premesti) na drugo delovno mesto, ki zahteva manjše delovne sposobnosti kot prejšnje delovno mesto, le takrat, kadar ne opravlja uspešno svojih rednih delovnih nalog, ali kadar delavec sam izrecno pristane na razporeditev na novo delovno mesto. (Čl. 30 temeljnega zakona o delovnih razmerjih.)

Drugih primerov razporeditve z enega delovnega mesta na drugo temeljni zakon o delovnih razmerjih ni predvidel, zato premestitev delavca brez njegove privolitve na drugo delovno mesto, ki zahteva manjše delovne sposobnosti, ni možna v primeru, da je delovno mesto ukinjeno. Ukinitev delovnega mesta je zakon predvidel le kot razlog za prenehanje dela. Delovna organizacija mora namreč v primeru ukinitve delovnega mesta poiskati možnost, da delavca, katerega delovno mesto je ukinila, razporedi na drugo delovno mesto. Kolikor pa delovna organizacija takega delovnega mesta nima, delavec pa sam izrecno ne pristane, da je razporejen na tako delovno mesto, ki terja manjše delovne sposobnosti, lahko sklene, da delavcu preneha delo v delovni organizaciji. Razporeditvena odločba, katere razlog je ukinitev delovnega mesta, delavec pa je razporejen na delovno mesto, ki terja manjše delovne sposobnosti, je zato nezakonita in bi jo sodišče, kolikor bi jo delavec v delovnem sporu izpodbijal, razveljavilo.

V vašem primeru je jasno, da delovno mesto snažilke zahteva manjše delovne sposobnosti kot delovno mesto administratorke, saj so pogoji strokovne izobrazbe nedvomno manjši za delovno mesto snažilke kot za delovno mesto administratorke, delovno mesto pa tudi sicer zahteva manjše delovne sposobnosti, kar dokazuje višina osebnega dohodka na obeh mestih. Vsekakor delovno mesto, ki je slabše ocenjeno in kjer zato delavec prejema nižji osebni dohodek, zahteva manjše delovne sposobnosti kot delovno mesto, ki je bolje točkovano, ker bi bil sicer pravilnik o delitvi osebnih dohodkov delovne organizacije nezakonit, saj bi bil v nasprotju s členom 77 TZDR, ki zahteva, da delovna organizacija pri določanju osebnih dohodkov predvsem upošteva zahtevnost nalog oziroma dela, ki postavlja pred delavca določene zahteve glede delovne sposobnosti (strokovna izobrazba, delovne navade, iznajdljivost pri delu itd.).

Delovna organizacija zato v primeru ukinitve delovnega mesta ne bi mogla razporediti brez privolitve delavko na delovno mesto, ki terja manjše delovne sposobnosti tudi takrat, kadar v delovni organizaciji ni drugega ustreznega delovnega mesta zanjo, delo v delovni organizaciji pa ji ne more prenehati, ker je noseča. V takem primeru delovna organizacija ali ne more ukiniti delovnega mesta, ki ga zaseda noseča delavka, ali pa jo razporedi kot začasno pomoč na njenim delovnim sposobnostim ustrezno delovno mesto.

Prav tako bi bila nezakonita tudi razporeditev delavca na drugo delovno mesto, ki sicer zahteva iste ali celo večje delovne sposobnosti, bi pa taka razporeditev lahko škodljivo vplivala na zdravje delavca. Seveda bi delavec moral to nevarnost za zdravje z razporeditvijo na drugo delovno mesto dokazati s potrdilom zdravnika, iz katerega bi bilo razvidno, da bi delo na delovnem mestu, kamor je delavec razporejen, lahko imelo škodljive posledice za njegovo zdravje.

Kadar ~~pa~~ delavec na svojem delovnem mestu ne bi uspešno opravljal delovnih nalog, bi ga delovna organizacija seveda lahko razporedila tudi na delovno mesto, ki terja manjše sposobnosti. Toda neuspešnost izvrševanja delovnih nalog bi morala delovna organizacija ugotoviti objektivno na podlagi primerjanja uspehov, ki jih dosegajo drugi delavci na takem ali podobnem delovnem mestu, in rezultatov, ki jih je v daljšem obdobju dosegal tak delavec. To bi najlaže ugotovila komisija iz čl. 101 TZDR, to je komisija, ki ocenjuje strokovno sposobnost delavca in za katero bi prav tako veljal pogoj, da jo morajo sestavljati delavci z najmanj tako strokovno izobrazbo, kot jo ima delavec, katerega uspešnost opravljanja delovnih nalog ocenjujejo.

A. POLJANŠEK

● 33. **VPRAŠANJE:**

Po odločbi upravnega odbora sem bil premeščen z dosedanjega na drugo delovno mesto, s tem da se premestitev izvrši z dnem vročitve odločbe o premestitvi. Ali je taka odločba zakonita, ker smatram, da bi morala odločba vsebovati rok, v katerem bi moral nastopiti na novem delovnem mestu.

A. L. — BREŽICE

Vsak ugovor zadrži izvršitev odločbe (5. odstavek 118. člen TZDR), zato delovna organizacija, kolikor o pravici ali dolžnosti delavca ni odločal najvišji organ upravljanja, delavca ne more premestiti na drugo delovno mesto z dnem vročitve odločbe o premestitvi. Premestitev se lahko izvrši, ko postane odločba dokončna, to je, če se delavec ne pritoži z dnem poteka 51-dnevnega roka za vložitev ugovora oziroma v primeru, da je delavec vložil zoper odločbo ugovor z dnem vročitve odločbe delovne organizacije o pritožbi delavca. Določila temeljnega zakona o delovnih razmerjih so obvezne narave, zato delovna organizacija ne more izdati odločbe, ki je v nasprotju z zakonom. V vašem primeru boste lahko premeščeni, kolikor se boste pritožili, z dnem vročitve odločbe DS o vaši pritožbi.

A. POLJANŠEK

KUPON za pravno posvetovalnico DE

MALA ANKETA NA TEMO: KAKO ZAGOTOVITI MNOŽIČEN IN CENEN ODDIH

Raje zgodaj kot prepozno

Kako bo poslej z našim oddihom in še posebej z dopusti? Jih bomo preživljali po »privatni liniji«, pri sorodnikih in znancih, ali pa bodo delovne organizacije — zdaj jim ostaja 1,5 % od bruto osebnih dohodkov, ki so se doslej stekali v poseben zvezni sklad — tudi dejansko vzele v svoje roke skrb in odgovornost za čimbolj množičen ter cenen oddih in rekreacijo svojih članov?

Povprašali smo v nekaterih kolektivih, do kod so prišli v svojih razpravah, kaj predlagajo in kaj so sklenili.

Enotno mnenje je, da se bo ukinitev »sindikalnih kart« še pošteno otepala. Sicer pa so povedali:

MARIJA VILD, PREDSEDNICA CENTRALNEGA SINDIKALNEGA ODBORA V »MURI«, MURSKA SOBOTA:

»Naše podjetje letos prvič razpolaga s sredstvi v skladih, kajti anuitete v zvezi z rekonstrukcijo so v glavnem odplačane. Ker sredstev ni bilo, doslej nismo mogli dajati regresov za dopuste. Tako je bilo malone vse odvisno od iznajdljivosti vsakega delavca posebej in od K-15, ki je zdaj ni več. Naš sindikat je že razpravljal, kaj naj storimo. Sklenili smo predlagati delavskemu svetu, naj bi v namenski sklad za oddih in rekreacijo iz sklada skupne porabe izločil toliko sredstev, kolikor znaša 1,5 % od bruto osebnih dohodkov, ki zdaj pripadejo podjetju. Razpolagali naj bi torej s sredstvi v višini 3 odstotkov od bruto osebnih dohodkov, kar bi omogočilo bolj načrtno skrb za oddih in rekreacijo zaposlenih. Na kakšen način bi porabili ta sredstva, doslej še nismo govorili. Čakamo, da kolektiv na sestankih, ki se bodo zvrstili v naslednjem tednu, pove svoje mnenje o našem predlogu, naj bi regres, ali kakor že to imenujemo, dobili samo tisti, ki bi zares odšli na dopust izven kraja stalnega bivališča. Povedati moram, da se ljudje bolj nagibajo k temu, da bi jim denar izplačali na roke, potem pa je njihova stvar, kako bi ga porabili.«

● **ŠTEFAN ŠABJAN, PREDSEDNIK OBSS MURSKA SOBOTA:**

»Naša komisija za oddih, rekreacijo in šport zastopa znana stališča sindikatov, da gre za namenska sredstva, ki jih je treba namensko tudi porabiti na osnovi nekih programov in pravilnikov, ki bi jih sprejeli. Anketirali smo približno 20 največjih delovnih organizacij, da bi izvedeli, kaj v teh kolektivih mislijo. Anketa še ni obdelana. Imam pa vtis, da ljudje pričakujejo in želijo, da bi jim ta sredstva izplačali v obliki osebnega dohodka. Po mojem bi to bilo hudo narobe.«

● **LEON REPOVŽ, DIREKTOR GOSPODARSKO RAČUNSKEGA SEKTORJA SGP »KONSTRUKTOR« V MARIBORU:**

»Skupaj s podjetjem Stavbar imamo v Rovinju počitniški dom, ki je stalno zaseden. Nekaj ležišč tudi zamenjujemo, tako da lahko člani našega kolektiva odhajajo na oddih tudi v druge kraje. Letos je že tretje leto, odkar imamo proste sobote. Doslej smo, zlasti še poleti prirejali tudi sindikalne izlete malone vsako soboto in nedeljo. Kolektiv o bodoči organizaciji oddiha in rekreacije še ni razpravljal, bo pa v teh dneh. Mislim, da nihče ne bo za to, da bi storili korak nazaj. Zato pričakujem, da bodo sprejeti že izoblikovani predlogi sindikata in samoupravnih organov, da del sredstev porabimo za nadaljnje financiranje počitniškega doma in za dotiranje sindikalnih izletov, del pa za finančno pomoč ob odhodu na dopust. Taka so načelna stališča. O merilih, kako bi delili ta sredstva, za kaj vse in v kakšnem razmerju bi jih porabili, še nismo govorili.«

● **VLADO ARŠIČ, PREDSEDNIK SINDIKALNE PODRUŽNICE V METALNI, MARIBOR:**

»Prihodnji teden bo kolektiv povedal svoje mnenje. Sindikat predlaga, naj bi del sredstev porabili za nadaljnjo izgradnjo našega počitniškega doma, del sredstev pa za to, da bi omogočili oddih socialno ogroženim, ostalo pa bi razdelili. Težnje pa so, da bi denar enostavno razdelili vsem linearno.«

● **SIMON PEŠEC, PREDSEDNIK OBSS PTUJ:**

»V začetku marca pripravljamo na Borlu širše posvetovanje o problematiki oddiha in rekreacije. S skupnimi sredstvi sindikalnih podružnic urejamo sindikalni dom na Gorci. Tako bodo naši ljudje dobili več možnosti za tedenski oddih. Sicer pa bi zdaj težko povedal, kako bodo te zadeve urejene v naši komuni. Na osnovi podatkov, ki jih imamo, bodo kolektivi v namenski sklad za oddih primaknili še nekaj sredstev iz sklada skupne porabe, tako da bi teh sredstev skupaj bilo nekako 2,5 do 3 %, računajoč maso osebnih dohodkov. Kolektivom smo priporočili, naj čimprej izdelajo pravilnike, ki bi urejali porabo teh sredstev. Kolikor vem, takega pravilnika doslej še nikjer niso sprejeli. V tovarni glinice in aluminija Boris Kidrič v Kidričevem, kjer sem zaposlen, je doslej vsakdo ob nastopu dopusta dobil 20.000 starih dinarjev. Tri-najstega februarja bomo razpravljali o zaključnem računu in takrat bo delavski svet brzčas razpravljal tudi o tem, kako bo v prihodnje urejena skrb za oddih in rekreacijo.«

In zdaj še naš resume:

Povsod nekaj čakajo, povsod odlašajo, povsod se opravičujejo. Ne oporekamo, da marsikaj, kar je bilo izrečeno, kot pribito drži. Vendar tudi čas beži. Če bi nadaljevali s sedanjo »naglico« potem se bodo v kolektivih najbrž težko dogovorili o pravilnikih in programih, ki bi usmerjali porabo sredstev, s tem pa tudi materializirali sicer uzakonjeno skrb in obvezo, da usmerjajo oddih in rekreacijo zaposlenih.

MILAN GOVEKAR

PODPIS K SLIKI BI SE PRAVZAPRAV MORAL GLASITI PRVA IZVIDNICA, KER PA V VEČINI KOLEKTIVOV ŠE MALOKDO RAZMISLJA, KAKO BO Z ODDIHOM ZAPOSLENIH, RAJE TOLE: BODO JULIJA PLAŽE OB POČITNIŠKIH DOMOVIH KAJ BOLJ ŽIVAHNE? FOTO SLUŽBA DE

Skrivnost Elanovega elana

ali: slovenske smuči v 22 deželah

Smuči s proizvodno znamko Elan poznajo že v 22 evropskih in čezmorskih deželah, kajti izvoz se iz leta v leto veča. Lani se je povzpel že na milijon dolarjev.

Tuji konkurenti ta čas niso stali križem rok, Elana pa le niso mogli spodriniti ali mu onemogočiti prodor in afirmacijo na svetovnih tržiščih.

Zavidljive proizvodne in izvozne uspehe pripisujejo v Elanu dobro organizirani raziskovalni in razvojni službi, za katero so 1962. leta ostanovili poseben inštitut. Ta se ne ukvarja z vsakodnevno proizvodno problematiko, ampak z raziskavami materialov, meritvami, analizami in konstrukcijskimi izboljšavami, hkrati pa še s perspektivnim razvojnim delom. Kompleksnejše naloge rešujejo delovne skupine, v katerih so včasih strokovnjaki in znanstveniki celo iz 20 naših in tujih delovnih organizacij in inštitucij. Tuji kupci prav v sistematičnem raziskovalnem in razvojnem delu vidijo poroštvo za solidno in dognano proizvodnjo smuči. Ob obisku v Elanu jih veliko manj zanimajo proizvodni obrati kot pa meritve, analize in raziskave v inštitutu...

Ni torej zgolj zasluga komercialistov, da se je izvoz smuči od 1962. leta domala podvojil in da domači smučarski prvaki uporabljajo za mednarodna srečanja Elanove smuči, medtem ko so si pred nekaj leti priskrbeli za takšne priložnosti smuči tujih znamk...

Elanove smuči morajo prestati 11 preizkušenj in meritev, preden gredo v prodajo. Tehnološke napake odpravlja inštitut v sodelovanju s strokovnjaki v proizvodnji, katerim daje tudi napotke za tehnološke izboljšave.

Enako resno in sistematično se inštitut ukvarja z raziskavami in razvijanjem druge Elanove proizvodnje, predvsem pa opreme za telovadnice ter plastičnih in drugih čolnov. Iskanje najcenejših in najbolj racionalnih konstrukcij ter najprimernejših materialov, slišite v Elanu, je obsežna in nikdar dokončno rešljiva naloga, ker je materialov vedno več, povečujejo in spreminjajo pa se tudi zahteve po funkcionalnosti telovadne in športne opreme.

Z resnim raziskovalnim in razvojnim délom se je Elan tudi v proizvodnji telovadne in športne opreme uvrstil med najboljše jugoslovanske firme.

Inštitut je gospodarsko samostojen. Tovarna mu plačuje opravljene raziskovalne in razvojne naloge, za dolgoročnejše pa mu daje akontacije. Deloma jih sofinancira sklad Borisa Kidriča. Zaradi teh izdatkov pa se v Elanu ne pritožujejo, ker ves kolektiv ve, da je Elanov proizvodni in izvozni elan predvsem zasluga »možganskega trusta« — strokovnjakov v inštitutu.

M—

SIGNALI

■ Ljubljanska Prehrana bo letos organizirala v Moskvi sejem prehrambenih izdelkov jugoslovanskih proizvajalcev. To bi naj bil uvod ljubljanske Prehrane v veliko poslovno sodelovanje s SSSR. Po prvih dogovorih bo namreč Prehrana sklenila letos v Moskvi za 10 milijonov dolarjev poslov. Še posebno se Rusi zanimajo za Prehranine supermarkete. Tako so se z Ljubljančani domenili, da jim bodo sredi Moskve postavili »za vzorec« moderen supermarket. Po tem vzorcu nameravajo namreč zgraditi Rusi v svoji deželi 1500 velikih samopostrežnih trgovin. Tudi pri gradnji in notranji opremi bo sodelovala ljubljanska Prehrana s svojimi partnerji.

Ostali smo na pol poti

Za zdravstvo ni brez osnove ugotovitev, da je razprav veliko, konkretnih rešitev pa malo. Najbrž je vzrok v tem, ker iz kopice nalog ne odberemo temeljnih, tistih, ki bi bile osnova za nadaljnje delo. Ena takih poglavitnih nalog je, urediti financiranje zdravstva. Pojavljajo se tudi pomisleki, da je zdravstvo na zavoženi poti. Vse bolj pogoste pa so razprave, da je anomalij kriv sistem dohodka.

Za zdravstvo se že leta zbirajo sredstva namensko in neposredno od zavarovancev, kar za druge družbene službe še ne velja. Ta neposredni odnos pa se začne in tudi konča pri zbiranju, kajti od tod naprej rešujejo materialne odnose med družbo in zdravstveno službo zavodi za socialno zavarovanje. Zaradi take prakse tudi zdravstvena služba ni zainteresirana za takšno organizacijo, v kateri bi bila sredstva, ki jih dajejo zavarovanci, res efektno izkoriščena. Tu je tudi razlog, da kljub tolikokrat spoznani in poudarjeni nuji, ne moremo stopiti hitreje na pot boljše organizacije in funkcionalne povezanosti posameznih zdravstvenih služb.

Ne sistem sam, marveč neizvajanje sistema dohodka povzroča sedanje težave in marsikje tudi zbeganost, kako organizirati zdravstveno službo, da bo bolj efektna. *Družbeno ekonomska osamosvojitev, s tem pa tudi odgovornost za racionalno porabo sredstev in za nadaljnji razvoj zdravstva je prav taka nujnost za zdravstvo kot družbeno službo, kot je to že praksa gospodarskih delovnih organizacij.* Zaradi počasnega razvijanja sistema dohodka in pomanjkljivega sistematskega proučevanja vseh pojavov v tem času, predvsem pa zaradi nerazumljive počasnosti v določanju družbenih regulativov, to je standardov in normativov, je prišla do izraza vrsta anomalij, ki prete diskreditirati ves sistem dohodka v zdravstvu.

Nekaj osnovnih problemov, ki jih bo v zdravstvu treba čimprej urediti: odpraviti vse preračunske elemente v financiranju, v samih zdravstvenih institucijah pa razviti delitev dohodka po delu. Za to, da bo družba vedela, koliko zdravstvo upravičeno potrebuje sredstev, pa bo treba izdelati družbene regulative. Teh pa brez tega, da bi se za to zavzeli zdravstveni delavci sami, ne bomo dobili. Prav tako pa tudi ne srednjeročnih ter dolgoročnih programov dela in razvoja mreže, do katerih ob vseh dolgih razpravah o zdravstvu še doslej nismo prišli.

N. L.

NAŠE IZKUŠNJE

HITETI POMENI SLABO DELATI

V občini Šiška je približno 100 delovnih organizacij, ki bodo predložile načrte in programe za 42-urni delovni teden. Sto elaboratov bo morala pregledati občinska komisija do 8. aprila letos.

Inženir Albin Pitamic, ki je predsednik komisije za 42-urni delovni teden pri občinski skupščini Ljubljana Šiška, se boji, da bodo dobili elaborate v pregled zadnji trenutek; »Če se nismo izneverili starim navadam,« pravi, »bo večina delovnih organizacij predložila svoje elaborate zadnji teden. Doslej smo namreč dobili v pregled samo 13 načrtov in programov. Že danes vemo, da vsega do roka ne bomo zmogli. Menim, da je napak hiteti za vsako ceno, samo da izpolnimo rok. Z večjimi gospodarskimi organizacijami ne bo težav. Iz predloženih programov in načrtov je videti, da so delo dobro zastavile. Težave pa bodo z manjšimi delovnimi organizacijami.«

»V manjših delovnih organizacijah nimajo osnovnih pogojev, da bi sestavili elaborate. Nimajo strokovnjakov, zato bodo nastopile težave.«

»Predvsem zavoljo tega. V naši občini so najbolj v zaostanku s pripravami na skrajšani delovni čas delovne organizacije s področja obrtno storitvenih dejavnosti, gostinstva, trgovine, gradbeništva, komunale in prometa. Prav tem delovnim kolektivom moramo pomagati. Iz manjših delovnih organizacij bomo zbrali ljudi, ki so sposobni opraviti načrt in program in so zanju tudi zadolženi v svojih kolektivih. Zmenili bi se, da bi pomagali sorodnim podjetjem, kjer nimajo na voljo kadra.

Poudariti pa velja, da so v teh delovnih organizacijah, poleg pomanjkanja kadra, še druge objektivne težave, na primer vprašanje enotne metodologije za sestavo programov in načrtov. Temeljni zakon o uvedbi 42-urnega delovnega tedna sicer predvideva, da bodo republiški predpisi uredili pogoje in način izvedbe skrajšanega delovnega časa v gospodarskih organizacijah teh dejavnosti, vendar jih v naši republiki še nismo dočakali. Večkrat smo se že obrnili na Republiški sekretariat za delo, vendar še nismo dobili konkretne razlage. Čakati pa ne velja več.«

»Kaj bi morali zajeti programi poleg znanih elementov, ki jih terja prehod na skrajšani delovni čas?«

»Delovne organizacije bi morale v načrtih in programih zajeti daljši perspektivni program razvoja. Ne bi smele zasledovati samo prehoda na skrajšani delovni teden, ki ga morajo po zakonu uveljaviti v naslednjih štirih letih. Razmisliti bi morali tudi o tem, kako bo po letu 1970. Vztrajno bi si morale delovne organizacije prizadevati ves čas, kako zmanjšati proizvodni čas posameznega izdelka. Sporedno s tem bo seveda potrebno izboljšati tehnologijo, planiranje, avtomatizacijo itd. itd. Če so namreč v gospodarskih organizacijah pošteni, bodo priznali, da že danes delajo samo 42 ur tedensko.«

»Videti je, da vaša komisija ne drži križem rok. Kako bi razložili vlogo komisije v vaši občini in kakšen je način dela komisije?«

»Komisija ima zelo odgovorno nalogo. Ni vprašanje samo ugotoviti, ali je delovna organizacija izdelala dokumente in jo morda od časa do časa podrezati, če še tega ni storila. Bolj pomembno je, da ugotovi, če zajemajo dokumenti vse bistvene elemente in utemeljene dokaze za skrajšani delovni čas. To pa seveda ni tako preprosto. Težko je na primer predvideti tržne razmere za neko delovno organizacijo.

V dosedanji praksi smo porabili za pregled enega elaborata tri dni. V komisiji so

strokovnjaki iz vseh področij. Po navadi pregledata dokumente enega podjetja dva člana komisije, nato pa obiščeta delovno organizacijo in preverita podatke. Na morebitna dopolnila in spremembe sproti opozarjata komisijo v delovni organizaciji. Dokončen pregled dokumentov pa opravi vsa komisija na sestanku, kjer sodelujejo tudi predstavniki prizadetega delovnega kolektiva. Tako se skupno sporazumemo, če je delovna organizacija sposobna preiti na skrajšan delovni čas.

I. V.

»RESNICA« O GOSPODARJENJU IN ODNOSIH V LJUBLJANSKI TOTRI

Globoko so korenine

Namesto uvoda za ogrevanje samo tole: pred dnevi so nam iz tovarne pozamenterije in izdelkov iz plastičnih mas »Totra« v Hrušici pri Ljubljani sporočili, da želijo, da bi jih obiskal novinar, opisal njihovo delo, predvsem pa resnico o življenju in naporih njihovega kolektiva.

Obiskal sem jih. Za konferenčno mizo v direktorjevi pisarni smo posedli: predsednica delavskega sveta Anica Koder, predsednik upravnega odbora Janez Udovič, predsednik sindikalne podružnice Avgust Gašperšič, predsednik mladinske organizacije Jože Šipelj, šef splošnega sektorja Alojz Dolinar in spodaj podpisani. Nekaj časa, ob začetku razgovora, je bil prisoten tudi direktor Vinko Kuntarič.

Posredujem najbistvenejše ugotovitve, mnenja in podatke, kakor so jih povedali tovariši iz »Totre«:

V zadnjem letu dni, odkar imajo novega direktorja, so se razmere v kolektivu, gospodarski rezultati in odnosi — bistveno popravili. Od 22 milijonov starih dinarjev izgube po zaključnem računu za leto 1964 (ob celotnem dohodku 910 milijonov dinarjev, 320 zaposlenih in 47.884 dinarjih povprečnih osebnih dohodkov) so prišli na milijardo in 513 milijonov dinarjev celotnega dohodka, povprečne osebne dohodke 75.375 dinarjev, v skladih jim je ostalo več kot 200 milijonov, zaposlenih pa je 12 delavcev manj. Še pred letom dni v tovarni niso imeli nobenega fakultetno izšolanega strokovnjaka. Izmed srednjih strokovnih kadrov so le trije kovinski tehniki ter dva tekstilna tehnika delali v proizvodnji, ostali pa na upravi — v računovodstvu in pri drugih pisarniških poslih. Tako so imeli »v rezervi« pet tekstilnih tehnikov, vodstvo proizvodnje v popoldanski in nočni izmeni pa je bilo prepuščeno priučenim delavcem.

Lani, takoj po nastopu novega (sedanjega) direktorja, so se razmere bistveno spremenile. Med drugim so sprejeli po dva inženirja in ekonomista, dva pravnika in diplomantko filozofske fakultete, ki je zaposlena kot tajnica in kot korespondentka za tuje jezike, kajti usmerjajo se v izvoz. V kratkem prideta v kolektiv še dva inženirja. Razen tega so vse tehnike iz uprave premestili v proizvodnjo.

Pogovarjamo se tudi o vzrokih, ki so ob zaključnem računu za leto 1964 podjetje pripeljali skoraj na rob propada. Kakor so mi pripovedovali omenjeni tovariši, »Totra« tedaj ni imela niti najbolj osnovnih operativnih evidenc in drugih podatkov, na primer normativov porabe materiala, delovnih nalogov, evidence škarta. Defektne vezalke so na primer prodajali na kilogram, kar je letno pomenilo 10 milijonov dinarjev izgube. Zdaj te vezalke sami predelujejo in se je izmet, tako po vrednosti kot količini, zmanjšal za dve tretjini. Takratni direktor, tako so povedali, naj bi svoje sodelavce navadil na absolutno pokorščino. Še zdaj se dogaja, da celo vodilni uslužbenci še vedno niso samostojni pri svojem delu, ker so navajeni, da delajo tako, kakor jim je ukazano. Samoupravljanje je pomenilo samo fasado, ljudje si niti spregovoriti niso upali. Omenjeni direktor je odšel sredi leta 1964, potem ko so v breme obratnih sredstev kupili za 118 milijonov dinarjev strojev za predelovanje plastičnih mas. To jih je pravzaprav pahnilo v izgubo, kajti stroji so začeli obratovati z enoletno zamudo.

Začelo se je obdobje brezvladja. Novi direktor je bil v podjetju le kratek čas, ker je zbolel. Potem je podjetje vodila »trojka« iz kolektiva, ki si je med seboj razdelila stolčke. Z novim letom 1965 je prišel sedanji direktor, ki je začel razčiščevati odnose. Prišlo je na dan, da je »trojka« mislila predvsem na lastne interese in da so ji v pričakovanju boljših položajev pomagali še nekateri drugi posamezniki, med njimi vodja obrata plastike, ki je namenoma povečeval škart v proizvodnji. Zato so te ljudi izključili iz delovne skupnosti. V treh primerih zaradi tega teče delovni spor pred sodiščem, zaradi odkrite kritike pa je direktor obtožen tudi klevetanja svojih bivših sodelavcev in se bo tudi moral zagovarjati pred sodiščem.

»Odkar teh ljudi ni več, se je vse obrnilo na bolje. Spoznali smo, da so bili ti ljudje nesposobni in da so delali samo škodo. Lansko leto se je prvič zgodilo, da smo potrebne surovine našli za dinarje na domačem trgu, prejšnji vodilni tega niso znali. Odprli smo vrata podjetja in se dogovorili za delitev dela pri proizvodnji plastičnih cevi za vodovode. Naša želja je, da bi se — vsaj v okviru slovenskih proizvajalcev — pogovorili o nadaljnji delitvi dela. Hvaležni smo občinski skupščini Ljubljana Moste-Polje da nam je pred letom dni odobrila sanacijski kredit. Z delom in z rezultati smo opravičili zaupanje. Želimo pa, da bi se tovariši iz družbenih organizacij nehali vmešavati v naše delo, da bi nehali pridigati! Če menijo, da ne delamo prav, naj pridejo k nam, pa se bomo lepo pogovorili. Zdaj pa nas kličejo na komite in na sindikalni svet in tam se človek počuti kot na sodišču!«

Zadnji odstavek sem zapisal dobesedno. Govorili so izmenoma, nihče ni protestiral, da se ne strinja s svojimi sobesedniki.

To bi bila ena plat medalje. Zdaj se ne bi spuščal v ocenjevanje verodostojnosti izjav, mnenj in obtožb. Končno besedo o tem bo izreklo sodišče. Gre pa vseeno za načelno vprašanje: kaj so delali in storili sindikalna in mladinska organizacija ter OOZK, naposled pa tudi samoupravni organi, da bi preprečili tak razplet in poskrbeli za demokratično razčiščevanje skaljenih odnosov?

Lahko je reči: »Nehajo naj pridigati, pozabijo naj na vmešavanje!« Četudi bi se res vmešavali, so še zmeraj razlike — formalne in vsebinske. Eno je vmešavanje v operativne posle. Nihče v »Totri« ni trdil, da bi politične organizacije to storile. Gre torej za zanikanje pravice in dolžnosti družbenih organizacij, da povedo svoje mnenje. Povsem nekaj drugega kot »vmešavanje« in »pridiganje« je, če organizacije, oziroma njihovi predstavniki opozarjajo na demokratičnost, zakonitost in kritičnost pri delu, če se ne strinjajo z mnenjem, da ugodni poslovni rezultati opravičujejo prav vsako sredstvo, samo da pripelje do boljših rezultatov. Ko družbene organizacije zahtevajo večjo demokratičnost, zakonitost in kritičnost pri delu, opozarjajo način, kako so v »Totri« sprejemali in uveljavili novi pravilnik o delitvi čistega in osebnih dohodkov, ki je za tiste, ki so z njim pridobili, začel veljati mesec dni prej kot za tiste, ki so z njim slabše odrezali pri dohodku, ne glede na to, da pravilniku manjka materialnih izhodišč. Gre nadalje za nedokazane in nepreverjene obtožbe, na podlagi katerih so suspendirali »trojko« vodilnih (suspenza novi TZDR ne pozna več, torej je tudi postopek nezakonit); za pasivnost članov OO ZK, da naštejem samo teh nekaj dejstev.

Končno pa demokratičnost, zakonitost in (samo)kritičnost ne pomenijo nečesa, s čimer bi lahko trgovali. V »Totri« pa so že bila izrečena mnenja, da bi nesoglasje lahko izgladili, če bi vsakdo nekaj popustil! Ne trdim, da je s tem opisana vsa »resnica« o »Totri«. Predstavniki kolektiva, s katerimi sem govoril, so že ob začetku pomenka izjavili, da jim ne bo žal ne truda ne sredstev, da na primeren način seznanijo javnost s pravo resnico o njihovem podjetju, če jih bo tisk še naprej kritiziral.

Zapisal po najboljši vesti in podpisal

MILAN GOVEKAR

Ali veste...

...da se likvidnost gospodarstva v zadnjih mesecih postopno izboljšuje. Medtem ko so sredstva gospodarskih organizacij na žiro računih znašala lani aprila, ko so najbolj upadla, le okoli 33 milijard starih dinarjev, so znašala proti koncu decembra že 57 milijard starih dinarjev,

...da računi v Dušiku Ruše kažejo, da bi lahko do leta 1970 povečali proizvodnjo s sedanjimi zmogljivostmi od vrednosti 12 milijard starih dinarjev na okoli 20 milijard, pri tem pa dosegli blizu 2 milijardi starih dinarjev čistega dohodka. Če bi začeli proizvajati še elektrofosfor, bi lahko skupno proizvodnjo povečali še za približno 5 milijard starih dinarjev. Vendar pa tovarne dušika Ruše ne nameravajo širiti na račun povečanih fizičnih naporov zaposlenih, marveč predvsem z izboljšanjem dela v proizvodnji in pomožnih službah. Od večje koordinacije dela med strokovnimi službami, urejenega notranjega transporta in mehanizacije si namreč obetajo toliko prihranka, da bi lahko z njim začeli graditi fosforne obrate, hkrati pa namenili del denarja tudi za rezervne sklade, iz katerih bi lahko krili nepredvidene stroške, če bi se gradnja fosfornega obrata zaradi nepredvidenih težav zaustavila;

...da je znašal primanjkljaj Skupnosti socialnega zavarovanja lani 6,7 milijarde starih dinarjev, največ zaradi neporavnanih obveznosti federacije za razlike v pokojninah, ki jih je skupnost dolžna plačati po zveznih predpisih. Vendar pa skupnost socialnega zavarovanja zaradi tolikšnega primanjkljaja ni prišla v zadrego, saj je v minulih letih namensko vložila pri Splošni gospodarski banki presežke sredstev v višini 19,7 milijarde starih dinarjev in je imela torej vso pravico do premostitvenega kredita;

...da se je fizični obseg kmetijske proizvodnje v naši republiki zmanjšal lani za 4 % v primerjavi z letom 1964, oziroma da je bil za 5 % manjši kot leta 1961, ko smo imeli edino dobro letino v zadnjih šestih letih. Zakaj? Delno daje odgovor na to vprašanje tale podatek: leta 1962 smo porabili 101 tisoč ton mineralnih gnojil, leta 1963 150 tisoč ton, leta 1964 140 tisoč ton, lani pa samo 101 tisoč;

...da smo po oceni Zavoda SR Slovenije za planiranje zgradili lani 6 tisoč stanovanj v družbenem sektorju stanovanjske izgradnje, v zasebnem pa 3 tisoč. Tako smo zgradili v Sloveniji lani v družbenem sektorju 33,3 %, v zasebnem pa 14 % manj kot smo predvidevali v družbenem planu za lani, ob tem pa so investicije družbenega sektorja za stanovanjsko izgradnjo dosegle po isti oceni 51 milijard starih dinarjev ter za 27,5 % presegle investicije za stanovanjsko gradnjo leta 1964;

...da smo v Sloveniji takoj po drugi svetovni vojni izdelovali letno le nekaj več kot 300 ton elektrod in žic za varjenje, sedaj pa jih izdelamo v istem časovnem razdobju več kot 6000 ton. Predvidoma se bo ta proizvodnja v nekaj letih povečala na 10.000 ton;

...da se bo svinine držalo veliko maščobe, dokler bo meso po 1100 dinarjev, presna slanina pa po 500 dinarjev. Če je v kilogramu »mesa« 10 dkg maščobe, zasluži mesno podjetje z njim 50 din, pri 100 kilogramih stokrat več in tako dalje. Poslovna morala je očitno postala žrtev zlahka doseženega poslovnega »uspeha«.

...da jugoslovanska tekstilna industrija zaposluje skupno okrog 200.000 delavcev, od tega jih je v slovenskih tovarnah 36.000 ali 18 %, vendar pa ti ustvarjajo 21 % dohodka te panoge, ki znaša letno kakih 600 milijard starih dinarjev;

...da pri nas porabimo letno na prebivalca približno 6 kg bombaža, volne in umetnih vlaken, kolikor znaša svetovno povprečje, medtem ko se evropsko povprečje približuje 10 kg, povprečje Združenih držav pa 16 kg;

...da je bila v stari Jugoslaviji papirna industrija osredotočena večidel na Slovenijo. Drugod je bilo le še 5 tovarn za papir in lepenko ter ena celulozna tovarna. Vsa ta industrija je leta 1939 izdelala 38.000 ton zeluloze in lesovine ter 48.000 ton papirja, kartona in lepenke. Po drugi svetovni vojni smo v Sloveniji zgradili tovarno rotacijskega papirja v Vidmu-Krškem ter povečali tamkajšnjo tovarno celulozę, v drugih republikah pa je zraslo 9 tovarn, večinoma znatnih zmogljivosti. Stare tovarne so bile večinoma modernizirane. Tako se je do leta 1964 proizvodnja polizdelkov povečala za 8,5-krat, papirnih izdelkov pa za 8 krat.

Čeprav skupščinski odbori še niso zaključili razprave o osnovnih smernicah našega gospodarskega razvoja, tako letošnjega kot srednjeročnega, niti še niso o gradivu v zvezi z možnostmi gospodarskega razvoja, ki ga je pripravil Zavod za gospodarsko planiranje SRS, razpravljali na sejah zborov republiške skupščine, so osnove gospodarske rasti že jasne, zakoličila jih je reforma! Z reformo smo se odločili, da bomo investirali toliko, kot smo investirali v letu 1964, da bo osebna potrošnja naraščala le v skladu z naraščanjem proizvodnje, splošna potrošnja pa da bo celo manjša kot v preteklih letih. Odločili smo se tudi, da gospodarskih težav ne bomo reševali z emisijo denarja, ampak predvsem z varčevanjem ter s takšno gospodarsko politiko, ki naj čimprej uravnovesi gospodarstvo.

Zdaj, ko smo načela reformirane gospodarske politike našteli, si velja še ogledati, kako bo njihovo uresničenje učinkovalo v praksi in kam moramo usmeriti prizadevanja, če želimo pospešiti našo gospodarsko rast.

GOSPODARSKA RAST TEMELJI NA IZVOZU

Najprej je treba poudariti, da je uskladiti vse oblike porabe z realnimi možnostmi gospodarstva zelo težka naloga. Slovensko gospodarstvo odproda v tujino le 10 do 11 % svoje proizvodnje, od tega industrija okoli 15 %, kar pomeni, da je rast našega gospodarstva odvisna predvsem od prodaje na domačem trgu. Ker je poraba surovin in izdelkov na domačem trgu še vedno osnovni faktor, ki določa raven gospodarske aktivnosti, so z načelom, da poraba ne sme rasti hitreje kot proizvodnja, določeni tudi okviri nadaljnjega razvoja proizvodnje. Ali z drugimi besedami: relativno ustaljena poraba surovin in potrošnih dobrin na domačem trgu ne bo spodbujala gospodarske aktivnosti. Odločilno jo lahko spodbudi in razvija le povečan izvoz. Le od izvoza je torej neposredno odvisna stopnja rasti slovenskega gospodarstva, ne pa več od prodaje surovin in izdelkov na domačem trgu. To pa pomeni, da je zaradi relativno tako majhne vključenosti našega gospodarstva v mednarodni trg (pri nas odprodamo okoli 10—11 % svoje proizvodnje, v razvitejših državah okoli 40 %) treba bistveno povečati izvoz, če želimo, da se bo odstotek gospodarske rasti vsaj malo povečal. Računi povedo, da bi morali povečati izvoz kar za 6 %, če želimo povečati nivo industrijske proizvodnje za 1 %. Naš gospodarski razvoj je torej neposredno odvisen od naših izvozno uvoznih uspehov, izvozni uvozni uspehi pa so spet odvisni od deviznega in zunanjetrgovinskega režima. Uresničenje reforme v slovenskem gospodarstvu je torej tesno povezano s predpisi, ki uravnavajo našo menjavo s tujino.

Kakšen je sedanji devizni režim, ni treba posebej razlagati. Dovolj je le ugotoviti, da je še vse preveč prežet z administrativnimi sponami in da nam ne pomaga ugotoviti, katera gospodarska področja, panoge ali delovne organizacije lahko najbolj rentabilno izvažajo. Tudi oskrba s surovinami, ki jih uvažamo, je še močno centralizirana. Še vedno jih dele zvezni organi po administrativnih in subjektivnih kriterijih. Posledice takšne delitve so znane: centralizirana delitev po načelu »vsakemu nekaj, da bo lahko živel« daje lahko le nejasno sliko o resničnih potrebah po surovinah in navsezadnje o resnični produktivnosti posameznih gospodarskih organizacij in panog, ki ob »racionirani oskrbi« ne morejo polno izkoriščati svojih zmogljivosti. Nejasna podoba gospodarske moči posameznega podjetja ali panoge, ki se lahko v celoti izrazi le ob polnem izkoriščanju zmogljivosti, pa daje slej ko prej napačne napotke za usmerjanje investicijske porabe, za gradnjo novih objektov.

Iz dosedanjega razmišljanja logično sledi, da ni edino gospodarno z administrativnimi in ekonomskimi ukrepi zmanjševati vse oblike notranje porabe in prisiliti gospodarstvo, da več izvaža in manj uvaža kot prej, ne glede na rentabilnostni račun, ampak da je treba, če hočemo gospodarsko napredovati, spodbuditi čimvečji izvoz tistih podjetij in panog, katerih izdelki gredo na svetovnem trgu najbolje v denar, torej izvoz panog s komparativnimi prednostmi.

Le če bomo bistveno povečali naš izkupiček od izvoza, bomo povečali tudi našo gospodarsko rast, ki je, kakor smo dokazali, celo neposredno odvisna od našega izvoza.

VINKO BLATNIK

IZ RAZGOVOROV NA TEMO: KAKO SE VKLJUČUJEMO V MEDNARODNO DELITEV DELA — RAČUNICA TOVARNE PERILA IN KONFEKCIJE MURA

Samo cena ni odločilna

Značilnost poslovne politike murskosoboške tovarne perila in konfekcije »Mura« v zadnjih nekaj letih je vedno večja usmeritev v izvoz. Tujim kupcem prodajo že okoli 60 odstotkov celotne proizvodnje. Tako so lani izvozili za pet in pol milijarde starih dinarjev izdelkov. Čisti devizni priliv (ker so predelovali pretežno uvožene tkanine) je znesel 1 milijon 50 tisoč dolarjev. Približno v teh okvirih se bo gibal tudi letošnji izvoz. Velja povedati še to, da 90 odstotkov izvoznih pošiljk usmerjajo na zahodna tržišča.

V »Muri« povedo, da zaslužek pri izvozu ni tolikšen kot pri prodaji na domačem trgu, čeprav pa drži, da se vse bolj povečuje. Na tujih trgih so si namreč že ustvarili tak sloves, ki jim dovoljuje, da že izbirajo kupce, da torej ne sprejemajo naročil za vsako ceno.

Vendar pa to ni najbolj bistveno. Kar izgubijo na račun nižjih prodajnih cen, pridobijo »pri drugih vratih«, s polnim izkoriščevanjem zmogljivosti. Prevzemanje vedno večjih izvoznih naročil jih je prisililo, da so v minulih letih največjo skrb namenjali organizaciji dela. Izvoz je bil tisti, ki je neposredno vplival na to, da so že dosegli produktivnost, ki ni prav nič slabša od tiste, ki jo izkazujejo nekateri najbolj razviti zahodnoevropski in tudi ameriški proizvajalci. Podatek, da izdelavne čase merijo v stotinkah sekunde, pove več kot dovolj.

Zdaj ne bi omenjali, da izvoz bistveno vpliva tudi na kvaliteto izdelkov. V »Muri« menijo, da kvaliteta izdelkov pomeni nujen rezultat dobro organizirane proizvodnje, ne glede na to, ali podjetje izvaža ali ne. Zanje je v zvezi s tem veliko važnejše nekaj drugega. Na račun povečanega izvoza lahko več tudi uvažajo in domačemu trgu nudijo več modnih izdelkov iz tkanin, ki jih doma še ne proizvajamo, oziroma naša podjetja to proizvodnjo šele osvajajo. Tako usmeritev v mednarodno delitev dela tudi s te strani pomeni ugoden stimulans za hitrejši razvoj domače proizvodnje.

In še nekaj: marsikaj kaže, da bi v naslednjem letu lahko bistveno narastel delež tistih tkanin iz domače proizvodnje, s katerimi bi se lahko tudi glede na komercialno računico že vključili v izvoz. Če se bodo ta pričakovanja uresničila, potem lahko pričakujemo še večji izvoz, hkrati z njim pa tudi olajšan uvoz surovin, ki jih pobrebuje naša tekstilna industrija.

Namesto konca pa čisto na kratko: izkušnje »Mure« povedo, da pri vključevanju v mednarodno delitev dela prodajna cena še zdaleč ni odločilna, ampak pomeni samo eno izmed komponent gospodarjenja.

-mG

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

POSEBNA IZDAJA V KRANJU

MINULI POSVET KRANJSKEGA SINDIKALNEGA SVETA O NEKATERIH NAJBOLJ AKTUALNIH NALOGAH, JE BIL NEPOSREDEN POVOD, DA JE DELAVSKA ENOTNOST IZŠLA TUDI KOT POSEBNA KRANJSKA IZDAJA. NA TEM PROSTORU BODO NOVINARJI NAŠEGA LISTA POSKUŠALI PRIKAZATI PRIZADEVANJA KRANJSKIH SINDIKATOV

STALIŠČE OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA

Ne le privilegij nekaterih

Nič izgubljenega z ukinitvijo K-15 ● Sindikalne podružnice naj se zavzemajo, da bodo 1,5 % sredstva od bruto osebnih dohodkov namenska sredstva

Morda je sprva ukinitev K-15 povzročila precejšnje negodovanje in hudo kri med zaposlenimi. Nič čudnega, saj smo se te bonitete, ki smo jo poimenovali kar s sindikalno karto, dodobra privadili v minulih letih. In vendar številni podatki dokazujejo, da ta sredstva, ki so jih kolektivi izdvajali iz svojega dohodka v višini 1,5 odstotka od bruto osebnih dohodkov, nikoli niso bila do konca izkoriščena. Celo nasprotno, namenjena so bila, da bi omogočili zaposlenim odhod na letovanje, dejansko pa se je kar čeden del teh sredstev prelival v povsem druge namene. Ta sredstva so se stekala in razdeljevala v federaciji — gospodariti z denarjem drugega, pa ni posebna umetnost in kdo ve kakšna varčnost in smotrnost ni značilna za ta primer.

Poslej bodo ostala ta sredstva delovnim organizacijam. Po svojem bistvu so to namenska sredstva, sredstva, ki naj bi še naprej omogočala zaposlenim, da odidejo na letni počitek ali pa jih kako drugače porabijo za svojo rekreacijo. Vsaj načelno smo si v tem edini, v praksi pa... V nekaterih delovnih organizacijah se zavzemajo, da bi ta sredstva enostavno prelili v sklad za osebne dohodke in jih nato razdeljevali po izoblikovanih kriterijih nagrajevanja. Ponekod se spet zavzemajo, da bi naj ta sredstva razdelili enkrat in vsem zaposlenim v enaki višini. V nekaterih kolektivih pa je spet prevladalo prepričanje, naj bi ta sredstva razdeljevali samo tistim članom kolektiva, ki bi mogli s potrdilom dokazati, da so res odšli na letni oddih.

Stališče občinskega sindikalnega sveta v Kranju pa se bistveno razlikuje od takih in podobnih predlogov. »Ta sredstva so namenjena za rekreacijo in oddih zaposlenih, zato predlagamo, naj jih v kolektivih združijo s tistimi sredstvi, ki jih delovne organizacije že dajejo iz sklada skupne porabe ali mase sredstev za osebne dohodke kot regres v času dopustov.« In k temu pristavljajo člani občinskega sindikalnega sveta: »Ker gre za sredstva, ki imajo namen pomagati članom kolektiva, da lahko odidejo na letni dopust, naj bi v kolektivih upoštevali pri določanju kriterijev za razdeljevanje predvsem socialne vidike. Tudi dosedanja praksa je priznavala to načelo. K-15 so dobili vsi in tudi regrese za letni oddih so v kolektivih razdeljevali ne glede na izobrazbo, položaj in osebne dohodke.

Spričo tega se je občinski sindikalni svet v Kranju zavzel, da naj bi sindikalne organizacije v delovnih kolektivih začele javno razpravo o tem, kako naj se v kolektivu delijo sredstva od 1,5 odstotka od bruto osebnih dohodkov in sploh vsa sredstva, ki jih bodo samoupravni organi v letošnjem letu namenili za oddih in rekreacijo zaposlenih. Še posebno je to važno zaradi dveh razlogov. Najprej zavoljo tega, da bi v delovnih kolektivih sploh zagotovili zadostna sredstva za oddih svojih delavcev, kajti spričo poraslih življenjskih stroškov, povišanih cen za gostinske in druge usluge, spričo ekonomizacije v poslovanju počitniških domov je upravičena bojazen, da bi namesto koraka naprej storili dva nazaj na področju oddiha in rekreacije. In slednjič ravno zavoljo tega, ker je bilo že doslej značilno, da so skupine zaposlenih z višjimi osebnimi dohodki v večji meri izkoriščale letovanje in dopuste, čeprav se je težko odločiti za trditev, da bi bili kaj bolj potrebni oddiha kot tisti z nižjimi dohodki.

Zato občinski sindikalni svet poudarja, naj bi v delovnih kolektivih najprej sploh izoblikovali stališča do oddiha in rekreacije zaposlenih in jih nato uzakonili v posebnem pravilniku. Le v tem primeru bo tudi področje oddiha in rekreacije postalo načrtno usmerjeno in sestavni del poslovne politike kolektiva.

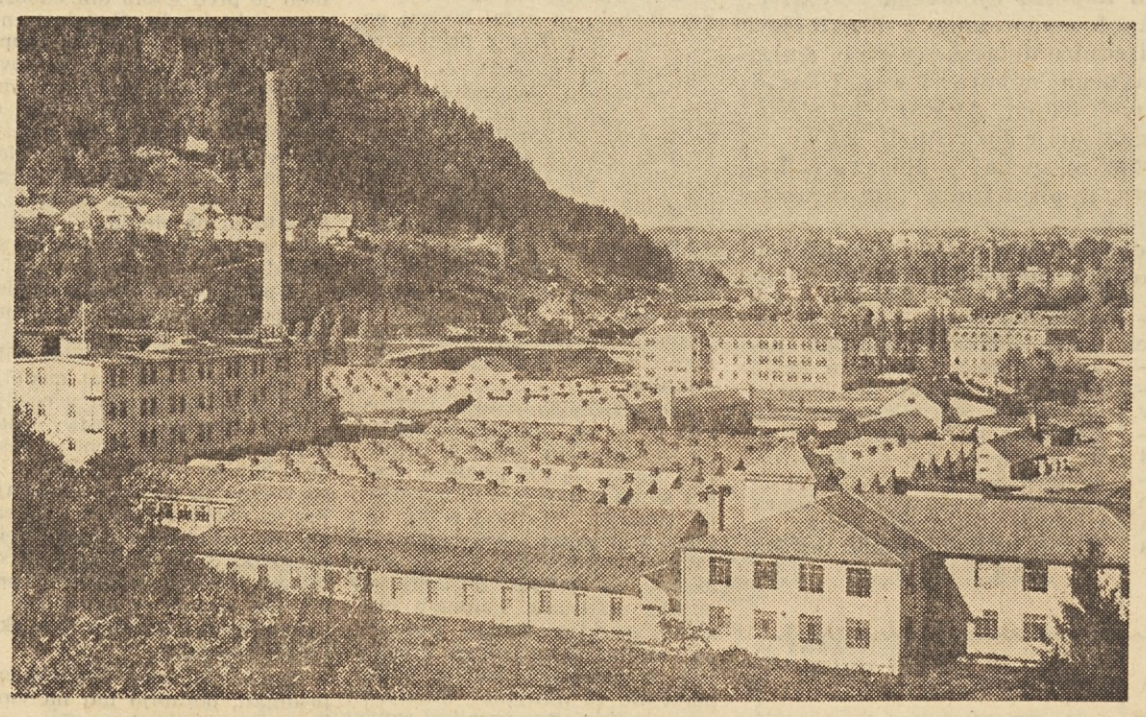

KRANJ — TOKRAT Z »INDUSTRIJSKE PERSPEKTIVE« FOTO SLUŽBA DE

Koliko in komu ključe

Prav v teh dneh je podjetje za stanovanjsko in komunalno gospodarstvo kranjske občine dalo v razpravo osnutek perspektivnega programa stanovanjske izgradnje. Na splošno so ti prvi pokazatelji o nadaljnji stanovanjski izgradnji ugodni: bančna sredstva za kreditiranje gradnje stanovanj so v kranjski občini likvidna za razliko od velike večine drugih slovenskih občin, saj je v namenskem skladu približno 80 milijonov aktive; in tja do leta 1970 naj bi se po instrumentariju, ki ga uzakonja stanovanjska reforma, nateklo 56,808.531,02 novih dinarjev, kar pomeni 738 stanovanjskih enot. To pa ni ravno majhna številka.

Vendar se tudi v to časo optimizma meša nekaj kapljic pelina. Čeprav precejšnja sredstva za nadaljnjo stanovanjsko izgradnjo, pa je intenzivnost veliko manjša, kot pa je bila doslej, ko so v Kranju zgradili kakih 300 do 500 stanovanj letno. In razen tega, številka 738 novih stanovanjskih enot je še vedno znatno nižja od številke vseh tistih, ki čakajo v tej dolgi vrsti na stanovanja in se bo tja do sedemdesetega leta zanesljivo še podaljšala. Zato tudi opozorilo sindikatov, da v delovnih organizacijah ne bodo mogli otresti z ramen bremena stanovanjske izgradnje samo s tem, da bodo v ta namen izločili samo sredstva, ki so jih po predpisih dolžni.

In k temu še misel, ki bi jo bilo prav vredno upoštevati: pogosto odhajajo v pokoj člani delovnih kolektivov, ki so dolga leta s svojim delom pomagali drugim priti do stanovanja, sami pa so še vedno brez njega in tudi ni nobenih izgledov, da bi ga kot upokojenci dobili. Zato tudi člani plenuma občinskega sindikalnega sveta v Kranju menijo, da bi se v delovnih organizacijah morali samoupravni organi obvezati, da rešijo stanovanjski problem vsem tistim, ki po dolgi vrsti let odhajajo brez stanovanja v pokoj.

To pa je seveda samo nekaj še nerazrešenih vprašanj, ki se porajajo ob perspektivah nadaljnje stanovanjske izgradnje. Nič manj aktualnih kot tista druga, namreč, kako zasnovati sistem kreditiranja v izgradnji, kakšen naj bo odnos med individualno in blokovno gradnjo, kako slednjič le priti do čistih kompleksov za organizirano individualno gradnjo... Prav na ta vprašanja pa naj bi javna razprava v kolektivih kranjske komune poiskala ustrezne odgovore.

OB RAZPRAVI NA SEJI PLENUMA ObSS KRANJ

Za »pet minut pred dvanajsto« ni opravičila

Na zadnji seji občinskega sindikalnega sveta Kranj je predsednik kranjske občine Martin Košir izrazil resno zaskrbljenost zaradi nedelavnosti statutarnih komisij v podjetjih, češ da je prišlo na občino v pregled šele nekaj statutov, pregledati pa so jih dolžni več kot 120. Lahko bi se zgodilo, tako kot se je ob sprejemanju statutov, da bodo imeli odborniki zadnje dni pred rokom pred seboj 20 do 30 statutov delovnih skupnosti dnevno. Ob takšnem navalu samoupravnih aktov gospodarskih organizacij »pet minut pred dvanajsto« pa vpliv skupščine na oblikovanje samoupravnih odnosov v podjetjih ne more biti učinkovit. »Skrajni čas je, da se resno lotimo izpopolnjevanja statutov in usklajevanja njihovih določil z zakoni, ki so medtem izšli,« je rekel predsednik. »Čimbolje bomo opravili to nalogo zdaj, tem manj dela nam bo pri izpopolnjevanju interne zakonodaje ostalo po 8. aprilu, roku za uzakonitev statutarnih sprememb!«

Da je občinska skupščina tako živo zainteresirana za urejenost delovnih in samoupravnih odnosov v delovnih in samoupravnih organizacijah, ni naključje, saj je tudi v spremenjenih razmerah gospodarjenja dolžna usklajevati razvoj posameznih gospodarskih organizacij na svojem območju — seveda ne več z administrativno planskimi ukrepi kot do nedavnega, ampak s premišljeno ekonomsko politiko, z usmerjanjem tistega dela gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, na katerih razvoj ima skupščina še vedno velik vpliv. Razen tega je tudi občinski proračun neposredno odvisen od dohodkov zaposlenih občanov. Slabo gospodarjenje, ki je največkrat posledica neurejenih samoupravnih odnosov, pa se v občinskem proračunu neposredno odrazi z zmanjšanjem dohodka, oziroma s povečanimi izdatki na račun začasne nezaposlenosti, za socialne dajatve itd. Nič čudnega torej, če je na plenumu stekla beseda tudi o neurejenih odnosih v delovnih skupnostih, ki jih vse preradi razrešujemo z referendumi in če so predstavniki občine in sindikalni delavci razpravljali na osnovi skupne ugotovitve — da so bile z referendumi v kranjski občini sprejete tudi odločitve, ki niso bile v skladu z interesi večine članov delovne organizacije. V razpravi so zato zastavili vprašanje, kako je moglo do tega priti ter kako zagotoviti, da bi v prihodnje referenduma ne zlorabljali ali da bi kolektivi z referendumi ne potrjevali odločitev, o katerih bi glasovali drugače, če bi bili seznanjeni z vsemi dejstvi.

Na tako zastavljeno vprašanje je v veliki meri odgovoril v svoji razpravi predsednik občine Martin Košir, s tem ko je omenil primere nesmiselnosti razpisa referenduma v majhnem kolektivu, češ, če 15 ali 30 ljudem ne uspe na odkritem pogovoru z javnim križanjem mnenj odločiti se za najnaprednejšo pot gospodarskega razvoja, jim bo s tajnim glasovanjem še toliko manj uspelo ali pa bo izid glasovanja v nasprotju z ekonomsko koristnostjo odločitve. Omenil je primer referenduma v kolektivu tekstilne šole, zveznega centra za tekstilne inštruktorje in delavnic pri tem centru, s katerim so se ti kolektivi odločili proti združitvi v skupno gospodarsko organizacijo, čeprav govore vse ekonomske analize v prid integraciji, pa tudi laiku je na prvi pogled jasno, da sodijo te dejavnosti pod skupno streho.

Zakaj lahko pride do zlorabe referenduma? Praksa kaže, da samo določila ustave in zakonov še ne onemogočajo zlorabe referenduma. Določila, ki naj bi onemogočala zlorabo, je treba vpisati v statute! Iz analiz statutov kranjskih delovnih skupnosti pa je razvidno — po ugotovitvah komisije za samoupravne in delovne odnose pri ObSS Kranj — da so v poglavju: neposredno upravljanje, pod naslovom »referendum« prepisana določila zakona v podjetjih in ustave ter da so redki statuti, ki bi imeli o tem vprašanju kaj več napisanega. Eden izmed statutov na primer govori o tem, kdaj je treba razpisati referendum, da se glasuje tajno z glasovnicami itd. — in nič več!

Če se predlagatelji referenduma oprejo na takšna splošna določila, potem pri uveljavljanju svojih predlogov res ne morejo imeti težkega dela.

Zato so na seji plenuma priporočili, naj sindikalne podružnica zagotove, da bodo prišla v statut takšna določila, ki bodo zagotavljala, da bodo člani delovne skupnosti objektivno in pravočasno spoznali vprašanje, o katerem bodo odločali z referendumom. Prav z določili statuta je treba zagotoviti, da referenduma ne bodo imeli nikjer možnost izpeljati v naglici, saj gre vendar za odločanje o najpomembnejših zadevah gospodarjenja. S statutom je treba tudi uzakoniti, da bodo člani delovne skupnosti dobili na vpogled gradivo ali pa imeli na zborih možnost objektivno ugotoviti, kakšne posledice bo imela taka ali drugačna odločitev. Priprave referenduma že sam statut ne sme prepustiti dobri volji posameznikov, temveč je treba vnaprej zagotoviti, da bo imel vsakdo možnost odločiti se na osnovi lastnega prepričanja, ki ga bo oblikoval na temelju objektivno znanih dejstev. V zvezi s tem so na plenumu oblikovali stališče, naj bo v statutih tudi določilo o roku razpisa referenduma, ki naj traja najmanj 10 ali 15 dni. Če imajo člani delovne skupnosti na voljo dovolj časa za razmišljanje in informacije, potem je tudi sklep referenduma lahko poln izraz volje večine članov delovne skupnosti, ne pa premalo premišljena ali celo ekonomsko škodljiva odločitev.

Dve na temo: reelekcija

V Kranju pripovedujejo, da v nekaterih delovnih organizacijah prav natanko vedo, kako je treba pojmovati reelekcijo, in sploh, kako se tej »reči streže«. In čisto naključje je, če imajo pri tem v mislih kranjsko zavarovalnico. Tam so namreč ugotovili, da mora imeti vsakdo, ki hoče konkurirati za direktorja, vsaj deset let zavarovalne prakse.

Zdaj pa zlobni jeziki po Kranju natolcujejo, češ da ves Kranj premore enega samega direktorja z desetletno zavarovalno prakso, pa še ta je direktor prav v tej zavarovalnici. In še pristavljajo, da bi takega direktorja le s težavo našli tudi v vsej Sloveniji, če bi ga seveda sploh našli.

Drugače v kranjskem Vinu. Tam je razpisna komisija postavila pogoj kandidatom za direktorski stolček, da so delali v stroki alkoholnih in brezalkoholnih pijač in da imajo dober odnos do samoupravljanja. Toda tudi v tem primeru ne počivajo kranjski jezičniki. Takole pravijo: »Kaj pa če se na razpis prijavi kak okoliški kmet, ki je doma iz tepk kuhal šnops, iz borovnic pa borovničev sok. In kako bodo utemeljili zavrnitev njegove kandidature, če bo pri vsem skupaj še izjavil, da nima nič zoper samoupravljanje?«

Zvedeli smo...

...da je v kranjski občini lani močno upadel pridelek krompirja v primerjavi z letom 1964 — kar za 31,6 odstotka, še bolj pa so upadli tržni viški. Zaradi neurejenih razmer na tržišču so kmetijske zadruge odkupile le 18,3 odstotka proizvodnje krompirja — več kot polovico manj kot v minulem letu;

...da zaradi zamude gradbenih rokov ni bilo lani v Kranju vseljenih 57 stanovanj, 84 stanovanj pa GIP Gradis in SGP Projekt nista dogradila za trg, ker ni bilo kupcev. Gradis je gradnjo ustavil, SGP Projekt pa jo je nadaljeval, vendar še vedno težko najde kupce za stanovanja;

...da bodo morale letos gospodarske organizacije kranjske občine vrniti 3 milijarde 600 milijonov starih dinarjev kreditov, kar predstavlja 73 odstotkov skladov, ustvarjenih v letu 1965;

...da namerava Kmetijska zadruga Naklo zgraditi nov hlev za 100 glav krav molznic na svojem obratu Strahinj, kje bo vzela denar za to gradnjo pa še ni jasno. Na razpolago ima le lastna sredstva, ki znašajo le 6,3 odstotka sredstev planiranih investicij;

...da bodo gostinska podjetja kranjske občine namenila letos polovico več denarja za svoj razvoj kot lani, od tega 98 odstotkov lastnih sredstev. Na razpolago pa bodo poleg tega tudi krediti za novo kavarno in slaščičarno ter bar na Šmarjetni gori in za pripravljalna dela za gradnjo novega hotela — vsega 236 milijonov starih dinarjev, tako da se bodo investicije za razvoj gostinstva povečale kar za 64 odstotkov;

...da so po ugotovitvah posebne ankete občinskega sindikalnega sveta Kranj gospodarske organizacije na območju občine sprejele 20,7 odstotka veljavnih pravilnikov v letu 1961, 39,8 odstotka v letu 1962, 13,2 odstotka v letu 1963, 17 odstotkov v letu 1964 in le 9,3 odstotka v letu 1965. Nič čudnega torej, če tako zastareli pravilniki ne morejo biti pomoč, ampak so večkrat le ovira pri organizacijskih in kadrovskih spremembah v delovnih organizacijah;

...da je nagrajevanje po delu v podjetjih kranjske občine še vedno nerazvito, saj nagrajujejo 25 odstotkov delavcev po času, 43 odstotkov na podlagi posebnih skupinskih norm, 31 odstotkov delavcev pa v zvezi z uspehom podjetja kot celote — torej po splošnih merilih, ki ne morejo bistveno vplivati na večje prizadevanje, niti povečevati individualnega osebnega dohodka;

...da je bila leta 1964 občina Kranj v primerjavi z drugimi občinami v Sloveniji na zadnjem mestu po tem, koliko sredstev od celotnega proračuna je v odstotnem deležu odševala za šolnino. Lani pa je bila po izdatkih na učenca še vedno na 32 mestu in celo nekoliko pod republiškim povprečjem.

NA OBČNEM ZBORU ObSS Kranj so rekli:

● **Ing. ZDENKA JURANČIČ iz Tekstilindusa, Kranj:**

»Povezovanje povprečnih rezultatov dela v proizvodnih enotah z rezultatom dela računovodstva, prodajne službe, splošne administracije, kadrovske službe ali celo službe za izobraževanje je lahko točno prav toliko, kot če bi rezultat dela teh strokovnih služb postavljali v odvisnost od katerega koli splošnega pojava ali v odvisnost od voznega reda železnice. Računovodstvo ima lahko več ali manj dela zaradi večjega števila knjižb, večjega števila faktur, ki se lahko nanašajo na manjše zneske itd., ne pa zaradi tega, ker so na primer proizvodne enote presegle normo za 10 %. Takšno povezovanje je celo škodljivo, ker v podjetju ustvarja vzdušje, da je treba proizvodnim enotam omogočiti preseganje norm, da bodo večja sredstva za vse, normirsko službo pa stimulirati za določanje površnih, ne pa tehničnih normativov za tehnične operacije.«

● **JOŽE MALI iz Tovarne Iskra, Kranj:**

»Številne zadrege, ki nas danes tarejo, je treba pripisati dosedanji organizacijski shemi podjetja. Dosedanja organizacija podjetja ni dovoljevala v zadostni meri ekonomske samostojnosti posameznih tovarn in služb v okviru združenega podjetja. Skupni žiro račun ter preobširno dimenzionirane skupne službe podjetja sta bila zadnje čase v velikem nasprotju z načeli zdravih ekonomskih odnosov ter delitve po delu. Že nekaj let nazaj, posebno pa še zadnje leto, je praksa razkrivala, da sedanja organizacijska shema podjetja ne ustreza in da jo bo treba spremeniti. Pokazalo se je, da stroški skupnih služb presegajo možnosti plačevanja posameznih tovarn. Še posebej bi to poudaril za kranjsko Elektromehaniko, koder razmere bolj poznam.«

● **PAVEL GANTAR iz Tovarne Sava, Kranj:**

»Naše delo v sindikatu bi bilo še boljše, če bi nam kdo v razpravah o ekonomskih in tehničnih problemih znal na preprost način razložiti te probleme ter nas usmerjati v našem delu. Večkrat smo prišli v dilemo, ali je naša ocena posameznih pojavov pravilna in ali dobro opravljamo svojo naloga kot družbeno politična organizacija v delovnem kolektivu.«

● **JOŽE KAVČIČ z Delavske univerze, Kranj:**

»Ugotoviti moremo, da sindikalne organizacije pa tudi druge organizacije ne uresničujejo stališč glede izobraževanja tako, kot to zahteva pomembnost obravnavanega vprašanja, ampak je politično in ekonomsko izobraževanje zanje le bolj politična propaganda in ne družbena potreba sistema neposredne demokracije in osebna potreba vsakega proizvajalca, ki je aktivni faktor v tem sistemu.«

● **ŠTEFAN KADOIČ z Višje kadrovske šole, Kranj:**

»Naša ustava, samoupravni akti, statuti, zakoni, povsod je zapisano, da moramo proizvajalci upravljati s sredstvi po osnovnem gospodarskem zakonu, da moramo torej s sredstvi, ki jih imamo na voljo, čimveč proizvesti, doseči čimboljše rezultate. Samoupravljanje le pospešuje kakovostno delo. Toda če organizator ali vodja posameznih služb noče delati, potem ga je potrebno poklicati na odgovornost. Ugotoviti je treba ali noče delati zaradi neznanja, ali zaradi tega, ker raje vedri v podjetju. Prepričan sem, da se še ni zgodilo, da bi kateregakoli od organizatorjev dela, ker dobro dela, zahteva disciplino, se drži rokov, skratka, ker terja kvalitetno delo, odstranili z delovnega mesta. Menim, da bomo morali odnos do dela v prihodnje bolj zaostriti. Odnos do dela pa se kaže v odgovornosti, koliko se kdo čuti odgovornega za delo. Pri nas je precej razširjeno pojmovanje, da smo odgovorni vsi za vse in nihče za nič.«

KRANJSKI SINDIKATI O DRUŽBENO EKONOMSKEM IZOBRAŽEVANJU

NI UPRAVLJANJA BREZ ZNANJA

Občinski sindikalni svet v Kranju ugotavlja, da je slabo razvitemu samoupravnemu mehanizmu v številnih kolektivih kriva več kot skromna družbeno ekonomska razgledanost upravljavcev ● Res ni zanimanja za družbeno ekonomsko izobraževanje? ● Demanti iz Tekstilindusa.

Nekdo je ponudil iztočnico: samoupravljanje je v številnih kolektivih kranjske komune slabo razvito. Člani samoupravnih organov na zasedanjih molčijo, se nočejo, ali pa ne znajo poslužiti svoje pravice, da suvereno upravljajo. Ali pa molče zavoljo tega, ker jim je materija ekonomskih zakonitosti vse preveč tuja, ker je ne doumejo. In vendar bi jo morali doumeti, če seveda hočejo v resnici suvereno upravljati in gospodariti.

Iztočnica za razmišljanje, ki pa bržčas ni bila ponudena v kranjski občini ne prvič ne poslednjič, tako kot še marsikje drugje ne. Toda bolj kot ta iztočnica je v tem trenutku pomembno neko drugo vprašanje, vprašanje, ki ima takole formulacijo: zakaj tako?

Med delavci ni zanimanja za družbeno-ekonomsko izobraževanje in izpopolnjevanje! Res? Dokaz: v tovarni Sava je politična šola, ki jo od 30 prijavljenih slušateljev obiskuje le 14; začeli smo s šolo za upravljavce v večjih trgovskih podjetjih — od 25 prijavljenih jo zdaj obiskuje samo 14; in tako naprej.

To je sicer ugotovitev, ne pomeni pa še vzroka. Kaj ko bi zaradi tega naša razmišljanja usmerili drugam.

Ali smo spričo pogostega formalnega prenosa materialnih pristojnosti na proizvajalce — upravljavce sploh mogli vzbuditi interes za družbeno ekonomsko izobraževanje? Ali smo v delovnih organizacijah v samem procesu izobraževanja storili kaj več, kot da smo jih nekaj poslali na seminarje in predavanja, pri čemer nam je bilo največkrat popolnoma vseeno, česa si ti upravljavci od njih resnično žele in česa resnično potrebujejo. V metodah in v snovi sami pa smo ostali tako presneto 'šolmašterski'. Naj bo zato naključje, če upada število obiskovalcev v političnih šolah, torej pri eni izmed oblik kontinuiranega izobraževalnega procesa. Še v letu 1962/63 so v kranjski občini imeli 10 oddelkov političnih šol, ki jih je obiskovalo 268 slušateljev, v pravkar minevajoči sezoni je samo še šest oddelkov z vsega 120 slušatelji. In narobe, število krajših, bolj informativnih, bolj akcijskih oblik izobraževanja narašča, narašča pa tudi število obiskovalcev. V sezoni 1962/63 je bilo 15 tovrstnih seminarjev z 641 slušatelji, v zdajšnji je 20 seminarjev s približno 650 slušatelji.

Zato pomeni odgovor na vprašanje, kako vzbuditi interes pri proizvajalcih za družbeno ekonomsko izobraževanje, predvsem razrešitev problema, kako to znanje, ki jim ga hočemo dati, kdaj pa kdaj tudi vsiliti, narediti čimbolj uporabno. Zato pa je seveda toliko bolj važno najprej odgovoriti na vprašanje, kakšne so pravzaprav potrebe teh proizvajalcev po družbeno-ekonomskem znanju, nato pa, kako bomo znali načrtno in predvsem kontinuirano izoblikovati izobraževalni proces. In prav ob tem si lahko mimogrede priznamo, da so naše zahteve in naša prizadevanja po družbeno ekonomskem izpopolnjevanju zaposlenih največkrat kampanja, i še slabo organizirana kampanja.

Je mar zato naključje, če v Kranju ugotavljajo, da imajo samo v Tekstilindusu organizirano sistematično družbeno ekonomsko izobraževanje, da je pravzaprav samo pri njih tovrstna dejavnost obrodila pomembnejše sadove in da imajo samo pri njih službo, ki zares načrtno skrbi za organizacijo izobraževalnega procesa.

Pri vsem tem pa obstaja še neki drug vzrok, morda še bolj pomemben kot vsi dosedanji in na katerega tako zelo pogosto pozabljamo. Kdo ve zakaj tako vztrajno ločujemo družbeno ekonomsko izobraževanje od strokovnega izpopolnjevanja? In kjerkoli že postavljajo ločnico med obema področjema, postaja za zaposlene prvo breme, drugo nuja. In spet nam more Tekstilindusov primer služiti kot demanti teh naših povsem skleroznih pogledov. V sodobnem svetu si nič več ni mogoče zamišljati strokovnega znanja brez poznavanja ekonomskih zakonitosti in družbenih procesov. In še posebej ne v samoupravnih odnosih. A kot rečeno, s pridržkom na historicizem.

In samo še na rob temu razmišljanju: ali ne bo porasel interes za družbeno-ekonomsko izobraževanje pri proizvajalcih tedaj, ko bodo zares nagrajeni tudi za uspešnost njihovega celovitega gospodarjenja in ne le samo za večje ali manjše fizične učinke njihovega dela?

MOTIV, KI SI GA JE FOTOREPORTER SPOSODIL V KRANJSKI SAVI — FOTO SLUŽBA DE

Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja in stališča sindikatov ● Mnenja

Zakaj nepremišljeni sklepi

Na sejah plenuma občinskega sindikalnega sveta Kranj so že nekajkrat ugotovili, da samoupravni organi delovnih skupnosti pogosto sklepajo, ne da bi se prej mogli v celoti seznaniti z učinki predlaganega sklepa, ker pač ne dobe pred sejo v roke nikakršnega gradiva o obravnavanih vprašanjih, ali pa je gradivo, če ga že dobe, nerazumljivo, nepopolno ali pomanjkljivo. Tako se člani delavskega sveta ne morejo pred sejo posvetovati z drugimi člani delovne skupnosti in so zato njihova stališča na sejah predvsem njihova stališča, ne pa stališča tistih, ki so jih izvolili.

Nobenega dvoma ni, da lahko član delovne skupnosti polno uresniči svoje pravice le, če je v celoti seznanjen z dogajanjem v delovni organizaciji, kar še zlasti velja za člane samoupravnih organov. Kdor problemov ne pozna, ne more imeti svojega stališča, ampak bo z glasovanjem nujno moral podpreti stališče, ki ga bo predlagala strokovna služba ali kdorkoli že, saj zoper predlagano stališče ne bo mogel imeti pri roki nikakršnih tehtnih argumentov.

Na osnovi ugotovitve, da je vsestranska obveščenost delavcev o gospodarskih in samoupravnih problemih v podjetju, občini in v širši politično teritorialni skupnosti osnovni pogoj za premišljeno in učinkovito odločitev, torej za neposredno uveljavljanje samoupravljanja, priporoča občinski sindikalni svet Kranj, naj sindikalne podružnice zahtevajo, da bodo delavski sveti bolj kot doslej skrbeli za informiranost delavcev o svojem delu, hkrati pa pri odločitvah bolj upoštevali njihove pobude. V tej zvezi občinski sindikalni svet priporoča, naj statutarne komisije delovnih skupnosti ponovno prerešetajo vsa določila v statutih, ki govore o informiranju, ter jih uskladijo z večjo potrebo po obveščenosti kolektiva v času reforme. To zahtevo poudarjajo sindikati še zlasti zato, ker imajo posamezniki v delovnih organizacijah možnost cenzurirati gradivo, namenjeno objavi v glasilih delovnih organizacij. Če daje celotna delovna skupnost del sredstev, da bi si s svojim časopisom zagotovila obveščenost, jih najbrž ne odšteva zato, da bi bil kolektiv obveščen enostransko ali nepopolno o problemih svojega življenja in dela. Dolžnost delavskega sveta je, izvoliti uredniški odbor časopisa ter mu zagotoviti (z ustreznimi organizacijskimi ukrepi in z oblikovanjem zadostne materialne osnove) takšen položaj v podjetju, da bo kot samoupravni organ dejansko odločal o politiki informiranja, za svoje delo pa odgovarjal delavskemu svetu, ne pa posameznim službam ali posameznikom v delovnih organizacijah.

NAMESTO PRITISKA POMOČ IN NASVETI

S konkretnimi spremembami v sistemu planiranja, ki jih vpeljujemo v letošnjem gospodarskem letu, se odločujoče spreminja tudi vloga občine pri usmerjanju gospodarskega razvoja: vse manj je dolžna bedeti nad gospodarsko usodo delovnih kolektivov, naraščajo pa njene naloge v zvezi z organiziranjem takšnih dejavnosti in služb, ki naj življenje občanov pocenijo. S tem ko je občina izgubila pravico neposrednega vpliva na razvoj gospodarskih podjetij na svojem območju, se pa vplivanju vendarle ni odrekla. Še vedno je ena njenih glavnih nalog: pospeševati gospodarski razvoj, le da so metode, kako uresničiti to nalogo, v času reforme bistveno drugačne kot pred reformo. Strokovnjaki iz občinskega upravnega aparata so se morali odreči ukazovanju, pritisku »od zgoraj«, vmešavanju v samoupravne odločitve delovnih kolektivov, ostane pa jim še vedno pravica svetovati, predlagati, dokazovati, koordinirati.

Takšen, spremenjen način dela občinske uprave smo že občutili na plenumu občinskega sindikalnega sveta Kranj, na katerem je načelnik oddelka za gospodarstvo občine Marjan Ropret podrobno razložil letošnji program razvoja gospodarstva v kranjski občini z namenom, da bi se tudi sindikalne podružnice zavzele za uresničitev predlaganega razvoja, če je, v takšni obliki, za kakršno se zavzema občinska skupščina, ekonomsko utemeljen in uresničljiv. Nevsiljivost programa razvoja je Marjan Ropert celo poudaril takole: »V občinski skupščini ne sprejemamo več družbenega plana, ampak razpravljamo o MOŽNOSTIH RAZVOJA GOSPODARSTVA na osnovi analiz njegovega dosedanjega razvoja.«

Da so se v kranjski občini odločili za bistvene spremembe v usmerjanju gospodarstva, je bilo čutiti tudi v nadaljnji razlagi razvojnega programa kranjske občine in v razpravi na plenumu. Občinska skupščina pripravlja celo vrsto analiz o možnostih razvoja posameznih gospodarskih panog in dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebe občanov-potrošnikov, ne izdelujejo pa analize o razvoju industrije, ker iz ozkih občinskih okvirov ni mogoče raziskovati jugoslovanskega ali svetovnega tržišča.

Zato je tekla na plenumu beseda predvsem o materialnih osnovah gospodarskega razvoja. Ugotovili so, da je osnova za hitrejši razvoj kranjske občine predvsem zadostna oskrba gospodarskih organizacij z energijo in reprodukcijskim materialom, kar edino lahko odločujoče vpliva na boljše izkoriščanje zmogljivosti in hitrejše aktiviranje novih investicij.

Gospodarske organizacije predvidevajo povečanje družbenega proizvoda za 23,8 %, povečanje materialnih stroškov pa za 34,6 %, kar pomeni da bodo narasli materialni stroški bolj kot družbeni proizvod, predvsem zaradi povečanja materialnih stroškov v predelovalni industriji, ki je je v kranjski občini veliko. Industrijska proizvodnja naj bi se povečala za 20,7 %, najbolj v tovarni Sava, kar za 72,5 %, v tovarni Standard za 68,5 %, v tovarni TOSO za 48,1 % in v Oljarici za 25,8 %. Zmanjšanje fizičnega dela proizvodnje pa predvidevajo Elektro, Kovinar in Tekstilindus. Druga podjetja napovedujejo normalen porast proizvodnje, v povečanju od 1,9 do 8,5 %. Vsa industrijska podjetja pa bi lahko proizvodnjo povečala še za nekaj odstotkov, če bi jim gospodarsko ne škodile občasne redukcije električne energije ali če bi ne bili stroški za prenos električne energije tako visoki. Zato je zamisel za gradnjo toplarne v Kranju, ki naj bi zagotovila razen električne energije dovolj pare za potrebe industrije in komunale, potrebno uresničiti, vendar pa, po pripovedi predstavnikov občine, delovne organizacije zanjo niso pokazale dovolj razumevanja, saj se za združevanje sredstev za toplarno nerade odločajo: lani se nobeno podjetje ni odločilo za sofinanciranje gradnje toplarne, ampak vsa čakajo na kredite.

Med neodložljivimi nalogami, ki še vedno čakajo na rešitev, je tudi izdelava načrtov za izgradnjo funkcionalnega mestnega središča Kranja. V teh načrtih pa je na vsak način treba upoštevati stroške, ki bodo nastali z rušenjem, preureditvami in preselitvami ter jih uskladiti z ekonomskimi možnostmi. Z razvojem urbanizacije v Kranju niso zadovoljni. Na seji so povedali, da študijsko delo pri oblikovanju bodoče podobe Kranja po dveh letih še ni obrodilo konkretnih rezultatov ter da bi bilo treba načrtovati razvoj Kranja ne le po urbanističnih načelih, ampak tudi ob upoštevanju ekonomskih in prostornih faktorjev.

Udeleženci posveta so se zavzeli za načelo, naj se urbanistične zamisli podredijo ekonomskim računom.

Delavski svet Avtoprometa v Kranju je izglasoval nezaupnico nekaterim vodilnim

NEZNANJE JIH JE VELJALO MILIJONE

Do zadnjega kotička so ondan napolnili dvorano kranjskega delavskega doma delavci Avtoprometa Gorenjska. Videti je bilo, da ne gre za »navadno« sejo delavskega sveta. Kajti med člani delavskega sveta so sedeli tudi drugi člani kolektiva, predstavniki občinske skupščine in družbeno političnih organizacij.

Predsednik delavskega sveta predlaga dnevni red, vendar zahteva nekdo od navzočih spremembo: »Najprej,« utemeljuje, »preberimo, kar smo rekli na seji izvršnega odbora sindikalne podružnice, kaj so povedali delavci na sestankih po obratih, o čem so govorili komunisti na sestanku osnovne organizacije. Vse to je zapisano v zapisnikih.«

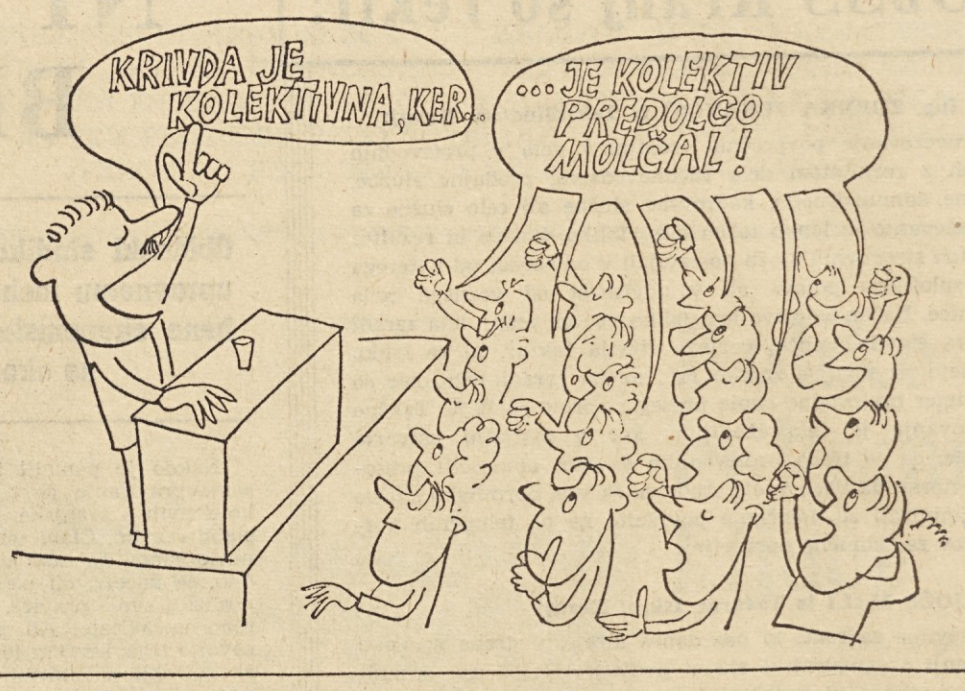

Nihče nam ni vse leto povedal, da je naše gospodarjenje slabo ● Če si kaj rekel, so ti zagrozili z odpustom ● Želimo tople človeške odnose ● Želimo napredovati kot drugi ● Ne zaupamo neizobraženemu vodstvu ● Želimo sposoben vodilni kader

Neznanje jih je veljalo milijone

Delavci pritrjujejo predlogu, predsednik delavskega sveta se prilagaja novi volji in z neverjetno mirnostjo preklada po mizi zapisnike. Nikamor se mu ne mudi. Končno izvleče zapisnik seje izvršnega odbora sindikalne podružnice in prične brati. Bere, bere vse zapisnike po vrsti, od prve do zadnje besede. Za delavce Avtoprometa so to znane zadeve — stari »neporavnani računi«, ki so pripeljali kolektiv v hude gospodarske škripce.

Ob omlednem predsednikovem branju napenjam ušesa, da bi ujela, kaj se je dogajalo v tem kolektivu tudi pred tem, predno je naposled izvedel, da že nekaj mesecev drvi po klancu navzdol. — Vse tisto, kar jim je že dolgo ležalo na srcu pa si niso upali povedati vse do zadnjih sestankov po obratih . . .

Predolgo smo molčali

»Zakaj smo za slab finančni položaj izvedeli šele konec leta?« terjajo delavci pojasnilo v obratih. »O tem bi morali govoriti že v maju, ko je nastala izguba. Vse leto smo poslušali samo očitke, da premalo naredimo. Za gotovo pa vem, da nismo mi krivi izgube, ker ne moremo storiti več, kot prodati svoje delo. Nihče nam vse leto ni povedal, da je naše gospodarštene, žaljive odnose.. Spoznali na računica! V servisnem obratu so nam vzeli najbolj donosen posel: strugarno, črpalko, stroj za preizkušanje električnih naprav. Pa smo predelali strugarno v motorni oddelek, ko ta ni uspel — pa tega v pralnico. Dvakratni stroški. Dvakrat stran vržen denar.«

Pogumno razkrivajo delavci na sestankih nepravilnosti, neznanje vodilnih delavcev, nepoštene, žaljive odnose. Spoznali so, da so za svoje delo ogoljufani. Tako govorijo samo ljudje, ki jim je potrpljenje pošlo. Tako razmišljam pri sebi, medtem pa bere predsednik dalje. Poslušamo nepreprečljive izgovore in zagovore. Spet se nekdo v zapisniku razjezi.

»Kdo je kriv za izgube, delavci ali vodilni? Če vodilni niso sposobni, postavimo na njihovo mesto druge. Dolžnost uprave je, da nam pomaga najti krivce.«

»Krivi smo vsi . . . ker smo tako dolgo molčali. Toda kdo si je upal v obratu II sploh kaj reči, saj je Hribar vsakomur zagrozil z odpustom, če je stegnil jezik.«

»Z odpusti so tudi drugi grozili. Meni je Bertoncelj zagrozil z odpustom, ker mu nisem mogel takoj zakrpati zračnice na njegovem avtomobilu. In to naj bo predsednik upravnega odbora!«

»Zmerjati in žaliti je obratovodja znal, da pa bi se z mojstri posvetoval, to pa ne. Sicer pa smo ga v obratu videli samo nekajkrat tedensko. Niti ga ni zanimalo, če imamo rezervne dele. Seveda jih nismo imeli, stranke pa so nas zato zapuščale. Svet, kjer bi se lahko pogovorili, so nam ukinili. Ko pa sem zahteval sestanek kolektiva, me je obratovodja zavrnil, da nima nihče, razen njega, ničesar organizirati.«

»Pri nas ne slišiš lepe besede. Kako naj delamo z voljo, ko pa med nami ni človeških odnosov?«

Direktor skuša pomiriti duhove: »Medsebojni odnosi se zaostrujejo od takrat, ko je prevzel delo tehničnega vodje Jenstrle. Že prvi dan je zadel na odpor. Zato ne moremo samo njega kriviti za vse nepravilnosti. Imel je dober namen, vendar zavoljo drugih ni mogel uspeti. Saj ne more biti slab, ko pa je že deset let na vodilnih delovnih mestih.«

Direktorjeve pomirjevalne besede učinkujejo nasprotno: kot da bi dregnil v sršenje gnezdo.

»Jenstrle zato ni uspel, ker je bil z ljudmi grob, ker ni hotel delavcem pomagati pri delu, ker se ni posvetoval z mojstri, ker je mislil, da je vseved,« udari nekdo v direktorjeve besede.

»Jenstrle tudi kot komercialist ni uspel, ker se je vtikal v vse. Prav tako je bil slab šofer in pozneje sekretar,« je pridjal drugi.

Refren nezadovoljstva

Kot refren se med skaljenimi medsebovjni odnosi in nesposobnostjo vodilnih delavcev prepletajo gospodarski spodrsljaji v podjetju.

»Kako pa je z devizami?« preskoči nekdo na drugo temo.

»Odstopili smo jih IMV v Novem mestu. Dobili smo kombi,« pojasnjuje direktor. — »Sicer pa«, skuša preusmeriti pogovor — »v izgubo gremo, ker porabimo preveč goriva in opreme za avtobuse. Gume imamo najboljše.«

»Kaj pa naše delavnice? Podobne so hlevom. Roke so v njih otrple od mraza, ni ventilacije, oblek in čevljev pa nismo dobili od 1958. leta. Naš vozni park je star,« obrne nekdo tudi drugo stran medalje.

»Sprašujemo se, zakaj ne opravimo generalnih popravil motorjev doma. Ceneje bi bilo. Doma bi prišla generalna na 800 tisoč starih dinarjev, drugod

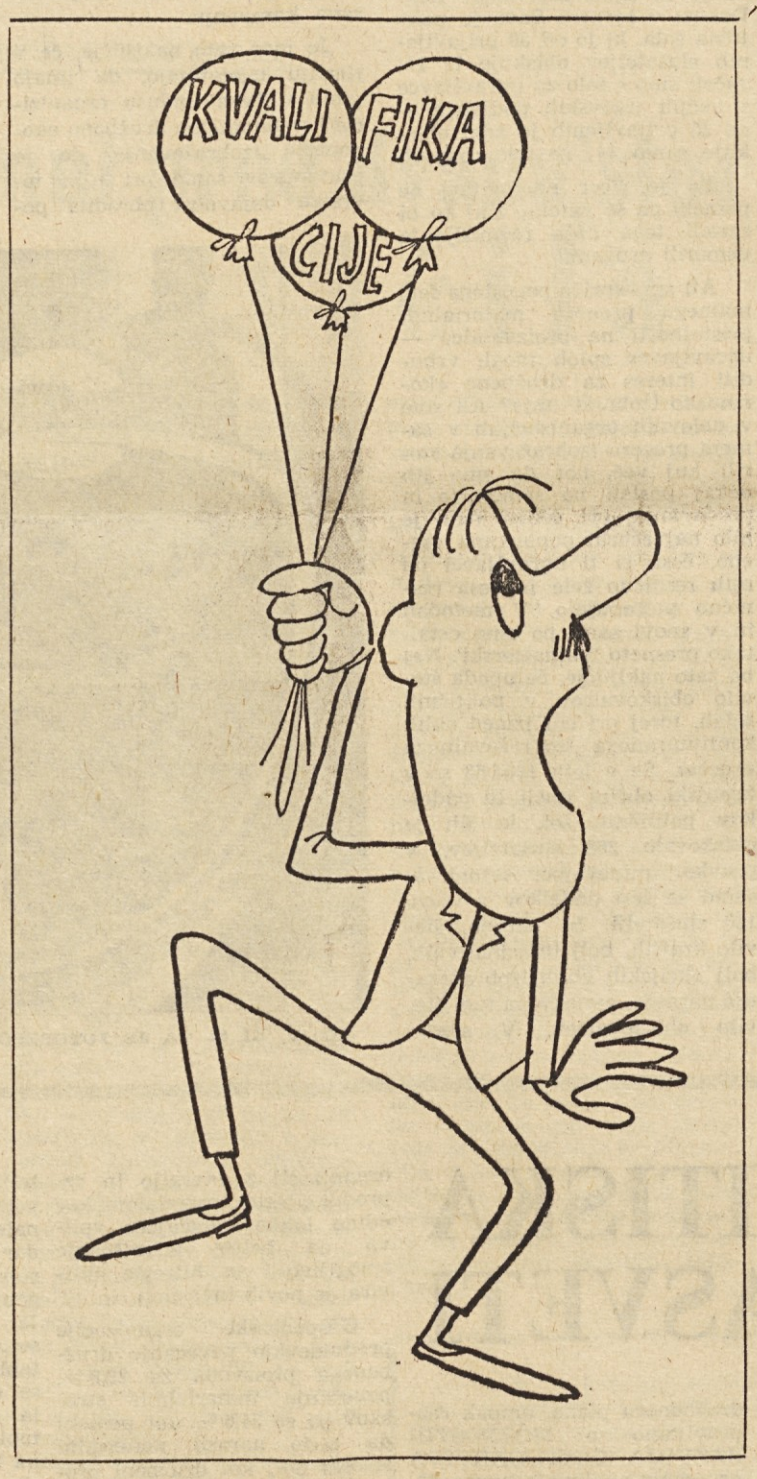

pa pride na milijon sto tisoč. Prej bi se morali posvetovati, ne pa kar skleniti pogodbo z Novo Gorico. Če sklepamo pogodbo z drugimi, potem ne potrebujemo domačih delavcev.«

»Skoraj vsa podjetja v Sloveniji ravnajo tako,« se opravičuje direktor, ki je sklenil pogodbo. »Potem se že izplača. Vse drugo pa bomo delali doma, dela bo dovolj. Če pa ne bo šlo, in če bo delavnica podpisala garancijo, bomo pa tudi generalno opravili doma.«

Čudno eksperimentiranje. Kot da ne bi vedeli, česa so sposobne domače delavnice.

»Zakaj smo sprejeli za tehničnega nesposobnega človeka?« se nekdo ob misli na slabo tehnično vodstvo in slabo organizirano delo spet spomni Jenstrla. »Zakaj podpiramo neznanje?«

»Če se hočemo izvleči iz težav, moramo razčistiti pri vrhu,« se nekdo opogumi.

»Kateri vrh je treba razčistiti?« je radoveden direktor.

»Če hočemo biti odkriti, so to vodilni uslužbenci od direktorja navzdol.«

»O tem bo rekel zadnjo besedo delavski svet,« odloči direktor.

Predsednik predlaga zadnji zapisnik. Poldrugo uro smo poslušali obtožnico. Obtožnico? — Ne še. Le to, kar je kolektiv nosil v sebi več mesecev in je privrelo na dan tam v prvem, drugem in tretjem obratu med šoferji in sprevodniki. Tako, spontano, brez reda. Kdo bi ločil gospodarske neuspehe od sposobnosti vodilnih, zamujene priložnosti in slabo organizacijo dela od grobih, žaljivih medsebojnih odnosov?

Nezaupnica neznanju

Na vrsti je druga točka dnevnega reda: razprava o vodilnih uslužbencih. Molk. Zgovoren molk, kot da bi hoteli reči: »Mar je razprava sploh še potrebna? Dovolj smo govorili in ugotavljali na sestankih.« Nekdo pa vendar skuša omiliti ostre besede, ki so izvenele iz zapisnikov: »Delavci so nezadovoljni zavoljo nizkih osebnih dohodkov.«

»Za nezadovoljstvo niso vzrok nizki osebni dohodki! Če delamo z izgubo, kajpak ne moremo pričakovati višjih osebnih dohodkov.«

»Boli nas, da nikamor ne moremo. Poglejmo samo sorodna podjetja, kako uspevajo. V glavnem imajo nova vozila in nove obleke. Mi pa strašimo po cestah s starimi avtobusi, v oguljenih oblekah. Naši konkurenti iščejo nove možnosti zaslužka v turizmu, mi pa ga zanemarjamo in mirno gledamo, kako nam drugi odjedajo posel. Zakaj? Ker naši vodilni niso strokovnjaki. Mislijo, da so za vse sposobni, potem pa je tako, kot če bi mehanik mešal zdravila v lekarni.«

»Sprevodniki in šoferji pripoznane zadive — stari »neporavvedujejo, da so avtobusi vedno polni — kje je potem denar? Predlagam nezaupnico . . . «

»Ni vse tako črno, kot je videti,« slika direktor v barvah. »V načrtu imamo to in ono. Dobili bomo strokovnjaka. Priznam, da sem nekoliko tudi sam kriv za tak položaj v podjetju. Toda, še več so krivi sprevodniki in šoferji.«

»Ali sploh vemo, kakšen je naš razvoj? Zato so seveda potrebni izračuni, analize. Kdo jih je sposoben pri nas narediti?«

»Hočemo strokovnjake!« zahteva nekdo. »Zato predlagam, da izglasuje delavski svet nezaupnico vsem vodilnim, tudi direktorju.«

Predsednik menca, kot da ne bi vedel, kaj naj stori. Nemirne oči gledajo v dvorano in nenadoma se »domisli«, da je prisotnih samo 14 članov delavskega sveta od 23 in da to ni dvotretjinska večina, ki bi lahko glasovala.

»Poglej ga, kako ‚bremza', zagodrnja nekdo za menoj. Toda medtem ugotovi član glasovalne komisije, ki so jo zraven cele vrste demokratičnih organov in komisij izvolili ta dan — da je v dvorani 18 članov delavskega sveta, torej dvotretinjska večina. In delavski svet izglasuje nezaupnico: 17 članov je glasovalo za, eden pa proti nezaupnici.

Predsednik glasovalne komisije ponovno prebere imena vodilnih, ki jim je delavski svet izglasoval nezaupnico: »Marjan Jenstrle, tehnični vodja, Rudi Bertoncelj, šef poslovalnice v Tržiču, Valentin Hribar, obratovodja v obratu II.« O direktorju Zupančiču bo zbrala dokaze komisija, tako kot zahteva zakon.

»Nikar ne mislite, da se bom opravičeval,« vstane direktor »povem vam pa, še se bomo srečali. Boste že videli, ko boste dobili novega direktorja!«

Direktorjeve besede ne sežejo do srca. Ves popoldan, pozno v noč se vleče sestanek, vendar se nikomur nikamor ne mudi. Danes je priložnost. Danes je potrebno oprati do kraja vso umazano žehto. Jutri je nov delovni dan, brez groženj in zmerjanj. Kako sta že dejala malo prej občinska moža?

»Revolucionarno je treba postaviti sposobni vodilni kader. Gospodariti je potrebno tako, da bo podjetje napredovalo in ne nazadovalo. Boriti se je torej treba za jutrišnji dan. Rešitev ni v primitivizmu. Zato so našemu podjetju potrebni strokovnjaki, tehniki, inženirji, ki bodo znali pošteno sodelovati, ki bodo znali napraviti premišljene ekonomske analize.

Vsi vemo, da je Kranj idealen kraj za razvoj prometa in turizma. Možnosti so, zgrabite jih in izkoristite. In, če boste predložili utemeljen perspektivni program, vam bodo tudi banke priskočile na pomoč . . .«

Kot balzam božajo kolektiv besede predsednika skupščine Koširja in sekretarja občinskega komiteta Puharja. Še malo prej so mislili, da so prepuščeni sami sebi in svoji presoji, sedaj pa vidijo, da niso sami, da je njihova poštena misel in pripravljenost na solidno, prizadevno delo našla pravi odmev . . .

IVANKA VRHOVČAK

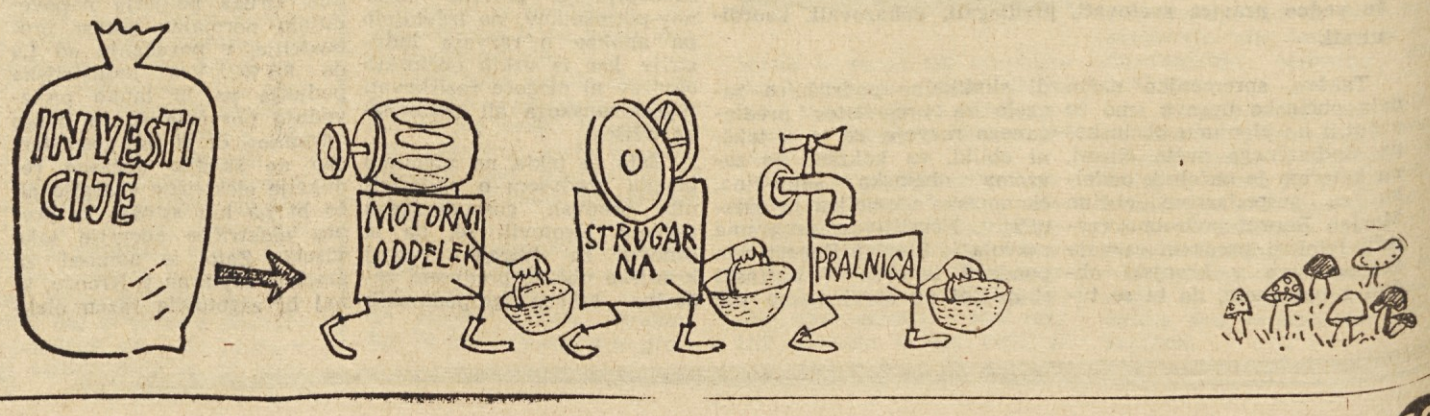

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Izdaja CZP Ljudska pravica v Ljubljani. List je ustanovljen 20 novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik

MILAN POGAČNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4, poštni predal 313/VI, telefon uredništva 31 66 72, 31 24 02 in 31 00 33, uprave 31 00 33. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 501-1-365 — Posamezna številka stane N. 50 par — 50 starih din — Naročnina je četrtletna N. 6,50 din — 650 starih din — polletna N. 13 din — 1300 starih din in letna N. 26 din — 2600 starih din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tisk in klišeji ČZP »Ljudska pravica« Ljubljana

OBČANI KOMUNE SLOVENSKE KONJICE PRAZNUJEJO

NAPREDEK – PLOD PRIZADEVNOSTI KOLEKTIVOV

Zopet je minilo leto dni — pred nami je občinski praznik ob katerem občani kaj radi pregledujejo delo v minulem obdobju, istočasno pa v besedovanju po dva in v skupinah na raznih zborovanjih ugotavljajo uspehe in pomanjkljivosti. Nedvomno je ob takih srečanjih še posebno razveseljiva ugotovitev, da uspehi in prizadevanja kolektivov v vseh gospodarskih organizacijah in na vseh področjih le niso bila zaman.

Pred takim praznikom so tudi tokrat občani občine Slovenske Konjice. Čeprav so nekateri podatki suhoparni in morda včasih za bralca nezanimivi, so vendar potrebni, če hočemo predstaviti gospodarsko moč občine in njenih prebivalcev v prizadevanju za doseganje tistih gospodarskih rezultatov, ki pogojujejo boljši standard.

Območje občine je nedvomno obsežno, saj meri nekaj manj kot 23 tisoč ha, medtem ko se število prebivalcev giblje okrog 18.500. Prijazno mestece Slovenske Konjice, ki šteje nekaj nad 2000 prebivalcev, je tudi gospodarski sedež občine, katerega zgodovina sega daleč v preteklost, ko je bilo mestece še taborišče Rimljanov na meji med Norikom in Panonijo. Skratka, lepo mesto ob vznožju Konjiške gore in ob obronkih zelenega Pohorja je danes pomembno gospodarsko in kulturno središče Dravinjske doline.

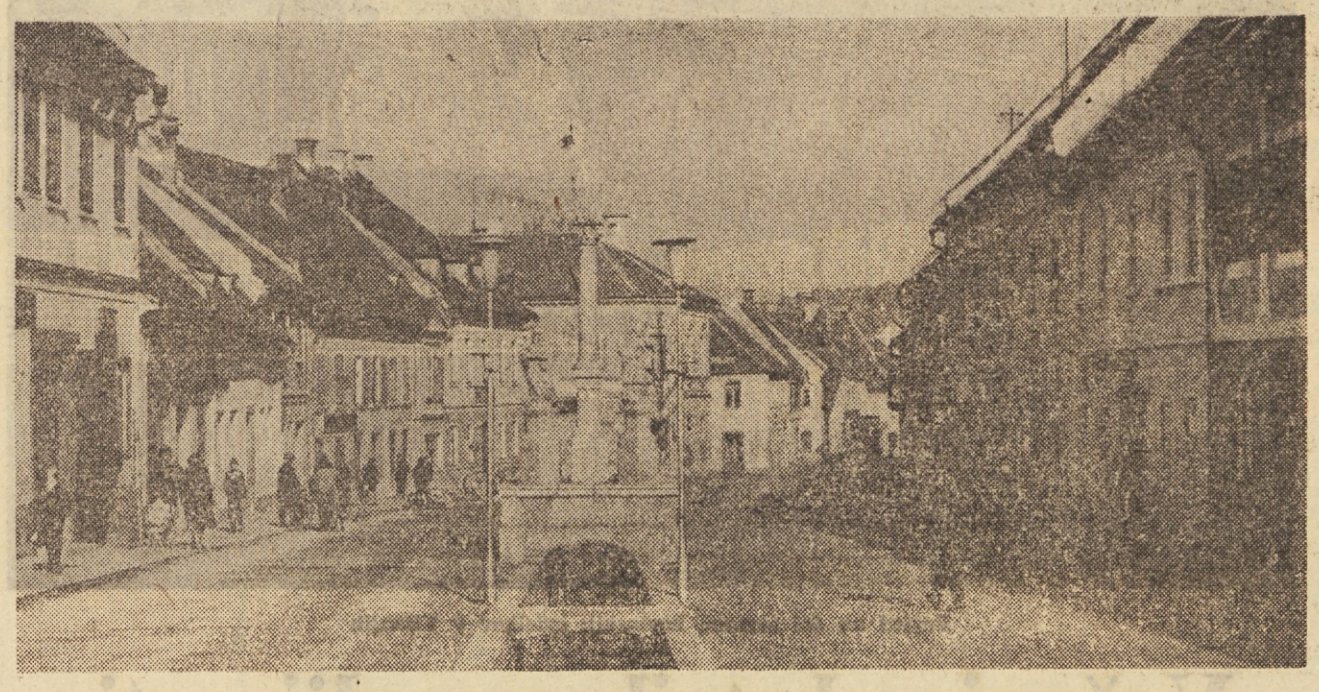

Središče mesta

Gospodarska moč občine se je iz leta v leto večala oziroma krepitev gospodarstva konjiške občine je bila iz leta v leto večja, kar dokazuje tudi struktura prebivalstva, ki se je od leta 1956 nenehno nagibala v korist nekmečkega prebivalstva. Tudi narodni dohodek na prebivalca je od leta 1956 vedno večji in to kar za najmanj 125 %. Povsem razumljivo je, če bi uspeh občine in življenjsko raven ocenjevali samo na osnovi ustvarjenega narodnega dohodka, bi bilo ocenjevanje pomanjkljivo. Zato naj ob tem, ko naštevamo uspehe in pridobitve, napišemo, da je industrija v občini osrednja in tradicionalna gospodarska panoga in z največjim deležem zastopana v doseženem družbenem bruto dohodku, ki se je v razdobju od leta 1956 do 1963 povečal za 143 % in do leta 1966 za nadaljnjih 20 %. Na povečanje zmogljivosti industrije so nedvomno v veliki meri vplivala precejšnja investicijska sredstva, ki so bila vložena v modernizacijo obratov. Skratka, dosedanja vlaganja bodo v naslednjih letih vplivala še na hitrejši razvoj in doseganje večjih zmogljivosti.

Seveda ne bi bilo prav, da bi pozabili tudi na druge gospodarske panoge, kot so kmetijstvo, trgovina, gostinstvo in turizem, kot tudi na zdravstveno in kulturno dejavnost. Za kmetijsko proizvodnjo je pomembna krepitev lastne proizvodnje, ki sledi perspektivnemu programu razvoja kmetijstva in težnji po povečanju novih obdelovalnih površin, zlasti tudi na področju sadjarstva. Precejšen korak je bil storjen tudi v razvoju trgovine. Maloprodajna mreža je močno napredovala, saj je bila obnovljena vrsta trgovskih lokalov, katerih zmogljivosti se bodo do leta 1970 še povečale. Letno namreč povečujejo promet od 10 do 15 %, kar je nujno tudi glede na možnosti, ki jih ima Dravinjska dolina pri razvoju turizma in gostinstva.

Čeprav je bila morda politika občine v prvi vrsti usmerjena na krepitev gospodarske moči občine, pa vendar niso pozabili tudi na dejavnosti, kot so: zdravstvo, šolstvo, kultura itd. Največ uspehov so dosegli v zdravstvu, medtem ko šolstvo ne dohiteva naraščajočih potreb. Pomanjkljivosti torej so, vendar te niso tolikšne, da bi imele večje posledice pri izobraževanju, saj je bilo lani dograjenih več novih šolskih prostorov.

Toda dovolj bo podatkov na splošno, prav je, da o delu, uspehih, težavah in načrtih spregovorijo kolektivi delovnih organizacij sami.

Predvsem: boljši delovni pogoji

Začetki obratovanje **USNJARSKEGA KOMBINATA »KONUS«, SLOVENSKE KONJICE** segajo še v 19. stoletje (leto 1894). Čeprav je bil obrat le mala usnjarna, je kaj hitro napredoval in prvi stroji so bili montirani že leta 1900. Seveda pa je zajel podjetje močnejši val širjenja proizvodnje šele po osvoboditvi. Šele takrat je podjetje začelo kazati prve znake večje tovarne usnja, morda celo ene največjih v Jugoslaviji. Do takih sprememb je nedvomno prišlo zaradi velike prizadevnosti vodstva in celotnega kolektiva, ki je poleg večje in bogatejše proizvodnje, ustvaril tudi boljše delovne pogoje. Skratka, le z vztrajnostjo slehernega delavca je bil dosežen uspeh. Vendar je kolektiv vedno znova skušal doseči večjo in boljšo proizvodnjo ter boljše delovne pogoje.

Seveda, ob takih težnjah pa so bile potrebne rekonstrukcije tovarne in modernizacija proizvodnje. Dograjen je bil prvi železobetonski objekt usnjarne, ki je omogočil povečanje zmogljivosti za 30 %, kupili pa so tudi moderno strojno opremo za skromno izdelovalnico, ki je pripomogla znatnemu povečanju proizvodnje v tem oddelku in seveda nič manj k boljšim delovnim pogojem delavcev. Ker so bile potrebe po umetnem usnju vedno večje se je kolektiv odločil za nakup popolne opreme za proizvodnjo umetnega usnja, ki ga kot edini v državi izdelujejo v velikih količinah, s čimer veliko prispevajo k znižanju uvoza surovih kož. Nedvomno je za »Konus«, oddelek umetnega usnja (konita) velika pridobitev, saj je na primer omenjeni oddelek opremljen z uvoženimi stroji, s katerimi predeluje iz odpadkov, ki so bili včasih slabo kurilno sredstvo, zelo iskan artikel — konit. Za proizvodnjo konita ni bilo potrebno podjetju kupovati licence, ker je samo s svojimi strokovnjaki uspelo osvojiti tehnologijo in proizvodnjo tega artikla. Konit danes uporabljajo predvsem v čevljarski industriji za notranjke in opetnice, pa tudi v druge namene kot v knjigovezništvu, za izdelavo tapet, tekačev, ki nadomeščajo linolej, stragulo itd. Pridobitev je tudi formiranje oddelka za proizvodnjo ultramid jermenov, ki se odlikujejo zaradi nerazteglji vosti in trpežnosti, kar ima za posledico vedno večje povpraševanje kupcev po omenjenem izdelku. Tudi oddelek pikerije — proizvodnja pikerjev iz plastičnih mas, se odlikuje po svojem proizvodu, kajti ti pikerji so trpežnejši od starih klasičnih. Naj še zapišemo, da proizvodnja pikerjev nenehno narašča, kar je pripisati novim strojem in boljšim delovnim pogojem.

Skratka, »KONUS« USNJARSKI KOMBINAT, je danes eden najsodobnejših tovrstnih obratov, ki nenehno izpopolnjuje in dopolnjuje svojo proizvodnjo in jo približuje zahtevam domačega in tujega trga. Danes v tovarni ločijo 6 obratov, ki so po svoji dejavnosti specializirani za razne usnjarske proizvode. Tako je npr. proizvodnja v usnjarni v Slovenskih Konjicah specializirana za proizvodnjo usnja iz težkih kož, nadalje imajo v Sl. Konjicah obrat za proizvodnjo umetnega usnja in tehnične konfekcije, v obratu Ljutomer proizvajajo zgornje usnje iz lahkih kož, v Rečici ob Savinji imajo obrat za izdelovanje oblačil in lak usnja, v obratu Lenart izdelujejo spodnje usnje (potplatno usnje) in Mirnu pri Gorici krzno in oblačilno usnje.

Specializacijo proizvodnje so torej dosegli, vendar s tem še ni rečeno, da ne bodo iskali novih sodobnejši poti, zlasti tudi tistih, ki bi jim omogočile boljše pogoje v proizvodnji ali pri nakupu surovin. Zanimiva je namreč ugotovitev, da je proizvodni proces odvisen 50 % od uvoza surovin, to predvsem osnovnih surovin — kož in kemičnih proizvodov, ki jih uporabljajo v usnjarski in krznarski proizvodnji. Seveda pa tudi izvažajo. Že pred petimi leti so pričeli izvažati in so lani prejeli od direktnega izvoza okrog 2 milijona dolarjev in prav toliko od indirektnega izvoza, medtem ko so skupno ustvarili nekaj več kot 15 milijard dinarjev (starih) bruto dohodka. Pretežen del izvoza je namenjen za države s konvertibilno valuto: Avstrijo, Zah. Nemčijo, Italijo, deloma ZDA in Madžarsko ter Poljsko. Naj pri tem zapišemo, da je okoli 80 % proizvodnje usnjene konfekcije izvožene v zahodne države. Ker je torej od izvoza v mnogočem odvisen nakup surovin iz uvoza, bodo izvoz v naslednjih letih skušali še povečati, predvsem z boljšo kakovostjo in prilagoditvami zahtevam (modne barve usnja, sodobni kroji v konfekciji itd.) tujih naročnikov. Že letos bodo več pozornosti posvetili konfekcioniranju krzna, za kar so dobili ustreznejše pogoje s priključitvijo podjetja »Kuna« iz Maribora, ki se je priključilo h kombinatu s 1. januarjem letos. Proizvodnjo bodo povečali s pomočjo proizvodnje v obratu v Mirnu (proizvodnja krzna), medtem ko bodo konfekcijske izdelke izdelovali v Mariboru. Vso pozornost bodo posvetili možnostim osvajanja kemične proizvodnje, kar je tudi perspektivni program razvoja tovarne oziroma proizvodnje, ki bo enakovredna proizvodom usnja.

Če torej na koncu ugotavljamo dosežke USNJARSKEGA KOMBINATA »KONUS« lahko ugotovimo, da so bili postavljeni cilji več ali manj realizirani, zlasti pa je bila z integracijo več obratov dosežena specializacija proizvodnje. Specializacija nedvomno omogoča, poleg smotrnejše priprave dela, tudi večjo izbiro surovin, pomožnega materiala itd. Zagotovljeno je tudi boljše usmerjanje strokovnjakov, kar bo prispevalo k boljši kakovosti gotovih izdelkov in še večji uveljavitvi proizvodnje tako na domačem kot na tujem trgu. K boljšim poslovnim uspehom pa poleg kvalitete vpliva dobro organizirana komercialna služba v vseh republikah s predstavništvi v Beogradu, Novem Sadu, Kragujevcu, Zagrebu, Ljubljani, Ptuju in Celju, ki omogočajo čimtesnejši stik kupca s proizvodi.

Velja ob koncu omeniti, da so uspehi podjetja plod prizadevanja slehernega člana in odločitve celotnega kolektiva, ki je vseskozi dajal prednost pri delitvi dohodka — skladom podjetja, kajti zavedali so se, da so take odločitve v dobrobit podjetja in celotnega kolektiva, ki bo le tako lahko smotrno gospodaril in koristil naši družbeni skupnosti.

Vzporedno z napredkom in izgradnjo tovarne niso pozabili na vlaganje sredstev za dvig življenjskega standarda zaposlenih. V zadnjih letih je bilo zgrajenih okrog 100 stanovanj, medtem ko je kolektiv pokazal polno razumevanja za potrebe kraja oziroma občinske skupščine, saj je bila s pomočjo podjetja dograjena vrsta kulturnih, komunalnih in športnih objektov.

Pročelje usnjarskega kombinata »Konus« v Slov. Konjicah

Rekonstrukcija vpliva na proizvodnjo

Ustanovitev tovarne sega pravzaprav že v leto 1921, ko so izdelovali pretežno klasično kmečko poljedelsko orodje, sekire, kladiva, bate itd., medtem ko so v naslednjih dvajsetih letih proizvodnjo deloma preusmerili na izdelovanje raznih plužnih delov. Vendar pa je podjetje **»KOVAŠKA INDUSTRIJA »ZREČE«** bilo ustanovljeno iz več majhnih kovačij, katerih nastanek in obstoj so pogojevale precejšnje količine oglja in vodne sile rečice Dravinje.

Začetek poslovanja v prvih letih po vojni ni bil lahek, saj je močno primanjkovalo tako strojev kot strokovnih delavcev. Toda prizadevnost kolektiva je imela že leta 1948 prve uspehe, saj so tega leta preusmerili proizvodnjo, kar jim je omogočil nakup novih strojev, in pričeli proizvajati avtomehansko orodje, traktorske plužne dele itd. ter deloma odkovke.

Kot smo že uvodoma napisali, je bila tovarna glede na svoja osnovna sredstva stara, slabo mehanizirana, skratka, potrebne so bile precejšnje rekonstrukcije tako glede prostorov kot strojne opreme. Načrtno gospodarjenje, predvsem pa prizadevnost kolektiva sta mnogo prispevala, da se je iz male kovaške industrije razvila moderna industrija, ki je omogočila prehod na modernejšo in zahtevnejšo proizvodnjo, kar je zahteval tudi razvoj kovaštva in proizvodnja odkovkov za avto in strojno industrijo ter avto-mehanskega orodja. Modernizacija in mehanizacija tovarne je torej omogočila, da je »KOVAŠKA INDUSTRIJA ZREČE« pričela razvijati te vrste kovaštva, istočasno pa opuščala proizvodnjo klasičnega orodja.

Danes delijo proizvodnjo v Kovaški industriji Zreče na finalne odkovke, avtomehansko orodje in plužne dele, katere pa postopoma opuščajo. Močno so razširili tudi proizvodnjo odkovkov za avto industrijo in strojegradnjo, s pomočjo novih zračnih kladiv, ki so jih lani kupili na Poljskem. Skratka, rekonstrukcije in nakup novih strojev so vplivali na povečanje obsega proizvodnje, ki se je lani v primerjavi z letom 1964 povečala za 23 %, dohodek za 26 %, medtem ko so napredovali tudi v izvozu, katerega vrednost je znašala lani 100 milijonov starih dinarjev. Izvažajo predvsem ročno avtomehansko orodje, to je finalna proizvodnja, ki obsega 17 odstotkov celotne proizvodnje.

Kljub občutnemu povečanju zmogljivosti perspektivni program tovarne do leta 1970 predvideva nadaljnje večanje zmogljivosti, predvsem na osnovi novih prostornin — povečanja delovnih prostorov ter novih strojev. Računajo, da bodo morali povečati delovne prostore za okrog 70 odstotkov. Seveda pa se kolektiv dobro zaveda tudi pomembnosti ekonomike proizvodnje, ki jo lahko doseže le z uporabo najnovejše tehnologije kovanja v utopih in s specializacijo celotne proizvodnje, kar je nedvomno edina pot k nadaljnjemu uspehu tovarne.

Vendar brez težav ne gre. Zlasti je problematična preskrba s surovinami v proizvodnji odkovkov. V kolikor bi bila preskrba boljša, bi na tem področju lahko dosegli še večje uspehe, čeprav se že danes »Kovaška industrija Zreče« uvršča med vodilne obrate za kovanje odkovkov v utopih, predvsem lahkih in srednje težkih. Seveda pa ni za nadaljnji uspeh nič manj pomembna strokovnost delavcev, katerih je danes v tovarni zaposlenih okrog 800. Da bi torej tudi na področju strokovne usposobljenosti delavcev dosegli zaželeno stopnjo, ki jo narekuje moderna kovaška proizvodnja, v podjetju štipendirajo mlade ljudi na tehničnih fakultetah in tehniških šolah, medtem ko vso pozornost posvečajo tudi priučevanju v poklicnih šolah in na delovnih mestih. Vendar ne samo skrb za usposabljanje delavcev, tudi na družbeni standard zaposlenih niso pozabili. Kljub velikim potrebam za modernizacijo proizvodnje, so zgradili vrsto stanovanj, medtem ko so precej sredstev namenili za potrebe kraja, saj so prispevali sredstva (lani) za dograditev šole v Zrečah kot tudi za izgradnjo ceste od odcepa na glavni cesti do Zreč.

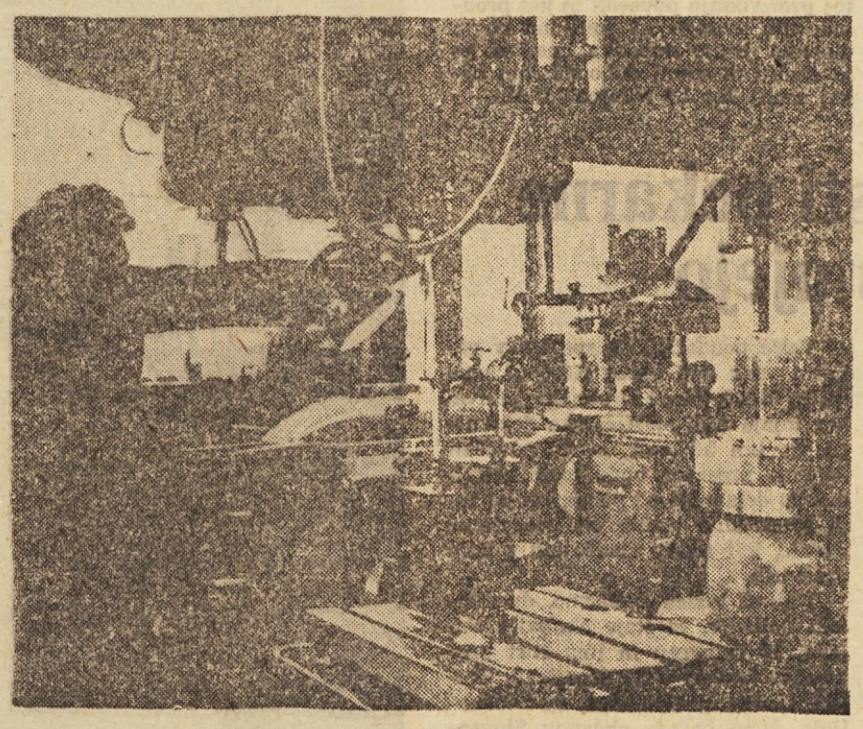

V tovarni Kovinske industrije Zreče: ob rezkalnem stroju

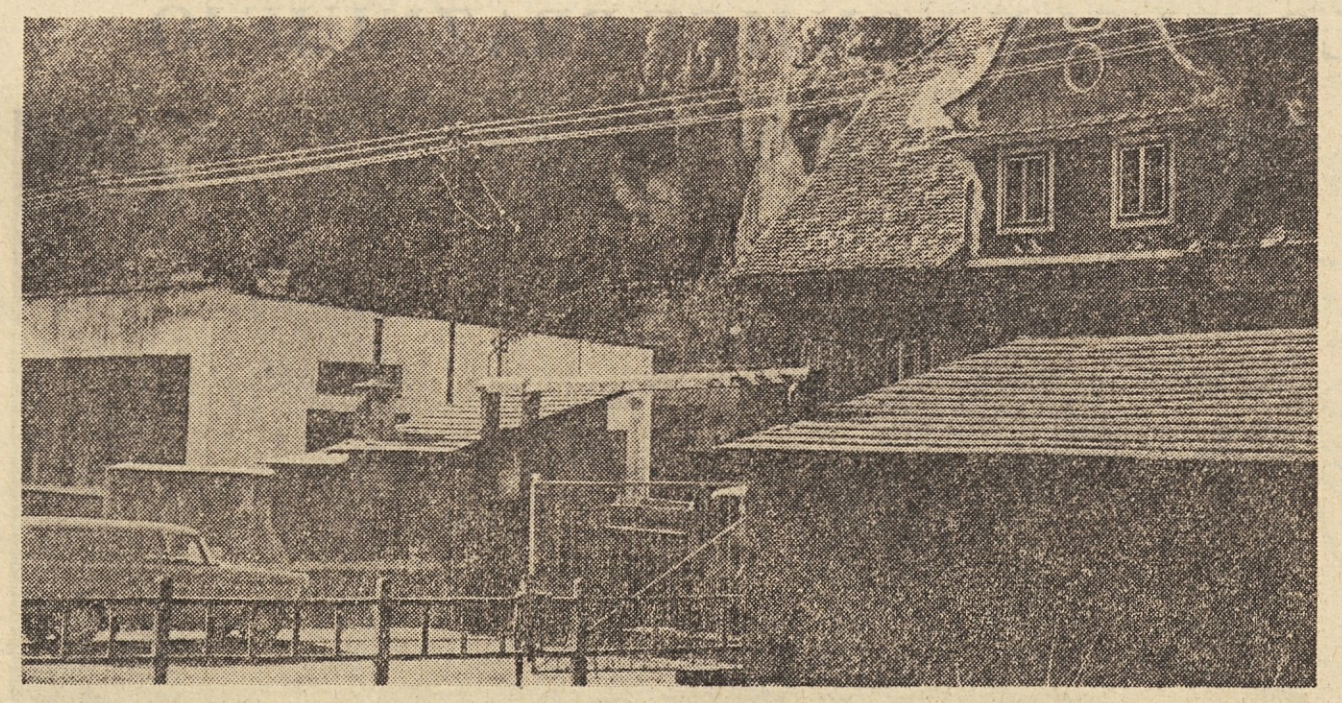

Pogled na del tovarne kovinskih izdelkov v Vitanjih

OROD JE IN OPREMA ZA KMETIJSTVO

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNA VITANJE je bila ustanovljena leta 1949 pod nazivom »Kladivarna«, ki je v svoj proizvodni program vključevala vse vrste kovanega orodja za kmetijstvo, gradbeništvo in industrijo. Čeprav je bilo podjetje ustanovljeno šele leta 1949, sega njegova preteklost daleč nazaj v drugo stoletje, in sicer do leta 1830.

Pred leti obsežen proizvodni program so v zadnjih letih močno skrčili oziroma preusmerili na izdelovanje raznih vrst kladiv in na izdelovanje opreme ter orodja za kmetijstvo. Tudi v naslednjih letih nameravajo to smer še bolj krepiti, vendar bodo morali, če bodo hoteli uspeti, vsa razpoložljiva sredstva vlagati v nabavo nove opreme oziroma strojev, ki so nujno potrebni. Poudariti moramo, da so stroji skrajno zastareli, saj je npr. najstarejši med njimi v tovarni že od leta 1921.

Če bodo torej uspeli proizvodnjo mehanizirati, bodo nedvomno ne samo povečali obseg proizvodnje in izboljšali kakovost izdelkov, temveč bodo dosegli tudi večje uspehe pri izvozu. Že leta 1963 so izvozili za 18 tisoč dolarjev, računajo pa, da bi izvoz lahko še povečali, vendar jim tega strojni park ne omogoča. Toda ni samo problem v zastarelosti strojnega parka, temveč tudi v nabavi osnovne surovine, ki je pogosto zelo kritična. Ker osnovnih surovin (polproizvod — gredice, kvadratne in ploščate) ni vedno mogoče dobiti v zadostnih količinah, so prisiljeni material boljše ali slabše kakovosti iskati povsod, kjer je le mogoče, kar često moti proizvodnjo in posredno vpliva tudi na kakovost izdelkov.

Večanje obrtnih zmogljivosti

Na področju občine Slovenske Konjice v zadnjih letih beležijo znaten porast zmogljivosti obrtnih dejavnosti tudi v socialističnem sektorju. Zanimiva je namreč ugotovitev, da ustvarja danes socialistični sektor skoraj 5-krat večjo vrednost proizvodnje in storitev kot pred šestimi leti, medtem ko narodni dohodek dosega celo višjo dinamiko. Skratka, povečanje obrtnih zmogljivosti je pripisati nastanku novih podjetij in servisov, medtem ko so se nekatera sorodna podjetja združila ter tako na osnovi enotnega in perspektivnejšega programa dela uspešneje opravljala svoje naloge, kar je nedvomno vplivalo na večanje proizvodnje in doseganje boljših finančnih rezultatov.

Nedvomno je za območje občine razvoj obrti zadovoljiv, zlasti v proizvodni obrti, medtem ko storitvena obrt ni še v polnem obsegu zaživela oziroma ni dosegla tiste stopnje, ki bi bila potrebna za zadovoljitev občanov. Vendar je glede na nagel razvoj obrtne gospodarske dejavnosti računati v prihodnjih letih na izboljšanje tudi v storitveni dejavnosti, predvsem glede na vsa prizadevanja obrtnih kolektivov, ki skušajo z ustvarjanjem večjih skladov povečati zmogljivosti in izboljšati delovne pogoje. Kolikšna je prizadevnost kolektivov nam pove dejstvo, da so kolektivi lani ustvarili 10-krat večje sklade kot pred petimi leti.

Vsekakor moramo med prizadevnejšimi obrtnimi kolektivi omeniti zlasti nekatera, kot so: **Obrtno podjetje »KLJUČAVNIČARSTVO«**, ki ga je pravzaprav po letih obstoja šteti med najstarejša podjetja v občini. To podjetje je zlasti lani močno povečalo proizvodnjo in jo izpopolnilo z združitvijo z elektro kovinskim podjetjem »Elkop«. S tem je kolektiv veliko prispeval k obogatitvi proizvodnega programa.

Vsa gradbena dela na področju občine Slovenske Konjice opravlja pretežno kolektiv **GRADBENO OBRTNEGA PODJETJA »KONGRAD«**, ki svoje zmogljivosti zaposluje prvenstveno pri gradnji in obnavljanje vseh vrst lokalov oziroma pri vseh manjših gradnjah, za katere je tudi specializirana njihova operativa.

Kot gradbeno podjetje, sta za področje občine pomembni tudi obrtni delavnici **»MIZARSTVO« SL. KONJICE** in **MIZARSTVO »LOČE«**. Prvo je pretežno specializirano za proizvodnjo pohištva in stavbne opreme, medtem ko del zmogljivosti zaposluje tudi za individualna naročila. Mizarstvo »Loče« je prav tako specializirano, in sicer za proizvodnjo stavbnega pohištva oziroma kolektiv se je odločil celo za ožjo specializacijo — za izdelovanje oken in vrat.

Seveda pa v Slovenskih Konjicah delujejo tudi druge gospodarske organizacije, brez katerih si težko zamišljamo življenje občanov. Poleg imenovanih je torej še vrsta drugih, med katerimi naj omenimo **KMETIJSKO ZADRUGO SLOVENSKE KONJICE**, ki se je prav v zadnjem času močno uveljavila tako z lastno kmetijsko proizvodnjo kot tudi v kooperacijski proizvodnji. Perspektivni program zadruge pa predvideva tudi preusmeritev proizvodnje, ki jo bodo dosegli s povečanjem sadnih plantažnih nasadov.

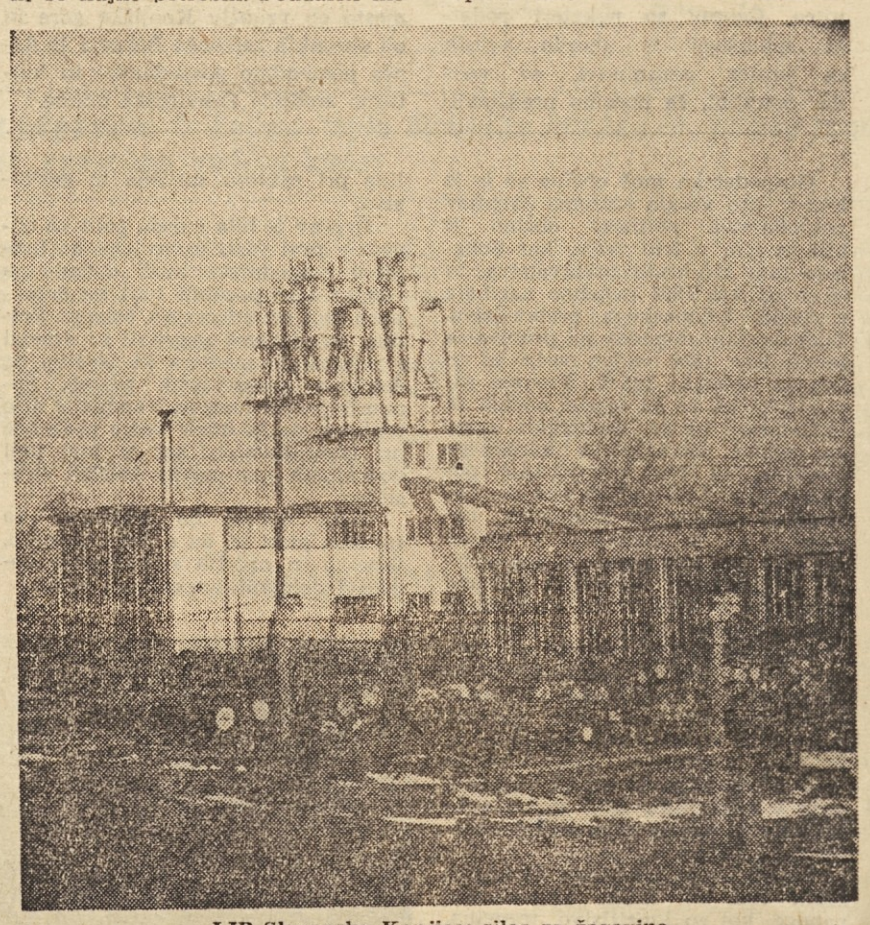

LIP Slovenske Konjice: silos za žagovino

Prilagajanje potrebam prebivalcev

TRGOVSKO PODJETJE »FUŽINAR« VITANJE je bilo ustanovljeno leta 1954. Čeprav je bila začetna dejavnost dokaj skromna in se je omejevala le na prodajo mešanega blaga, se je kolektiv kaj kmalu prilagodil potrebam kraja Vitanje in njegove okolice ter razširil dejavnost še na prodajo pohištva, električnega materiala, glasbil itd., skratka, svojim strankam so hoteli nuditi čim razvnovrstnejše in kakovostno blago.

Na področju Krajevne skupnosti Vitanje in njene bližnje okolice ima Trgovsko podjetje »Fužinar« štiri prodajalne, in to za tekstil, konfekcijo, čevlje in šolske potrebščine, dalje železnino s tehničnim materialom, televizijskimi in radijskimi aparati itd. ter trgovino za prodajo živil oziroma mešanega blaga, kajti tu lahko kupec naroči tudi drva, premog itd. Četrto prodajalno prav sedaj obnavljajo, namenjena pa je izključno živilski stroki in kolektiv se je odločil za tip samopostrežne trgovine.

V podjetju »Fužinar« je zaposlenih 18 delavcev (od tega 5 vajencev), ki so lani ustvarili 2,850.000 N din prometa, letos pa nameravajo ustvariti nad 3 milijone N. din prometa, ne da bi povečali število zaposlenih.

Proizvodnjo dopolnjujejo

OBRTNO PODJETJE »KOVINAR« VITANJE je bilo ustanovljeno leta 1957, vendar je tedaj v svojo dejavnost vključevalo tudi mizarstvo, s katerim so prenehali leta 1957, ko se je mizarski obrat priključil k Lesno-industrijskemu podjetju Konjice. Ostala je torej samo kovinska obrt oziroma kovaška delavnica, kjer so izdelovali lopate, lemeže za traktorje, vprežne pluge itd.

Čeprav je proizvodnja glede na sortiment ostala skoraj enaka, ni rečeno, da le te niso dopolnjevali z novimi izdelki. Danes z uspehom delajo tudi stiskalnice za sadje, reporezniсe, loščilce in drobilce za koruzo in razne ključe za obdelovalne stroje, največ za tovarno »1. MAJ« iz Zagreba. Seveda so povečali tudi obseg proizvodnje, deloma je na povečanje vplivala priključitev obrata »Pohorske železarne« iz Zgornje Polskave. V tem obratu pretežno izdelujejo motike vseh vrst, mlatilnice. sekire in cepine. Skratka, kolektiv si prizadeva, da bi z boljšo organizacijo dela, zlasti pa z boljšo mehanizacijo oziroma strojno opremo povečal obseg proizvodnje predvsem tistih artiklov, ki so na trgu najbolj iskani. Vendar jim načrt v celoti ne uspeva, to pa zaradi pomanjkanja dinarskih sredstev za nabavo novih strojev, kajti spremembo tehnološkega procesa proizvodnje si brez tega ni mogoče misliti. Ne glede na težave, ki spremljajo delo kolektiva, bodo letos proizvodnjo povečali in kot predvidevajo, dosegli 1,8 milijona novih dinarjev bruto dohodka, medtem ko je znašal doseženi dohodek lani nekaj manj kot 1,3 milijona N din.

Zmogljivosti pekarne zadostujejo

Nedvomno je **PEKARNA IN SLAŠČIČARNA »ROGLA«** eno najstarejših podjetij na področju občine, saj je bilo ustanovljeno že leta 1964. V začetku sta predstavljali podjetje dve stari pekarni, v katerih pa so pekovsko dejavnost opustili že leta 1959, ko je bila tudi zgrajena sedanja parna pekarna. Zmogljivosti te pekarne so in tudi še sedaj zadoščajo potrebam prebivalstva. Še vedno pa se ob večjih praznikih dogaja, da zmanjka kruha za vsednevne potrebe prebivalcev. Da bi odpravili tudi to pomanjkljivost, računajo na povečanje obrata z manjšo dozidavo in postavitvijo še ene peči, katere zmogljivost bi bila 200 kg kruha v eni uri. Za uresničitev tega bi potrebovali okrog 800.000 N. din, od tega pa bi lastnih sredstev prispevali okrog 40 odstotkov.

Velja poudariti, da spečejo v pekarni vsak dan okrog 6.000 kg kruha in 6.000 kosov drobnega peciva, ker imajo tudi slaščičarsko delavnico. Če jim bo letos uspelo povečati delovne prostore, bodo ločili slaščičarsko delavnico od pekovske, pa tudi prodajalno kruha od prodajalne slaščic, kar sedaj združujejo v istih prostorih.

Naj na koncu zapišemo, da majhen kolektiv, ki šteje skupaj z vajenci 36 delavcev in ima štiri prodajalne kruha: v Sl. Konjicah, Zrečah, Ločah in Oplotnici, ne zadovoljuje samo potreb občanov Slovenskih Konjic, temveč tudi izven občinskih meja, kjer dobro poznajo kruh, ki je pečen v pekarni »ROGLA«.

Dosegli so specializacijo obratov

V LESNO INDUSTRIJSKEM PODJETJU KONJICE so zadnja leta vložili precej denarja v modernizacijo oziroma mehanizacijo obratov, katere prvenstveni namen je bil — specializacija. Nedvomno so to tudi dosegli, saj se danes lahko pohvalijo z dokončno specializacijo petih obratov. Tako na primer proizvajajo v obratu Slovenske Konjice kosovno pohištvo in vrata, v obratu v Bistrici kvalitetnejšo embalažo (za izvozne živilske artikle), v Oplotnici okna z roletami, v Poljčanah kosovno pohištvo (otroško) in karnise ter v obratu Vitanje okna s pletenimi zavesami. Kot sporedno dejavnost moramo še omeniti žage, ki predstavljajo dopolnilno dejavnost v vseh petih obratih in ki so prvenstveno namenjene lastnim potrebam vsakega obrata.

Čeprav pomanjkanje surovin (hlodovine iglavcev in listavcev) v mnogočem vpliva na boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti, je morda še večji problem pomanjkanje deviznih sredstev za nakup reprodukcijskega materiala. Kljub dejstvu, da podjetje izvaža skoraj 80 do 90 odstotkov od celotne proizvodnje pohištva, in to predvsem v države s konvertibilno valuto, jim deviznih sredstev primanjkuje, kar seveda povzroča težave in posredno vpliva na večjo proizvodnjo.

Vendar je kljub težavam, ki spremljajo proizvodnjo, kolektiv dosegel lepe rezultate v proizvodnji kot v prodaji. Slednje zlasti na tujem trgu. Kolikor jim bo v naslednjih letih uspelo ustvariti potrebna sredstva za rekonstrukcijo obratov, kajti strojni park je zastarel in izrabljen, bodo lahko dosegli dokaj večjo ekonomičnost v poslovanju, hkrati pa povečali obseg proizvodnje brez povečanja števila zaposlenih. Že letos nameravajo kupiti nove sušilne naprave, ki jim bodo med drugim omogočile kvalitetnejše in hitrejše sušenje lesa, kar je za proizvodnjo zelo pomembno. Postopoma, do leta 1970, bodo kupili še druge potrebne stroje, kajti kolektiv meni, da večji fizični obseg dela zavisi le od modernizacije obratov.

PRODAJA UGODNEJŠA OD NABAVE

Ob ustanovitvi leta 1952 je **TOVARNA USNJARSKIH IN ČEVLJARSKIH STROJEV »KOSTROJ«** bila specializirana predvsem za popravila in izdelavo rezervnih delov za stroje in naprave usnjarske predelovalne industrije. Čeprav je sicer dejavnost v svoji specializaciji ostala ista vse do danes, se je v letih po ustanovitvi podjetja razširila, saj je kolektiv osvojil vso proizvodnjo za potrebe krznarske in usnjarske industrije. V zadnjih petih letih so pričeli tudi s proizvodnjo hidravličnih strojev za mezdrenje, razteganje, striženje, čiščenje in brušenje kož. Osvojili so tudi proizvodnjo avtomatskih brizgalnih naprav s fotoregulacijo, ki je načrt domačih strokovnjakov (imajo lasten projektivni biro) ob pomoči strokovnjakov podjetja »Iskra«.

Z razširitvijo proizvodnega programa in s kakovostjo izdelkov so torej dosegli uspeh na domačem pa tudi na tujem trgu. V zadnjem času so opremili usnjarno v Jordanu s 50 odstotki od celotne potrebne opreme, z 90 odstotki opreme so opremili tovarno usnja v Sudanu, s 95 odstotki tovarno usnja v Alžiru ter izvozili na Poljsko od leta 1959 dalje opreme v vrednosti 200.000 dolarjev, drugače povedano skupna izvozna vrednost je presegla 1,2 milijona dolarjev. Tudi za v bodoče računajo na znatno povečanje izvoza, zlasti na vzhodni trg, deloma tudi v Zahodno Nemčijo, skupno pa za več kot 50 odstotkov od celotne proizvodnje. Povečanje izvoza bodo dosegli predvsem z boljšo kakovostjo izdelkov, večjo proizvodnjo, pa z modernizacijo in izboljšavami v tehnološkem postopku dela (za 10 odstotkov letno). Nedvomno pa bi bil uspeh v proizvodnji še večji, če ne bi imeli težav pri nabavi materiala (tanka pločevina, profili, kotno železo itd.), za kar tudi ni nič čudnega, če v kolektivu ugotavljajo, da je prodaja ugodnejša od nabave.

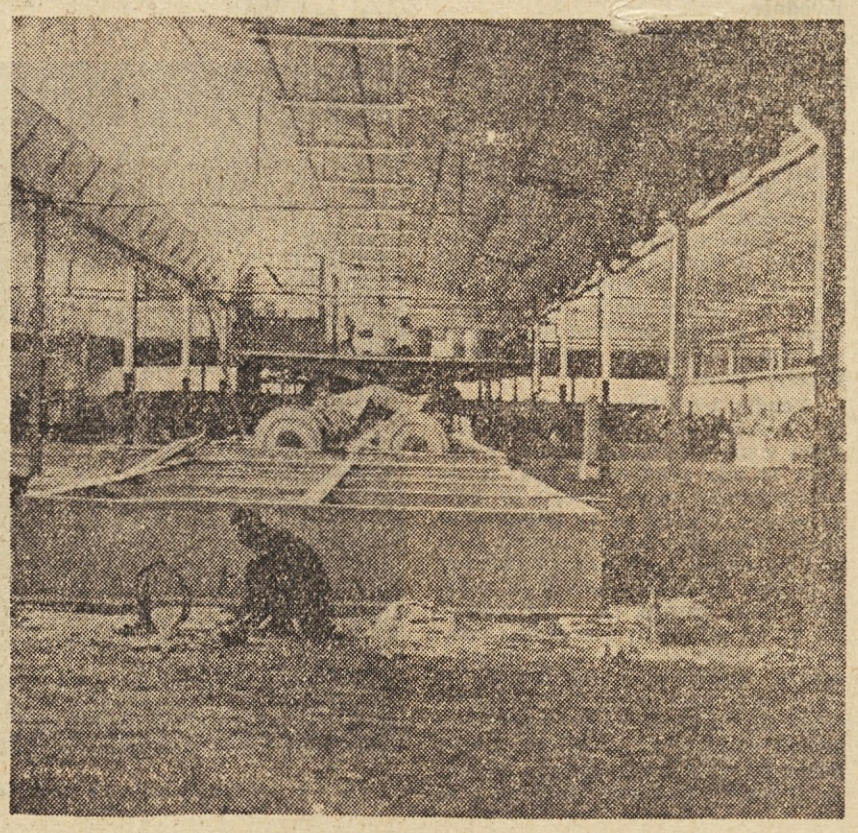

Montažno delo v usnjarni »Ruiba« v Alžiru, ki ga izvaja znano podjetje »Kostroj« iz Slovenskih Konjic